126. Torstaina 24 päivänä lokakuuta 1996

kello 16.30

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Pääministerin ilmoitus Suomen markan kiinnittämisestä Euroopan valuuttajärjestelmään 3955

Pääministerin ilmoitus 1/1996 vp

Ainoa käsittely

1) Hallituksen esitys valtion asuntorahaston varainhankintavaltuuksista vuonna 1997 3983

Hallituksen esitys 154/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 26/1996 vp

2) Valtioneuvoston kertomus eduskunnalle kansanterveyden tilasta ja kehityksestä ..... „

Kertomus 6/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 21/1996 vp

Toinen käsittely

3) Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Tunisian tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Euro-Välimeri -sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 4014

Hallituksen esitys 96/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 18/1996 vp

4) Hallituksen esitys Kiinan kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä 4015

Hallituksen esitys 133/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 21/1996 vp

5) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1997 ..... „

Hallituksen esitys 135/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 22/1996 vp

6) Hallituksen esitys Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan kanssa tulon ja omaisuuden kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys 152/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 25/1996 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi työntekijäin eläkelain 12 ja 15 §:n sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 143/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 18/1996 vp

8) Hallituksen esitys laeiksi lääkelain ja apteekkimaksusta annetun lain muuttamisesta 4016

Hallituksen esitys 118/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 19/1996 vp

9) Hallituksen esitys laeiksi erikoissairaanhoitolain, kansanterveyslain 40 §:n ja Helsingin yliopistollisesta keskussairaalasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta 4016

Hallituksen esitys 142/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 20/1996 vp

10) Hallituksen esitys laiksi sotilasvammalain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 176/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 22/1996 vp
Lakialoite 50/1995 vp

11) Hallituksen esitys laiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 177/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 23/1996 vp

12) Hallituksen esitys kansaneläkelain ja eräiden siihen liittyvien lakien sosiaalivakuutustoimikuntaa koskevien säännösten muuttamisesta 4017

Hallituksen esitys 168/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 24/1996 vp

13) Hallituksen esitys laiksi arvo-osuustileistä annetun lain 29 ja 30 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 102/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 16/1996 vp

14) Hallituksen esitys laiksi ydinenergialain muuttamisesta 4018

Hallituksen esitys 117/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

15) Hallituksen esitys laiksi työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

Hallituksen esitys 179/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 12/1996 vp

16) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta 4018

Hallituksen esitys 99/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 13/1996 vp

L ä h e t e k e s k u s t e l u

17) Hallituksen esitys laiksi arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain muuttamisesta ja muuksi kansallisen arvopaperikeskuksen toteuttamista koskevaksi lainsäädännöksi ..... „

Hallituksen esitys 192/1996 vp

18) Hallituksen esitys laiksi kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 195/1996 vp

19) Hallituksen esitys laiksi vakuutusyhdistyslain muuttamisesta 4021

Hallituksen esitys 196/1996 vp

20) Lakialoite laiksi eläkeasiainvaltuutetusta ..... „

Lakialoite 48/1996 vp (Toimi Kankaanniemi /skl ym.)

21) Lakialoite laiksi todistajan suojelusta ..... „

Lakialoite 49/1996 vp (Markku Pohjola /sd ym.)

22) Lakialoite laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 13 §:n muuttamisesta 4023

Lakialoite 50/1996 vp (Markku Pohjola /sd ym.)

23) Lakialoite laiksi sairausvakuutusmaksusta vuonna 1997 4024

Lakialoite 53/1996 vp (Bjarne Kallis /skl ym.)

24) Lakialoite laiksi pienyritysten jakamattoman tulon verotuksesta 4025

Lakialoite 54/1996 vp (Olavi Ala-Nissilä /kesk ym.)

25) Lakialoite lääninhallituslaiksi ..... „

Lakialoite 55/1996 vp (Eva Biaudet /r ym.)

26) Lakialoite laiksi kiinteistöverolain 13 a §:n muuttamisesta 4030

Lakialoite 56/1996 vp (Risto Kuisma /sd ym.)

27) Lakialoite laiksi sairausvakuutuslain 9 §:n muuttamisesta ..... „

Lakialoite 57/1996 vp (Pentti Tiusanen /vas)

Mietintöjen pöydällepano

28) Hallituksen esitys Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin peruspääoman korottamista ja osakkeiden merkintää koskevan päätöslauselman nro 59 eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys 130/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 19/1996 vp

29) Hallituksen esitys laeiksi onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain sekä merilain 18 luvun muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 147/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 17/1996 vp

30) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain 5 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi „

Hallituksen esitys 167/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 25/1996 vp

31) Hallituksen esitys laiksi työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 129/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 14/1996 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Aaltonen, Brax, Dromberg, Elo, Halonen, Hurskainen, Huuhtanen, Hämäläinen, Ihamäki, Joenpalo, Kaarilahti, Karpio, Kiljunen, Kiviniemi, Knaapi, Korhonen R., Korteniemi, Koski V., Koskinen M., Lindroos, Luhtanen, Löv, Malm, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Metsämäki, Myllyniemi, Ojala A., Ojala R., Olin, Penttilä, Pietikäinen S., Ranta-Muotio, Rantanen, Ryhänen, Savela, Taina, Vehkaoja, Viitamies ja Vuorensola.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat toinen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Pietikäinen S., Elo, Koskinen M., Savela, Malm, Dromberg, Myllyniemi, Karpio ja Vuorensola.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat

tästä päivästä sairauden takia ed. Rantanen, virkatehtävien takia edustajat Aaltonen, Halonen, Huuhtanen, Ihamäki, Joenpalo, Kaarilahti, Knaapi, Korteniemi, Löv, Malm, Taina, Törnqvist ja Vehkaoja sekä yksityisasioiden takia edustajat Dromberg, Karpio, M. Koskinen, Lindroos, M. Markkula, A. Ojala, R. Ojala, Penttilä ja Vuorensola,

tästä ja huomisesta päivästä yksityisasioiden takia edustajat Brax, Hurskainen, Kiljunen ja Ranta-Muotio sekä

tämän kuun 29 päivään yksityisasioiden takia ed. V. Koski.

Pääministerin ilmoitus Suomen markan kiinnittämisestä Euroopan valuuttajärjestelmään

Pääministerin ilmoitus 1/1996 vp

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen annetaan valtiopäiväjärjestyksen 36 a §:ssä tarkoitettu pääministerin ilmoitus Suomen markan kiinnittämisestä Euroopan valuuttajärjestelmään (PI 1/1996 vp).

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Valtioneuvosto hyväksyi lokakuun 12 päivänä Suomen Pankin esityksestä Suomen markan kytkemisen Euroopan valuuttakurssijärjestelmään erm:iin. Neuvotteluissa EU-maiden kanssa oli aiemmin samana päivänä sovittu markan ecu-keskuskurssiksi 5.80661 markkaa. Valtioneuvoston päätös tähän kurssiin perustuvasta markan ulkoisesta arvosta tuli voimaan lokakuun 14 päivänä.

Erm-kytkennällä Suomi jatkaa eduskunnan hyväksymän linjan johdonmukaista toteuttamista Eurooppa- ja integraatiopolitiikassa. Liittyessään edellisellä hallituskaudella Euroopan unionin jäseneksi Suomi hyväksyi myös Talous- ja rahaliittoa koskevat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen sopimusmääräykset, jotka ovat Suomea sitovaa lainsäädäntöä. Hallitus pyrkii siihen, että Suomi voisi olla niiden maiden joukossa, jotka ensiksi täyttäisivät kaikki Emun kolmanteen vaiheeseen liittymisen ehdot. Nyt tehtyä päätöstä on tarkasteltava tätä taustaa vasten.

Euroopan unionin jäsenenä Suomea siis velvoittavat EU:n perustamissopimukset. Näihin sopimuksiin sisältyvät myös määräykset Talous- ja rahaliiton Emun kolmannesta vaiheesta, yhteisestä rahasta ja näitä koskevasta päätöksenteosta. Näistä määräyksistä poikkeamiseen ovat voineet varata mahdollisuuden ainoastaan kaksi jäsenvaltiota, Iso-Britannia ja Tanska.

Eduskunta on toisaalta edellyttänyt, että Suomen liittymisestä Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen päätetään eduskunnassa hallituksen erillisen esityksen perusteella. Hallitus tulee tämän vuoksi saattamaan Suomen osallistumisen eduskunnan päätettäväksi ennen sitä valtion- ja hallitusten päämiesten kokoonpanossa pidettävää Euroopan unionin neuvoston kokousta, jossa päätetään Talous- ja rahaliiton Emun kolmannen vaiheen osallistujista. Tämä todennäköisesti tapahtuu vuoden 98 alussa.

Tämän vuoden syyskuussa tarkennetun lähentymisohjelman mukaan, jossa siis on kysymys siitä miten Suomi täyttää Emun vaatimukset, Suomella on hyvät edellytykset julkisen talouden tilaa, hintatason vakautta ja korkotasoa koskevien lähentymiskriteerien vaatimusten täyttämiseen. Valuuttakurssin vakautta koskevan lähentymisehdon mukaan jäsenvaltion on noudatettava Euroopan valuuttajärjestelmän normaaleja vaihteluvälejä ainakin kahden vuoden ajan ennen kolmatta vaihetta koskevaa päätöksentekoajankohtaa. Vaikka markan ulkoinen arvo on ollut varsin vakaa jo vuoden 94 lopulta lähtien, muodollinen erm-kytkentä varmistaa sen, että täytämme myös valuuttakurssiehdon.

Valuuttakurssin vakautta koskevan lähentymisehdon tulkinnasta on käyty paljon julkista keskustelua. Lopullinen tulkinta selviää vasta vuonna 98 siinä neuvoston kokouksessa, jossa päätetään Emuun osallistumisesta. Erm-kytkennän tärkeyttä on kuitenkin toistuvasti korostettu hallituksen ja Suomen Pankin edustajille niin EU:n ja Euroopan rahapoliittisen instituutin EMI:n kuin monien jäsenvaltioidenkin edustajien taholta.

Näkemys erm-kytkennän tarpeellisuudesta on viime aikoina entisestään vahvistunut. Muun muassa Saksan keskuspankin pääjohtaja Hans Tietmeyer ja Euroopan rahapoliittisen instituutin pääjohtaja Alexandre Lamfalussy ovat selkeästi tuoneet esiin erm-jäsenyyttä edellyttävän kantansa. (Ed. Pekkarinen: Jossakin vaiheessa ennen Emu-päätöstä!)

Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle vuonna 1999 jäävien jäsenvaltioiden tulisi Emu-suunnitelman mukaan kytkeä valuuttansa valmisteilla olevaan uuteen erm 2 -järjestelyyn. Toisin sanoen, vaikka jäisimme ulkopuolelle, niin myöskin siinä tilanteessa joutuisimme valuuttakurssijärjestelmään mukaan, jos aiomme ylipäänsä Euroopan unionin jäsenenä jatkaa. Tämä on mahdollista vain, mikäli kolmannen vaiheen osallistumisesta päätettäessä edellytetään erm-kytkentää valuuttakurssikriteerin täyttämistä arvioitaessa. Siis sitäkin varten erm-kytkentä näyttää vaatimukselta ja tarpeelliselta.

Hallitus on näin ollen halunnut välttää sen, että jättäytyminen erm:in ulkopuolelle voisi vaikuttaa kielteisesti Suomen mahdollisuuteen olla mukana Talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa heti alussa. Näin pyritään myös takaamaan eduskunnalle aito valinnan mahdollisuus sen edellyttämän Emu-päätöksen yhteydessä. Erm-kytkennällä ei tehty poliittista ratkaisua Suomen osallistumisesta Emun kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten joukossa. Se on päätös, joka voidaan tehdä vasta, ja tämä koskee kaikkia Euroopan unionin jäsenmaita, siinä vaiheessa, kun kaikki tosiasiat ovat riittävässä määrin pöydällä.

Ett centralt mål när regeringen fattade beslut om erm-kopplingen var att trygga Finlands monetära stabilitet även i framtiden. Att trygga vår behörighet inför Emu:s tredje fas är även en konsekvent del i den allmänna ekonomiska politik som siktar till att lindra arbetslösheten. Den

grundläggande linjen i den ekonomiska politiken baserar sig på stabila priser och en nedgång i statsskulden så att räntenivån sjunker och en hållbar tillväxt är möjlig.

Hallitus on erm-kytkennästä päättäessään pitänyt keskeisenä tavoitteena Suomen rahataloudellisen vakauden turvaamista myös tulevaisuudessa. Kelpoisuuden hankkiminen Emun kolmanteen vaiheeseen on myös johdonmukainen osa työttömyyden alentamiseen tähtäävää yleistä talouspolitiikkaa. Viittaan tässä edellisen hallituksen ulkoministerin Haaviston lausuntoon siitä, että Emu-politiikka on politiikkaa työllisyyden hyväksi. Talouspolitiikan peruslinja perustuu hintavakauteen ja valtionvelan kääntämiseen laskuun, jotta korkotaso alenisi ja kestävä kasvu olisi mahdollinen.

Myös Suomen Pankki on perusteellisesti arvioinut kytkentään liittyneitä näkökohtia. Suomen Pankki on omasta puolestaan todennut, että vain vakaan talouskehityksen ja vakaan rahanarvon kanssa sopusoinnussa oleva ratkaisu on tässä yhteydessä hyväksyttävissä.

Viime vuosina Suomen talouspolitiikan keskeisenä tavoitteena on ollut laman vuoksi järkkyneen rahoitustasapainon palauttaminen. Sitä mukaa kun tässä on edistytty, ensin vaihtotaseen osalta, koskien siis velkaantumista ulkomaille, ja vähitellen myös julkisen talouden osalta, on hinta-, korko- ja valuuttakurssivakaus lisääntynyt.

Vaihtotaseen alijäämä paisui suureksi tämän vuosikymmenen alussa. Sittemmin ulkoinen tasapaino on olennaisesti vahvistunut ja vaihtotase kääntynyt vahvasti ylijäämäiseksi. Me siis saamme ulkomailta tuloja huomattavasti enemmän kuin meiltä ulkomaille menee. Suomen ulkomainen nettovelka on siis supistunut tänä aikana vastaavasti.

Laman seurauksena julkisen talouden tila heikkeni rauhan oloissa ennen näkemättömällä tavalla. Sen jälkeen tasapaino on olennaisesti parantunut. Arvioiden mukaan julkisyhteisöjen, julkisen sektorin, alijäämä supistuu jo tänä vuonna alle 3 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Julkisen sektorin velkaantuneisuus on nyt vakiintumassa ja kääntymässä laskuun.

Kuluttajahintojen nousuvauhti on Suomessa ollut jo usean vuoden ajan Euroopan hitaimpia, ajoittain hitainta. Hintakilpailukyky on, etenkin suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla mitattuna, varsin hyvä. Samaa osoittaa myös äsken mainittu vaihtotaseen ylijäämäisyys.

Talouden tasapainon parantuminen on heijastunut pitkiin korkoihin, jotka ovat laskeneet myös suhteessa muiden EU-maiden korkoihin. Kokonaistaloudellisen tasapainon parantuminen, hintavakaus ja pitkien korkojen lasku mahdollistivat keskuspankkikorkojen tuntuvan alentamisen vuoden 1995 lopulta lähtien. Silloin siis Suomen Pankki lähti järjestelmällisesti alentamaan korkoa.

Erm-kytkennän ajankohtana Suomen lyhyet korot olivat noin prosenttiyksikön vastaavan ecukoron alapuolella ja pitkäaikainen 10 vuoden korko vain 1/5 prosenttiyksikköä vastaavan ecukoron yläpuolella. Suomen ja Saksan lyhyet korot ovat kutakuinkin samalla tasolla ja Suomen 10 vuoden korko, eli se pisin korko jota päivittäin noteerataan, noin 1/2 prosenttiyksikköä Saksan vastaavan koron yläpuolella.

Suomen talouden tila on nyt olennaisesti vahvempi kuin 90-luvun alussa. Yksityisen sektorin velkaantuneisuus on alentunut ja yritysten haavoittuvuus siten vähentynyt. Julkisen talouden tasapainottaminen on edennyt suunnitelmien mukaisesti. Hyvä rahoitustasapaino yhdessä matalan inflaation ja maltillisten hintaodotusten kanssa on luonut hyvät edellytykset vakaalle ja kestävälle talouskasvulle ja työllisyyden parantumiselle. Tätä tukevat monet vireillä olevat rakenteelliset uudistukset. Tällaista vakaan talouden ja talouden kasvun yhdistelmää ei muualla Euroopassa juuri tapaa kuin Suomessa tällä hetkellä on.

Taloudelliset edellytykset erm-kytkennälle olivat viimeaikaisen kehityksen tuloksena näin ollen hyvät. Ratkaisun lykkääminen olisi lisännyt epävarmuutta Suomen integraatiopoliittisesta linjasta ja häirinnyt talouden orastavaa elpymistä. Vielä viime keväänä epävarmuus niin Suomen talouden näkymistä kuin Talous- ja rahaliiton etenemisestäkin oli selvästi suurempaa. Suomen politiikkaa kohtaan tunnettu luottamus on sittemmin edelleen lisääntynyt, kuten markan vahvistuminen ja korkoerojen kaventuminen osoittavat.

Arvoisa puhemies! Nyt sovittu valuuttakurssitaso on lähellä markan ja keskeisten erm-valuuttojen parin viime vuoden keskimääräistä kurssitasoa. Tämän kurssitason arvioidaan lähivuosina sekä tarjoavan riittävät kansainväliset kilpailuedellytykset että olevan sopusoinnussa matalan inflaation tavoitteen kanssa. Tässä siis sekä meidän vientisektorimme että kotimaan sektorimme edut käsittääkseni ovat hyvin tasapainossa.

Vaihtotase pysynee selvästi ylijäämäisenä kuluvana vuonna ja lähivuosinakin. Suomen ulkomainen velkaantuneisuus tulee näin alenemaan edelleen. Tulopoliittisen sopimuksen edellyttämät maltilliset palkankorotukset parantavat kilpailukykyä ainakin kevääseen 1998 asti. Talouden kasvu on piristynyt viime kuukausina. Ennusteet viittaavat kasvun vahvistumiseen edelleenkin. Hallitus uskoo, että erm-päätös on osaltaan vähentänyt tulevaisuuden näkymiin ja linjauksiin liittyvää epävarmuutta. Työllisyys paranee vain, jos tuotannolliset investoinnit, rakennustoiminta ja kulutuskysyntä vahvistuvat entisestään.

Förutsättningarna för en fortsatt positiv ekonomisk utveckling är nu goda. I den ekonomiska politiken måste man dock alltid också vara beredd på att problem kan uppstå. De erfarenheter som vi och det övriga Europa gjorde i början av årtiondet visar att en fast valutakurs kräver en mycket konsekvent ekonomisk politik.

Anslutningen till erm ändrar inte de grundläggande målen för den ekonomiska politiken även om relationerna mellan de olika sektorerna förändras i viss mån. Under de nya förhållandena framhävs finanspolitikens roll och vikten av en moderat kostnadsutveckling ytterligare. Det grundläggande målet för penningpolitiken kommer att förbli en låg inflation även om också betydelsen av en stabil valutakurs accentueras.

Edellytykset myönteisen talouskehityksen jatkumiselle ovat nyt hyvät. Talouspolitiikassa on kuitenkin varauduttava myös ongelmien syntymiseen. Vuosikymmenen alun kokemukset meillä ja Euroopassa osoittavat, että kiinteän valuuttakurssin ylläpitäminen vaatii hyvin johdonmukaista talouspolitiikkaa.

Ermiin liittyminen ei muuta talouspolitiikan perustavoitteita, joskin eri talouspolitiikan lohkojen keskinäiset suhteet muuttuvat jonkin verran. Uusissa olosuhteissa finanssipolitiikan ja maltillisen kustannuskehityksen merkitys korostuu entisestään. Rahapolitiikan perustavoitteena säilyy matala inflaatio, joskin myös valuuttakurssin vakauden merkitys korostuu.

Finanssipolitiikan linjaukset ovat nyt kohdallaan ja julkisen talouden alijäämä on vähenemässä. Julkisen talouden alijäämän ennustetaan puolittuvan ensi vuonna suhteessa bruttokansantuotteeseen ja kääntyvän pian ylijäämäksi. Velkaantuneisuus tulee alenemaan edelleen. Tätä linjaa johdonmukaisesti jatkamalla luodaan tulevina vuosina tarpeellista finanssipoliittista liikkumavaraa. Olipa sitten valintamme Emu-asiassa kumpi tahansa, tämä tarve on aivan sama.

Olosuhteet hintavakauden toteutumiselle lähivuosinakin ovat hyvät. Voimassa oleva tulopoliittinen sopimus on erinomainen esimerkki siitä, miten laaja kolmikantainen yhteistyö parhaimmillaan voi tukea kansantalouden vakautta ja kestävää kasvua. Uskon, että sama vastuuntuntoisuus tulee ilmi suomalaisessa yhteiskunnassa myös tulevina vuosina.

Sannolikheten för att Finland skall bli föremål för några allvarliga spekulationer, särskilt sådana som härstammar från det egna landet, förefaller vara liten inom den närmaste framtiden. Den stora variationsbredd — 15 procent på var sida om centralkurserna — som erm tillåter skyddar marken för spekulationer.

Todennäköisyys, että Suomi joutuisi ainakaan kotimaasta alkunsa saavien vakavien spekulaatioiden kohteeksi, näyttäisi lähitulevaisuudessa olevan vähäinen. Ermin laajat vaihteluvälit — 15 prosenttia keskuskurssien molemmilla puolilla — suojaavat markkaa spekulaatioilta.

Peruslinjaus Suomen suhteesta Talous- ja rahaliiton Emun suhteen tehtiin edellisen hallituksen aikana. Nykyinen hallitus toimii myös EU-liittymissopimuksen pohjalta. Luottamus Talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen käynnistymiseen vuoden 99 alussa on viime kuukausina vahvistunut entisestään. Näissä oloissa liittyminen ermiin antoi selkeän viestin Suomen päättäväisyydestä jatkaa Talous- ja rahaliiton Emun jäsenyyden edellyttämällä vakaan talouspolitiikan linjalla. Päätös on otettu vastaan myönteisesti niin muissa jäsenvaltioissa kuin kansainvälisillä rahoitusmarkkinoillakin. Erm-kytkentä on vahvistanut luottamusta tulevaisuuteen.

Pääministeri Lipposen puhe on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

På förslag av Finlands Bank godkände statsrådet den 12 oktober kopplingen av den finska marken till det europeiska växelkurssystemet erm. Vid förhandlingar med EU-länderna tidigare samma dag ingicks en överenskommelse om att markens ecu-centralkurs är 5,80661 mark. Statsrådets beslut om markens externa värde, som baserar sig på denna kurs, trädde i kraft den 14 oktober.

Genom kopplingen till erm fortsätter Finland konsekvent fullföljandet av den linje som riksdagen godkänt. När Finland under den förra regeringsperioden anslöt sig till Europeiska unionen antog Finland även de bestämmelser i fördragen om upprättande av Europeiska gemenskapen som gäller den ekonomiska och monetära unionen och som är bindande lagstiftning för Finland. Regeringens strävan är att Finland skall vara med bland de stater som först uppfyller alla villkor för anslutningen till Emu:s tredje fas. Det beslut som nu fattats bör ses mot denna bakgrund.

Som medlem av Europeiska unionen är Finland bundet av fördragen om upprättande av EU. I dessa fördrag ingår även bestämmelser om den ekonomiska och monetära unionens (Emu) tredje fas, om en gemensam valuta och om beslutsfattandet i anslutning härtill. Endast två stater, Storbritannien och Danmark, har kunnat förbehålla sig en möjlighet att avvika från dessa bestämmelser.

Riksdagen har å andra sidan förutsatt att Finlands anslutning till den monetära unionens tredje fas avgörs i riksdagen på basis av en särskild regeringsproposition. Regeringen kommer av denna anledning att befordra beslutet om Finlands deltagande till riksdagen före det rådsmöte på stats- och regeringschefsnivå där det fattas beslut om vem som skall delta i den ekonomiska och monetära unionen Emu:s tredje fas. Detta kommer sannolikt att ske i början av 1998.

Enligt det konvergensprogram som justerades i september har Finland goda förutsättningar att uppfylla konvergenskriterierna i fråga om den offentliga ekonomin, stabiliteten i prisnivån och räntenivån.

Enligt det konvergenskriterium som gäller valutakursens stabilitet skall medlemsstaten i fråga iaktta det europeiska växelkurssystemets normala fluktuationsmarginaler åtminstone två år innan beslutet om den tredje fasen fattas. Trots att markens externa värde har varit mycket stabilt sedan slutet av 1994 säkerställer en formell erm-koppling att vi uppfyller även valutakurskriteriet.

Det har förts en livlig offentlig diskussion om tolkningen av det konvergenskriterium som gäller valutakursens stabilitet. Den slutliga tolkningen blir klar först 1998 vid det rådsmöte där det fattas beslut om vem som deltar i Emu. Såväl företrädare för EU och Europeiska monetära institutet Emi som förträdare för många medlemsstater har dock upprepade gånger betonat erm-kopplingens betydelse för företrädare för regeringen och Finlands Bank.

Uppfattningen att erm-kopplingen var nödvändig har den senaste tiden stärkts ytterligare. Bland annat den tyska centralbankens chefdirektör Hans Tietmeyer och Europeiska monetära institutets ordförande Alexandre Lamfalussy har som sin åsikt klart framfört att medlemskap i erm är ett kriterium.

Enligt Emu-planen skall de medlemsländer som inte deltar i Emu:s tredje fas 1999 koppla sin valuta till ett nytt erm2-arrangemang, som är under beredning. Detta är möjligt endast om det, när beslut fattas om deltagande i den tredje fasen, förutsätts en erm-koppling vid bedömningen av om valutakurskriteriet uppfylls. Även i detta fall syns erm-kopplingen vara ett villkor och nödvändig.

Regeringen har velat undvika en sådan situation där ett uteblivande från erm kan inverka negativt på Finlands möjlighet att delta i den ekonomiska och monetära unionens tredje fas redan från början. På detta sätt försöker man även säkerställa att riksdagen har en reell valmöjlighet i samband med det Emu-beslut som den förutsatt. Genom erm-kopplingen fattades inte något politiskt beslut om att Finland deltar bland de första i Emu:s tredje fas. Det är ett beslut som kan tas först, och det här gäller alla medlemsländer i EU, i det skedet, då samtliga fakta lagts fram i tillräcklig omfattning.

Ett centralt mål när regeringen fattade beslut om erm-kopplingen var att trygga Finlands monetära stabilitet även i framtiden. Att trygga vår behörighet inför Emu:s tredje fas är även en konsekvent del i den allmänna ekonomiska politik som siktar till att lindra arbetslösheten. Den grundläggande linjen i den ekonomiska politiken baserar sig på stabila priser och en nedgång i statsskulden så, att räntenivån sjunker och en hållbar tillväxt är möjlig.

Även Finlands Bank har grundligt övervägt alla de olika synpunkter som ansluter sig till kopplingen. Finlands Bank har för egen del konstaterat att endast en lösning som harmonierar med en stabil ekonomisk utveckling och ett stabilt penningvärde är acceptabel i detta sammanhang.

De senare åren har det centrala målet för Finlands ekonomiska politik varit att återställa den finansieringsbalans som rubbades till följd av depressionen. Allt efter som framsteg gjorts i detta hänseende, först i fråga om bytesbalansen och så småningom även i fråga om den offentliga

ekonomin, har stabiliteten i fråga om priser, räntor och valutakurser ökat.

Underskottet i bytesbalansen ökade markant i början av detta årtionde. Därefter har den externa balansen klart stärkts och bytesbalansen har visat ett kraftigt överskott. Finlands nettoskuld i utlandet har minskat på motsvarande sätt.

Till följd av recessionen försvagades den offentliga ekonomin på ett sätt som aldrig tidigare skådats under fredstid. Nu har balansen redan förbättrats märkbart. Det har beräknats att de offentliga samfundens underskott redan i år kommer att minska till mindre än 3 procent av bruttonationalprodukten. Den offentliga sektorns skuldsättning håller nu på att stabiliseras och börjar vara på nedåtgående.

Stegringen i konsumentpriserna har i Finland redan i flera års tid varit långsammare än på de flesta håll i Europa, tidvis till och med den långsammaste. Förmågan till priskonkurrens är god, särskilt när den mäts i relativa arbetskostnader per enhet. Också överskottet i bytesbalansen pekar på detta.

Den förbättrade balansen i ekonomin har återspeglats på de långa räntorna, som har sjunkit också i förhållande till räntorna i andra EU-länder. Tack vare den förbättrade samhällsekonomiska balansen, de stabila priserna och nedgången i de långa räntorna kunde centralbanksräntorna sänkas kännbart i slutet av 1995.

Vid tidpunkten för erm-anslutningen låg de korta räntorna i Finland cirka en procentenhet under motsvarande ecu-ränta och den långa 10-årsräntan bara en femtedels procentenhet över motsvarande ecu-ränta. Finlands och Tysklands korta räntor låg i stort sett på samma nivå och den finska 10-årsräntan ungefär en halv procentenhet över motsvarande ränta i Tyskland.

Den finska ekonomins tillstånd är nu betydligt bättre än i början av 1990-talet. Den privata sektorns skuldsättning har minskat och företagen är följaktligen nu mindre sårbara. Balanseringen av den offentliga ekonomin har framskridit planenligt. En god finansieringsbalans har vid sidan av den låga inflationen och sansade prisförväntningar skapat goda förutsättningar för en stabil och hållbar ekonomisk tillväxt och en förbättrad sysselsättning. Många strukturella reformer som är under arbete stöder denna tendens. En sådan kombination av stabil ekonomi och ekonomisk tillväxt som för tillfället råder i Finland påträffar man just inte på annat håll i Europa.

De ekonomiska förutsättningarna för erm-anslutningen var goda tack vare den senaste tidens utveckling. Om anslutningen hade skjutits upp, skulle osäkerheten i fråga om landets integrationspolitiska linje ha ökat och det spirande uppsvinget i ekonomin kunde ha kommit av sig.

Ännu i våras var osäkerheten beträffande både den finska ekonomins framtidsutsikter och den ekonomiska och monetära unionens situation klart större än i dag. Förtroendet för den finska politiken har sedermera ökat ytterligare, vilket den finska markens allt starkare ställning och de knappare ränteskillnaderna är tecken på.

Den nu överenskomna valutakursnivån ligger nära den finska markens och de viktigaste erm-valutornas genomsnittliga kursnivå under de senaste två åren. Denna kursnivå beräknas under de närmaste åren både erbjuda tillräckliga konkurrensförutsättningar i internationellt perspektiv och harmoniera med strävan efter en låg inflation. Här är enligt min uppfattning vår exportsektor i god jämvikt med den inhemska sektorn.

Bytesbalansen torde fortfarande visa ett klart överskott under innevarande år och likaså under de närmaste åren. Landets utlandsskuld kommer sålunda att minska ytterligare. De måttliga löneförhöjningar som det inkomstpolitiska avtalet förutsätter kommer att förbättra konkurrenskraften åtminstone fram till våren 1998.

Den ekonomiska tillväxten har skjutit fart under de senaste månaderna. Prognoserna utlovar en ännu kraftigare tillväxt framöver. Regeringen tror att erm-beslutet har bidragit till att minska den osäkerhet som rått i fråga om utsikterna och linjedragningarna för framtiden. Sysselsättningsläget kan bli bättre bara om produktionsinvesteringarna, byggverksamheten och konsumtionsefterfrågan fortsätter att öka.

Förutsättningarna för en fortsatt positiv ekonomisk utveckling är nu goda. I den ekonomiska politiken måste man dock alltid också vara beredd på att problem kan uppstå. De erfarenheter som vi och det övriga Europa gjorde i början av årtiondet visar att en fast valutakurs kräver en mycket konsekvent ekonomisk politik.

Anslutningen till erm ändrar inte de grundläggande målen för den ekonomiska politiken även om relationerna mellan de olika sektorerna förändras i viss mån. Under de nya förhållandena framhävs finanspolitikens roll och vikten av en moderat kostnadsutveckling ytterligare. Det grundläggande målet för penningpolitiken kommer att förbli en låg inflation, även om

också betydelsen av en stabil valutakurs accentueras.

De finanspolitiska linjerna leder nu i rätt riktning och den offentliga ekonomins underskott är på nedåtgående. Det har förutspåtts att underskottet nästa år kommer att halveras i förhållande till bruttonationalprodukten och snart slå om till ett överskott. Skuldsättningen minskar ytterligare. Följer vi konsekvent denna linje, kan vi under kommande år uppnå det finanspolitiska spelrum vi behöver. Vårt val i fråga om Emu må sedan vara antingen eller, men det här behovet är det samma.

Också under de närmaste åren kommer omständigheterna för ett upprätthållande av ett stabilt prisläge att vara goda. Det gällande inkomstpolitiska avtalet är ett utmärkt exempel på hur ett omfattande trepartssamarbete som bäst kan stöda en stabil samhällsekonomi och en hållbar tillväxt. Jag tror att samma ansvarskänsla kommer att bestå under kommande år.

Sannolikheten för att Finland skall bli föremål för några allvarliga spekulationer, särskilt sådana som härstammar från det egna landet, förefaller vara liten inom den närmaste framtiden. Den stora variationsbredd — 15 procent på var sida om centralkurserna — som erm tillåter skyddar marken för spekulationer.

Den grundläggande linjen för Finlands relation till den ekonomiska och monetära unionen Emu drogs upp under den förra regeringens tid. Också den nuvarande regeringen agerar med utgångspunkt i fördraget om anslutningen till EU. Tron på att den ekonomiska och monetära unionens tredje fas skall kunna inledas vid ingången av 1999 har stärkts ytterligare under de senaste månaderna. Under dessa omständigheter var anslutningen till erm ett klart budskap om Finlands beslutsamhet att fortsätta på den stabila ekonomiska politikens linje, precis som ett medlemskap i den ekonomiska och monetära unionen förutsätter. Beslutet har fått ett mycket positivt mottagande både i EU:s övriga medlemsstater och på den internationella finansmarknaden. Ermkopplingen har stärkt tron på framtiden.

P u h e m i e s : Ilmoituksen johdosta sallitaan keskustelu. Eduskuntaryhmien edustajat käyttävät ryhmien suuruusjärjestyksessä ensin enintään viiden minuutin mittaiset puheenvuorot. Tämän jälkeen puheenvuoroja myönnetään puhemiehen harkinnan mukaan, ja nämä puheenvuorot saavat kestää enintään kaksi minuuttia.

Keskustelu:

Ed. T u o m i o j a : Arvoisa puhemies! Markan erm-kytkentää on vaikea perustella taloudellisena ratkaisuna, joka palvelisi Suomen valuutan ja koko taloutemme vakautta. Se onkin tarpeen muista syistä. Markan erm-kytkentää tarvitaan ennen muuta varmistamaan Suomen kelpoisuus Talous- ja rahaliittoon ensimmäisten maiden joukossa, jos Rahaliitto ja siirtyminen yhteiseen valuuttaan todella vuonna 1999 toteutuvat.

Vaikka EU-maiden poliittinen tahto Rahaliiton synnyttämiseen on vankistunut, muodostavat Emun aikataulu ja lähentymiskriteerit edelleen yhtälön, joka ei ole ilman luovaa tulkintaa ratkaistavissa. Koska Rahaliittoa kuitenkin ajetaan ensisijaisesti poliittisena projektina, on todennäköistä, että tarpeellinen poliittinen tahto tulkintojen venyttämiseen myös löytyy.

Hallituksen talouspolitiikka varmistaa sen, että Suomi tulee ilman tulkintoja velkaantumis-, alijäämä- ja inflaatiokriteerit täyttämään. Kun markka kellumisestaan huolimatta ja yhtä paljon ehkä siitä johtuen on ollut myös Euroopan vakaimpia valuuttoja, ei ole asiallisia perusteita sille, että Suomi erm-kytkennän puutteen vuoksi suljettaisiin Rahaliiton ulkopuolelle. Koska kaikki EU-maat eivät kuitenkaan välttämättä ole tasa-arvoisia, on markan erm-kytkentä Suomen rahaliittovalmiuden kaikinpuoliseksi turvaamiseksi ollut sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä välttämätön ja hyväksyttävä ratkaisu.

Hallitus on myös tehnyt aikeensa erm-kytkennän suhteen sillä tavoin jo aikaisemmin hyvin selväksi, ettei ratkaisu ollut yllätys. Ajankohdan valinta kuuluu hallitukselle, ja se oli lähinnä tekninen kysymys. Ylevä pyrkimys politikoinnin välttämiseen oli jopa siinä määrin hallitseva, etteivät hallituspuolueet antaneet edes sen, että ajankohta saattoi suosia oppositiota äskeisissä vaaleissa, vaikuttaa päätökseensä.

Asian luonteeseen kuuluu, ettei hallituksen ole ollut mahdollista eikä liioin syytä asiasta enempää etukäteen lausua. Eduskunnan syrjäyttämisestä ei ole siten kysymys. Oppositiokaan ei voine tosissaan edellyttää, että valuuttamarkkinat olisi päätöksen yhteydessä suljettu siihen asti, kunnes viimeinenkin puheenvuoro tässä salissa on kuultu.

Sosialidemokraattinen ryhmä tukee hallitusohjelman mukaisesti pyrkimyksiä Suomen Rahaliitto-valmiuksien toteuttamiseen ja valmista-

miseen. Sen sijaan kysymys siitä, käyttääkö Suomi mahdollisuutta liittyä Emuun, on eduskunnan EU-jäsenyyden hyväksymisen yhteydessä tekemän ja myös hallitusohjelmaan kirjatun päätöksen mukaisesti asia, joka ratkaistaan aikanaan eduskunnassa.

Sosialidemokraatit lähtevät siitä, että kyseessä täytyy olla aito ja ennalta sitomaton valinta. Kannanotto siihen ei siten ole nyt mahdollista eikä perusteltua, mutta avoin keskustelu ja selvittely valinnan seurauksista on sitäkin tarpeellisempaa.

Emu-ratkaisun odottaminen ei saa olla vain passiivista seurantaa. SDP:n puoluekokouksessa todettiin muun muassa: "Emu voi tukea talouden vakautta ja kasvun voimistumista, mutta se asettaa myös uusia haasteita työllisyydelle, tasapainoiselle aluekehitykselle ja suhdannepolitiikalle. SDP kannattaa Emu-suunnitelman kehittämistä työllisyyden paremmaksi huomioon ottamiseksi ja Talous- ja rahaliiton toteuttamiseen liittyvien yhteiskunnallisten riskien vähentämiseksi."

Samoin hallitusohjelmaan on kirjattu, miten hallitus lähentymiskriteereiden lisäksi painottaa työllisyyden asemaa EU:n talouspoliittisessa yhteistyössä ja unionin mahdollisuuksia tasata ulkoisista syistä poikkeavaa suhdannekehitystä eri jäsenvaltioissa. Tämä edellyttäisi myös muunlaista aktiivisuutta kuin Waigelin aloite Emuun liitettävästä vakaussopimuksesta edustaa, sillä kuten SDP:n kannassa todetaan, "EU ei saa suuntautua yksipuolisesti vain rahanarvon vakauteen".

Myös Suomen kansantalouden Emu-valmiuksia on parannettava, sillä ne ovat yhtä tarpeen myös tilanteessa, jossa emme olisi Emussa mukana. Tässä yhteydessä yksipuolinen puhe palkkajoustoista on harhaista, sillä kyse on koko kansantalouden kestävyydestä ja sopeutumiskyvystä ulkoisiin suhdanne- ja kysyntävaihteluihin, ja niitä valmiuksia voidaan kehittää esimerkiksi erilaisilla verotus- ja rahastojärjestelyillä.

Päätös mahdollisesta liittymisestä Emuun on poliittinen, mutta sosialidemokraatit tulevat arvioimaan sitä ennen muuta taloudellisin ja yhteiskunnallisin perustein eikä siitä lähtien, että Emu olisi jonkin köyhän miehen Nato.

Päätöksen poliittisesta luonteesta riippumatta se tulee tietenkin tehdä tarkoin valtiosäännön määräyksiä noudattaen, joiden suhteen arviointi viime kädessä kuuluu eduskunnan perustuslakivaliokunnalle. On torjuttava käsitys, että valtiosääntö olisi tässä pelkkä muodollisuus, sillä se olisi tuhoisaa koko Suomen EU-politiikan legitimiteetille ja hyväksyttävyydelle.

Hallituksen ja eduskunnan tulee toimia siten, että se, mitä Emusta aikanaan päätetään, on myös kansalaisten mielestä oikea ratkaisu myös ja nimenomaan työllisyyden kannalta. Kun suuri valiokunta on edellyttänyt, että hallitus tuo eduskuntaan uuden selvityksen kevätistuntokauden kuluessa Rahaliiton valmisteluista, vaikutuksista ja päätöksenteosta, ei ole kyse vain eduskunnan oman informaation riittävyydestä, vaan myös asian ankkuroimisesta mahdollisimman laajaan kansalaiskeskusteluun, jota ilman päätöstä tällaisessa asiassa ei voi tehdä.

Ed. A h o : Rouva puhemies! On hyvä asia, että hallitus edes nyt selostaa eduskunnalle päätöksensä kytkeä Suomen markka erm-järjestelmään. Kun ottaa huomioon ratkaisun poliittisen painoarvon, jota ed. Tuomioja äsken hyvin taitavasti selosti, olisi ollut niin eduskunnan kuin hallituksen itsensäkin kannalta viisasta, että tuo päätös olisi saatettu välittömästi myös ylimmän valtioelimen arvioitavaksi. Tietenkään kukaan ei ole vaatinut päätöstä tuotavaksi tänne ennen sen tekemistä tai samaan aikaan kun päätöstä tehtiin, vaan niin pian kuin päätöksen teon jälkeen oli mahdollista eduskunta saada koolle, olisi ollut suotavaa, että kansanedustajat olisivat voineet tätä asiaa käsitellä. Keskustan mielestä tehty valuuttakurssiratkaisu ja muutkin Euroopan talous- ja rahaliittoon Emuun kytkeytyvät kansalliset linjavalinnat eivät voi eduskunnan näkökulmasta katsottuna olla läpihuutojuttuja.

Hallituksen päätökselle kytkeä Suomen markka erm-järjestelmään ei löydy kestäviä raha- ja talouspoliittisia perusteita. Vaikka kelluva markka onkin pysynyt hyvin vakaana jo runsaan kahden vuoden ajan vuodesta 1994 lähtien, omaan talouteemme ja erityisesti eurooppalaiseen kehitykseen liittyy tälläkin hetkellä paljon epävarmuutta. Nyt tehdyllä erm-kytkennällä mahdollisuutemme suojautua erilaisilta raha- ja valuuttamarkkinoiden häiriöiltä ovat selvästi huonommat kuin ne olisivat olleet, jos olisi jatkettu markan kelluttamista. Nämä taloudelliset riskit ovat mielestämme selvästi suurempia kuin uhka siitä, että Maastrichtin sopimuksen erm-kytkentää koskevan vaatimuksen muototarkalla tulkinnalla suljettaisiin pois Suomen mahdollisuus päästä halutessaan ensimmäisten joukossa Emun kolmanteen vaiheeseen. Minun ei tarvinne tässä muuta kuin viitata ed. Tuomiojan äskeiseen puheenvuoroon.

Ed. Tuomioja mielestäni myös totesi tärkeän asian: Hallituksen päätöksen todelliset tarkoitusperät ovat selvästi poliittisella puolella. Tämä päätös taisi sittenkin tulla aika monelle ministerillekin yllätyksenä. Tämä ei ollut suinkaan etukäteen selkeä päätös. Viittaan vain siihen, mitä muun muassa ministeri Andersson ja myös puheenjohtaja Brax ovat julkisuudessa sanoneet. Hallituksen päätöksen poliittisiin tarkoitusperiin viittaa myös Suomen Pankin pääjohtajan haastattelulausunto, jossa hän toteaa yhä pitävänsä parhaana vaihtoehtona sitä, että Suomi olisi mennyt yhteisvaluuttaan ilman erm-välivaihetta.

Erm-kytkennällä ja sen ajoituksella Suomen hallitus viestitti tukensa uskottavuusongelmien kanssa kamppailevalle Emu-suunnitelmalle ja ennen kaikkea antoi sitoumuksen Suomen osallistumisesta Emun kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten maiden joukossa. Tämä oli mielestämme tämän erm-ratkaisun olennaisin ja keskeisin sisältö.

Valtiovarainministeri Arja Alho on tiistain Kauppalehdessä esittänyt omituisen tulkinnan keskustan toiminnasta ja sen vaikutuksista erm-päätökseen. Ministeri Alhoa lainaten lehti kertoo näin: "Tiedot uusista keskikursseista olivat kuitenkin vuotaa ennen aikojaan Brysselistä, kun Suomessa asian käsittely pitkittyi oppositiovoimien jarrutuskeskustelun takia." Mihin tällainen väite perustuu? Minulla ei ainakaan ole tiedossa ainuttakaan seikkaa, joka puoltaisi tällaisen käsityksen esittämistä. On paikallaan, että tämän keskustelun aikana ministeri Alho osoittaa, miten ja missä keskusta on päätöksentekoa jarruttanut ja miten meidän toimintamme olisi luonut uhan luottamuksellisten tietojen vuotamiseen julkisuuteen.

Rouva puhemies! Keskusta on tukenut hallituksen pyrkimystä turvata Suomen vaihtoehdot, kun päätös Emun kolmannesta vaiheesta aikanaan tehdään. Ovia ei ole viisasta sulkea kumpaankaan suuntaan, ennen kuin tiedetään, millaiset ovat Emun osallistumisen ja sen ulkopuolelle jäämisen ehdot. Toimintavapauden turvaaminen edellyttää lähentymiskriteerien täyttymistä, mikä on järkevää oman kansantaloutemme tervehdyttämisen kannalta.

Arvoisa puhemies! Tässä prosessissa eduskunnan asema on jäänyt eriskummalliseksi. Asiallisia sitoumuksia on tehty ennen kuin koko eduskunnalla on ollut mahdollista saada ensimmäistäkään perusteellista arviota Emu-jäsenyyden vaikutuksesta Suomelle, tai niistä vaatimuksista, joihin se johtaa yrityksille, palkansaajille tai alueelliselle kehitykselle. Toivottavasti nyt tapahtunut asioiden kulku antaa aiheen siihen, että eduskunta vihdoinkin pääsisi näistä asioista keskustelemaan hallituksen selkeän, perusteellisen arvioinnin pohjalta. Tätä kautta avoimuudella, etujen ja haittojen rehellisellä arvioinnilla sekä kansanvaltaisten menettelytapojen noudattamisella voisi syntyä pääministerin täällä kaipaama luottamus, luottamus Suomen kansan keskuudessa.

Ed. Zyskowicz: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kollegat! Hallituksen ja Suomen Pankin päätös kytkeä Suomen markka Euroopan valuuttakurssimekanismiin ermiin oli kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä oikea, oikea-aikainen ja kytkentä tehtiin järkevään vaihtokurssiin.

Oikea se oli siksi, että vain kytkemällä markka ermiin Suomi pystyi varmistamaan itselleen todellisen valintamahdollisuuden päätettäessä aikanaan maamme suhtautumisesta Talous- ja rahaliiton Emun kolmanteen vaiheeseen. Oikea-aikainen hallituksen päätös oli siksi, että aika on nyt varsin otollinen. Ensi vuoden budjettiesitys on annettu eduskunnalle, työmarkkinasopimukset ovat voimassa aina vuoteen 1998 saakka, markan arvo on pysynyt vakaana, korot ovat laskeneet merkittävästi, inflaatio on ollut hidasta.

Päätös kytkeä markka ermiin juuri kunnallis- ja eurovaalien kynnyksellä oli hallitukselta rohkea ratkaisu, joidenkin mielestä jopa tyhmänrohkea. Päätös osoitti kuitenkin sen, että nykyinen hallitus ei kansallisesti keskeisissä asioissa alennu edes vaalien alla poliittiseen taktikointiin. Kaikesta muusta hallitusta sitten näköjään voidaankin syyttää, kuten syytetäänkin.

Oppositio on arvostellut hallitusta siitä, että kytkentäpäätös tehtiin liian aikaisin. Mikäli hallitus olisi lykännyt päätöksen tekemistä, olisi hallitusta markan aikanaan mahdollisesti vahvistuttua moitittu siitä, että kytkentä tehtiin liian myöhään. Hallitusta arvosteltiin kiivaasti myös siitä, että eduskuntaa ei hätäisesti kutsuttu koolle keskustelemaan erm-kytkennästä. Miksi olisi pitänyt kutsua koolle? Mitä sellaista tuossa viime viikon keskustelussa olisi pitänyt sanoa, jota tänään ei enää ehdi sanoa tai jota tänään ei enää voi sanoa? Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää asianmukaisena sitä, että nyt hallitus antoi eduskunnalle pääministerin ilmoituksen asiasta.

Arvoisa rouva puhemies! Erm-kytkentä on yksi edellytys tiellä kohti Emun kolmatta vaihetta. Nyt maallamme on aidosti molemmat vaihtoehdot jäljellä, joko mennä mukaan Emun kolmanteen vaiheeseen tai jäädä ainakin toistaiseksi ulos. Lopullinen päätös asiasta tehdään aikanaan tässä salissa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että Suomen kansallisten etujen mukaista on pyrkiä Emun kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten joukossa. Emu-jäsenyys lisää luottamusta Suomen talouteen ja antaa näin kansalliselle talouspolitiikalle ja taloudelle vakautta ja ennustettavuutta. Näin on mahdollista pitää korkotaso pysyvästi alhaalla, mikä luo edellytykset investoinneille, talouskasvulle ja uusien työpaikkojen syntymiselle. Viime kädessä on kyse suomalaisten hyvinvoinnin turvaamisesta. Kansallisten Emu-valmiuksiemme vahvistamiseksi on meidän painotettava työllisyyden asemaa EU:n talouspoliittisessa yhteistyössä.

On samalla avoimesti myönnettävä, että Emuun ja yhteiseen valuuttaan euroon liittyy myös merkittäviä riskejä. Riskit ovat osaltaan eurooppalaisia ja osaltaan kotimaisia. Pystyvätkö EU-maat riittävästi koordinoimaan talouspolitiikkaansa? Miten hallitaan tilanteet, joissa talouskasvu tai inflaatio kehittyy kovin eri tahtiin eri jäsenmaissa? Pystyykö Eurooppa uudistumaan niin, että sen kilpailukyky säilyy ja, mikä vielä tärkeämpää, lisääntyy suhteessa USA:han ja Aasiaan? Ymmärrämmekö riittävästi, että Emu edellyttää aivan uudenlaista kurinalaisuutta talouspolitiikalta?

Kriteerit, joita Emun kolmanteen vaiheeseen liittymiseksi edellytetään, ovat joka tapauksessa hyvän talouspolitiikan välttämättömiä tunnusmerkkejä: hidas inflaatio, alhainen korkotaso, vähäinen velkaantuminen ja vakaa valuutta. Näihin tulee pyrkiä ilman Emun kolmatta vaihettakin ja näin on pakko toimia myös niiden EU-maiden, jotka jäävät Emun ulkopuolelle.

Emu-jäsenyyden vastustajat väittävät, että mahdollisuus devalvaatioon tulee säilyttää, koska vaihtoehtona on ainoastaan palkkojen alentaminen. Tähän on ensinnäkin syytä huomauttaa, että Emun ulkopuolinenkaan EU-jäsenmaa Suomi ei voi itsenäisesti käyttää devalvaatiopolitiikkaa. Toiseksi on syytä muistuttaa, että devalvaatio merkitsee aina tosiasiassa palkkojen ja elintason alentumista. Siinä tapauksessa ansiotason tosiasiallinen alentaminen vain tapahtuu ilman, että siihen kysytään suostumusta ihmisiltä itseltään tai työmarkkinajärjestöiltä.

Devalvaatiomahdollisuuden haikailijoiden on myös hyvä tunnustaa, että Suomen markkaa on nyt devalvoitu tavantakaa ja maassamme on yli 400 000 työtöntä. Valuutan joustaminen ei ole ollut kansakunnalle pelkästään onneksi ja autuudeksi. Sitä paitsi on puhdasta propagandaa väittää, että nimenomaan erm-olosuhteissa työllisyys joustaa. Eivätkö nykyiset työttömyysluvut osoita eskoseppäsille yhtään mitään siitä, mikä elementti kansantaloudessamme on tänä päivänä tosiasiassa joutunut joustamaan?

Suomi tarvitsee jatkossa kaikissa tapauksissa uudenlaista joustavuutta. Tehokas ja kilpailukykyinen tuotanto vaatii tuekseen mahdollisuuden sopia työelämäkysymyksistä mahdollisimman pitkälle yksittäisellä työpaikalla. Sopeutumisen tuotannon vaihteluihin on voitava tapahtua tehokkaasti. Varsinkin Emu-olosuhteissa on ensiarvoisen tärkeätä, että inflaatio pysyy sovitun inflaatiotavoitteen puitteissa. Tämä on keskeisesti huomioitava työmarkkinaneuvotteluissa.

Toisin kuin väitetään, Emu-Suomessa ei kaivata sovittujen palkkojen alentamismahdollisuutta mutta kylläkin sellaisia palkkausjärjestelmiä, jotka nykyistä enemmän ottavat huomioon tuotannon vaihtelut ja yritysten kannattavuuden. Emu-Suomessa on myös täysin välttämätöntä pitää valtiontalous kunnossa. Emme entiseen tapaan voi velkaantua lastemme ja lastenlastemme kustannuksella. Toisaalta Emu-vastustajienkin tulisi ymmärtää ja tiedostaa, että Emun ulkopuolella Suomen olisi välttämätöntä pitää taloudessa vielä kovempi kuri.

Arvoisa rouva puhemies! Suomi on ottanut eurooppalaisen yhdentymisen tiellä uuden askeleen, joka on johdonmukaista jatkoa jo monta vuosikymmentä sitten aloitetulle taloudelliselle integroitumiselle länteen. Suomen tie on siis syvenevän eurooppalaisen taloudellisen ja poliittisen yhteistyön tie. Linjamme perusta on Suomen kansallinen etu, Suomen etu.

Ed. H e l l e : Arvoisa rouva puhemies! Näissä yhteyksissä puhutaan aivan liian harvoin työllisyydestä, ja kuitenkin tässäkin yhteydessä työllisyydestä puhuminen on aivan välttämätöntä. Vasemmistoliitto pitää työllisyyden parantamista suomalaisen yhteiskunnan kohtalonkysymyksenä. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä, että hallitus tarkistaa työllisyysohjelmaansa radikaalisti. Nyt on syytä heittää virkamiesmäinen kynänpyöritys sikseen. On oltava valmis uusiin ratkaisuihin. Ei ole aikaa viivytellä. Sitä ei kestä yksikään työtön. Nyt on

aika panna vauhtia. Eihän tästä muuten, hyvät edustajatoverit, hyvät ministerit, tule mitään. On oltava rohkeutta turvautua sellaisiinkin keinoihin, joita yksi tai toinen taho perinteisestä näkökulmastaan on karsastanut. Nyt on radikaalin uudelleenajattelun aika.

Jotkut luottavat siihen, että Euroopan markkinoiden yhdentyminen ja vakaat rahaolot turvaavat paremman talouskehityksen Suomessa ja muualla Euroopassa. On syytä kuitenkin huomauttaa eräästä seikasta: Jotkut hellivät Emua ja haikailevat nopeaa siirtymistä Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. On kysyttävä, kuvittelevatko he todella suomalaisten hyväksyvän sen, jos työttömyystilanteessa ei sitä ennen tapahdu oleellista paranemista. Suomalaisten hyväksyntä voidaan hankkia vain sillä, että kouriintuntuvasti pystytään osoittamaan, että työttömät hyötyvät tästä kehityksestä. Työttömälle ainoa kelvollinen Emu-kriteeri on työpaikka.

Valtioneuvosto päätti vastoin meidän toivomustamme markan kytkemisestä Euroopan valuuttajärjestelmään kuuluvaan valuuttakurssimekanismiin. Me haluamme tässä yhteydessä tuoda esille sen, että erm-kytkentä ei ole aivan ongelmaton. Kytkennässä kelluttamiseen sisältyvistä riskeistä osa muuttuu korkoriskiksi, vaikka ei tietenkään voida sanoa, reaalisoituuko tällainen mahdollisuus koskaan. Valuuttakurssimekanismiin on aikaisempina vuosina liittynyt melkoista epävarmuutta, joten sellaista mahdollisuutta ei pidä kenenkään yrittää sulkea pois. Vaikka korkoriskin realisoitumista ei tapahtuisikaan, sille alttiiksi asettuminen oli tässä tilanteessa tarpeetonta.

Suomen kohdalla toki monet tekijät ovat muuttuneet siitä, kun vientimme oli yksinomaan metsäteollisuuden varassa ja kun metsäyhtiöt saattoivat laskea sen varaan, että niiden rapistuva kannattavuus ja suuret investoinnit aina viime kädessä turvattiin devalvaatioilla, ja devalvaatio, kuten tunnettua, merkitsee aina tulonsiirtoa työltä pääomalle. Se merkitsee reaalipalkkojen suurta joustoa.

Työmarkkinoilla on varmasti myös oivallettu, että maailma on muuttunut, ja varmasti myös sopeutumista esimerkiksi metsäteollisuuden raaka-ainehinnoissa tapahtuu aivan eri tavalla kuin ennen.

Tilanne on myös erilainen kuin kohtalokkaana vuonna 1991, jolloin Ahon hallitus kiinnitti markan yksipuolisella päätöksellä ja kaiken lisäksi yliarvostetulla kurssilla Euroopan valuuttayksikköön ecuun. Tuo Ahon hallituksen päätös syvensi voimakkaasti alkanutta lamaa korottaessaan korkotasoa ja viivyttäessään välttämätöntä ja väistämätöntä markan arvon korjausta. Nyt tilanne ei ole samanlainen.

Rouva puhemies! Vasemmistoliitto haluaa painottaa työllisyyden ensisijaisuutta. Siinä suhteessa muut ambitiot ovat toissijaisia.

Ed. L a x : Fru talman! Bindningen av den finska marken till erm liksom förverkligandet av Emu:s tredje skede har som väntat väckt diskussion, också inom svenska riksdagsgruppen. I fråga om erm-bindningen är det närmast tidpunkten som har diskuterats och som har föranlett olika uppfattningar. En djupare analys av de onekligen djupgående politiska och ekonomiska följderna av vad ett medlemskap i Emu skulle förutsätta kommer gruppen ännu att göra.

Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on kiistatta isänmaan asialla, kun se pyrkii varmistamaan, että Suomella olisi mahdollisuus liittyä Emuun ensimmäisten joukossa. Emussa kansainvälinen asemamme vahvistuisi.

On kuitenkin helppo ymmärtää, että kansalaiset samoin kuin eduskuntakin raha- ja valuuttamarkkinoiden vapauttamisesta saaduista opetuksista viisastuneina haluavat perusteellisesti arvioida hankkeen edut ja haitat, ennen kuin päätöksiä tehdään. En usko, että kansa enää tyytyy tietoon, ettei Emun ulkopuolelle jääminenkään olisi kenties aivan ongelmatonta, vaikkakin tämä pitäisi vallan hyvin kutinsa.

Erm-kytkentä on nyt tosiasia, eikä kannata enää väitellä siitä, onko kytkentä Emu-jäsenyyden edellytys vai ei. Syyt siihen, että myös meidän ryhmässämme on suhtauduttu varauksellisesti näin varhaiseen kytkentään, eivät sen vuoksi tietenkään ole muuttuneet miksikään.

Valtiomme talous on erittäin haavoittuva niin kauan kuin työttömyyden selvää laskua ei ole nähtävissä. Mahdolliset takaiskut Ruotsin talouden kehityksessä erityisesti maan ollessa ermin ulkopuolella ovat luonnollisesti nekin panneet ajattelemaan. Peikkona taustalla ovat lisäksi kilpailu Pohjois-Amerikan metsäteollisuuden kanssa ja paperimarkkinoiden heilahtelut, joista tällä hetkellä vallitsee epävarmuus.

Sekä ulkoiset paineet että kotiperäiset vaikeudet edellyttävät jatkotoimia erm-kytkennälle. Riskien vastapainoksi tarvitaan nopeita lisäratkaisuja työn tarjoamisen ja vastaanottamisen kynnysten madaltamiseksi. Tähän asti toteutetut toimenpiteet työelämän ja sosiaaliturvan sopeut-

tamiseksi toimeliaisuutta suosiviksi ovat oikeat, mutta riittämättömät. Se, että Suomen markan arvo on kivunnut nykyiselle tasolle, ikävä kyllä, ei johdu siitä, että olisimme saattaneet omat asiamme täysin kuntoon, vaan myös siitä, että useat muut maat ovat toimineet meitä leväperäisemmin.

Rouva puhemies! Niin meillä kuin muuallakin esiintyy pelkoa siitä, että siirtyminen yhteiseen eurooppalaiseen valuuttaan ja keskuspankkiin ajan mittaan tekee EU:sta liittovaltion. Tällaisista tunnoista voi tulla vakava uhka Emun aikataulun mukaiselle toteutumiselle. Huomauttavathan monet taloustieteilijät, että Emussa on vaikea tasata jäsenmaiden välisiä taloudellisen kehityksen eroja. Kysymyksiä herättää tietysti myös Saksan Bundesbankin johtajien toistuvasti esittämä käsitys, että Emu toimiakseen vaatii tuekseen liittovaltion tapaisen EU:n. Mahdollisista uusia ylikansallisia päätöksentekomekanismeja koskevista kysymyksistä tulee keskustella erikseen eri asiaryhmien osalta. Mustavalkoinen suukopu federalismi vastaan kansallinen päätöksenteko ei hyödytä ketään. Mitään liittovaltiota RKP ei halua.

Myös keskustelua lain säätämisjärjestyksestä on voitava käydä avoimesti.

Fru talman! Vårt lands ekonomiska utveckling tyngs av en hög inkomstbeskattning och av att lönerna och råvarupriserna är trögrörliga. För att bemöta de följder som ett Emu-medlemskap skulle medföra är det viktigt att regeringen sänker skatterna till en nivå som den ekonomiska politiken håller för.

Likaså borde regeringen bredda företagens reserveringsmöjligheter i syfte att öka intresset för en resultatlönesättning och en flexiblare lönebildning.

Vi finländare måste på nytt lära oss att tjäna in vår välfärd varje dag. De nya kunskaper och färdigheter som krävs för detta uppstår inte av sig själva, de kräver målmedvetet arbete och också uppoffringar. Regeringen Lipponen och regeringspartiernas riksdagsgrupper har ett krävande folkupplysningsarbete framför sig.

Ed. S. Pietikäinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Suomen markan tultua toissa viikonvaihteessa kytketyksi ermiin oppositiojohtaja Esko Aho vaati eduskuntaa välittömästi pohtimaan täysistunnossa tapahtunutta. Teknistä syytä tähän ei luonnollisestikaan ollut, koska eduskunta oli päättänyt jo tämän vuoden kesäkuun 4 päivänä teknisen suorituksen menettelytavat ja niihin liittyvät toimintaoikeudet.

Itse substanssin puolesta oppositiojohtajan vaatimuksen voi ymmärtää muun muassa siinä katsannossa, että hänellä, jos kellään, on kokemusta Suomen markan epäonnistuneesta kytkennästä ulkomaiseen valuuttakokonaisuuteen. Jos taas kysymys on erm-kytkennän näkemisestä yhtenä askeleena Emun kolmanteen vaihteeseen ensimmäisessä ryhmässä, niin pääministerinä nykyinen oppositiojohtaja ilmoitti eduskunnalle, että Suomi on siihen Maastrichtin sopimuksella sitoutunut ja että tämä on ilmoitettu Brysseliin. Kun Brysselissä ollaan hyvin tietoisia siitä, että tämä ratkaisu on Suomen osalta kulloisenkin eduskunnan käsissä, Esko Ahon mainittu ilmoitus Suomen sitoutumisesta Emun kolmanteen vaiheeseen mukaanlähtöön sitoo kansanedustajana ja silloinkin lähinnä moraalisesti vain häntä itseään.

Mitä itse toimenpiteen mielekkyyteen tulee, viimeistään tässä vaiheessa on syytä palauttaa mieleen, mistä erm-kytkentäajatus on peräisin. Se on tietenkin koko Emu-hankkeen ideoijan Jacques Delorsin käsialaa. Puhuessaan muun muassa vajaa vuosi sitten Saksan sosialidemokraattien puoluekokouksessa hän määritteli ahtaan putken vaihtelurajaksi 2—2,5 prosenttia yhteisen eurovaluutan ympärillä. Tätähän Suomen markan erm-kytkentäpäätös noudattaa, ja tämän mukaisesti Emu-kandidaatti Suomen odotetaan jatkossa toimivan, eikä suinkaan tässä yhteydessä mainitun ±15 prosentin putken puitteissa.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä on syytä mainita myös toinen ja edellistä jopa merkittävämpi osa mainitusta Delorsin puheesta. Hän nimittäin vaati, että Emu-valtioiden on koordinoitava valuuttapolitiikkansa lisäksi talouspolitiikkansa, "jotta alue pysyy vakaana ja kilpailuedellytykset reiluina". Delorsin mielestä Emuun on liitettävä Euroopan yhteinen taloushallinto tai -hallitus. Tämä tarkoittaa nykyisten jäsenvaltioiden mallin mukaisesti toimivan liittovaltion eli federaation muodostamista. Siis ne, jotka ajavat Suomea Emuun, ajavat myös Suomea EU-liittovaltioon. Koko erm — Emu-asia voidaan pelkistää toteamukseen, että yhtenäisvaluutta on liittovaltion muodostamisen ehdoton edellytys ja että yhtenäisvaluuttajärjestelmä ei voi kunnolla

toimia, jolleivät siinä mukana olevat valtiot harjoita yhteistä talouspolitiikkaa.

Juuri tämän väistämättömän yhtälön rehellinen näkeminen jakaa meidät vihreätkin kahteen kategoriaan, Emu-kielteisiin ja Emu-myönteisiin. Samaa mieltä olemme siitä, että Emu-aikataulu on nykyisellään liian kireä. Sellainen vaihtoehto ei ole älyllinen, että kannattaa Suomen lähtemistä mukaan Emun kolmanteen vaiheeseen jopa ensimmäisessä ryhmässä, mutta ei hyväksy EU:n yhteistä talouspolitiikkaa ja sen mukaista liittovaltiohallintoa.

Kesäkuun 4 päivänä päätetty rahalain muutos salli valtioneuvoston ja pankkivaltuuston toimia erm-kytkennässä nähdyllä tavalla. EU:n tunnettu mallioppilas Suomi olisi aivan yhtä hyvin voinut jatkaa markan kellutusta. Kelluva valuutta olisi ollut havainnollinen taloutemme kulloisenkin kunnon indikaattori, parempi kuin erm-kytketty valuuttamme.

Kun erm-kytkentä on nyt kuitenkin suoritettu, Emuun liittyvältä jatkokeskustelulta toivoisin rehellisyyttä eri vaihtoehtojen merkityksestä. Sellaiseen kuuluu toimintaympäristön oikea havainnointi. Kerkisihän UPM-Kymmenen toimitusjohtaja vaatia heti erm-kytkentäviikonvaihteen jälkeen kantohintojen ja palkkojen alentamista, jotta firma voisi kerätä lisää voittoja rahastoihinsa Emu-aikakautta varten.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Rouva puhemies! Pääministeri Lipposen viiden puolueen hallitus ajaa Suomea pikavauhtia Euroopan talous- ja rahaliittoon Emuun. Tätä varten markka kytkettiin ermiin. Muuta erityistä syytä kytkennälle tässä vaiheessa ei ollut. Koko hallitus, myös vasemmistoliitto ja vihreät ajavat hallituksessa Emu-politiikkaa, vaikka puheissa ennen vaaleja ja nytkin toista väittävät. Teot ja sanat ovat ristiriidassa.

Erm-kytkentä ei sinänsä ole suuri ratkaisu varsinkaan nykyisillä vaihtelurajoilla. Vakaa valuutta on tärkeä tavoite. Samaa on sanottava kaikista ns. Emu-kriteereistä. Niiden täyttämiseen on syytä pyrkiä. Yksi ehto on kuitenkin ylitse muiden: työllisyys, josta Delorskin oli huolissaan, niin kuin kristillinen liittokin. Siitä ei hallitus ole tosissaan edes pyrkinyt huolehtimaan. Emuun pyrkiminen on ajanut kaiken muun edelle. Tämä on väärää politiikkaa.

Erm-kytkentään liittyy toki riskejä. Erityisen huolen aiheuttaa muun muassa eduskunnan talousvaliokunnan tuore Suomen Pankin valtuuston kertomusta käsitellessään esille ottama huono taseasema keskuspankissa. Suomen Pankilla ei liene tosiasiassa tällä hetkellä riittävää kykyä puolustaa markkaa, jos siihen erm-kytkennän aikana syntyy painetta. Odotankin pääministerin tai valtiovarainministerin kommentoivan tämän keskustelun aikana Suomen Pankin mahdollisuuksia tältä osin.

Erm-kytkennän ainoa todellinen syy on siis Emu-kelpoisuuden varmistaminen. Hallitus puhuu vaihtoehtojen turvaamisesta, mutta sekin on vain kaunista puhetta. Pääministeri Lipponen ja valtiovarainministeri Niinistö ovat sanoneet lukuisia kertoja, että hallitus haluaa ja sen tarkoituksena on viedä Suomi Emuun ensimmäisten joukossa vuoden 1999 alussa. Muuta vaihtoehtoa hallitus ei tosiasiassa edes halua ajatella tai mihinkään muuhun varautua.

Rouva puhemies! Emu on poliittinen hanke. Se on yksi ja erittäin tärkeä askel matkalla EU-liittovaltioon, jota Keski-Euroopan suurten maiden hallitukset ajavat. Hallitustenvälisessä konferenssissa esillä olevat asiat edistävät toteutuessaan myös liittovaltiokehitystä, samoin mahdollinen yhteinen puolustus sekä Schengen-sopimus. Kaikki nämä etenevät nopeaa vauhtia ja koko Suomen hallitus tukee niitä kaikkia kritiikittömästi. Vaihtoehtoja ei edes haluta pohtia tutkimisesta puhumattakaan.

Emuun liittyminen veisi Suomelta oman rahan, rahapoliittisen itsenäisyyden sekä toisi erittäin tiukat, maamme ulkopuolelta määriteltävät ehdot talouspolitiikalle. Itsenäisyys talous- ja rahapolitiikassa supistuisi hyvin vähäiseksi. Päätösvalta näissä tärkeissä asioissa siirtyisi maamme rajojen ulkopuolelle. Samalla se siirtyisi kansanvaltaisen valvonnan ulkopuolelle. (Ed. Rinne: Aikoja sitten siirtynyt!)

Elämme nyt ja tulevaisuudessakin markkinataloudessa. Se merkitsee nousu- ja laskukausia. Kun Emu-oloissa ei enää valuutta joustaisi Suomen kansantalouden tarpeiden mukaan, jouston pitää löytyä jostakin muualta. Laman tullen ei vasemmiston vielä pari kolme vuotta sitten rakastamaa ja vaatimaa velkaelvytystä voida käyttää työllisyyden tai sosiaaliturvan ylläpitämiseksi, joten sosiaaliturvan ja muiden julkisia menoja aiheuttavien toimintojen leikkauksia olisi pakko tehdä jopa EU:n kaavailemien suurten sakkojen uhalla.

Joustoja tulisi väistämättä myös palkkoihin. Kun ay-liike luonnollisesti taistelee tulevienkin lama-aikojen oloissa palkanalennuksia vastaan, pakkojoustot suuntautuvat, kuten nyt on nähty, työttömyyteen. Puun hinta on toinen, joka jous-

taa. Maaseudun kannalta kehitys on vakava, sillä maatalouden alasajon lisäksi myös metsätulot uhkaavat pudota.

Emun antaman valuuttakurssin vakauden ja sen antaman korkoedun ja muun hyödyn raskaana vastineena on laman tullen kasvava työttömyys, sosiaaliturvan leikkaukset, alenevat kantohinnat. Tulonjako kärjistyy. Tätä kristillinen liitto ei pidä oikeana politiikkana.

Rouva puhemies! Jos hoidamme valtion- ja julkista taloutta hyvin ja vastuullisesti, ei meidän tarvitse luovuttaa raha- ja talouspoliittista itsenäisyyttämme kansanvaltaisen valvonnan ulkopuolelle vieraisiin käsiin. Tulevassa Euroopan keskuspankissa todellista valtaa Suomenkin kansantalouden osalta käyttävät muut kuin suomalaiset. Erm- ja Emu-huumassa elävät hallituspuolueet, sosialidemokraatit, kokoomus, RKP sekä vasemmistoliitto ja vihreät, ajavat EU:ta kohti liittovaltiomuotoa. Se ei ole Suomen kansan eikä muidenkaan Euroopan kansojen edun mukaista. EU:ta tulee kehittää itsenäisten valtioiden yhteistyöjärjestelmänä ja Suomea nykyistäkin itsenäisempänä valtiona, joka on avoin kansainväliselle yhteistyölle. Hallituksen yksisilmäinen Emu-politiikka on väärää politiikkaa.

Kristillinen liitto vaatii, että ensi keväänä hallitus antaa Emu-tiedonannon tai vähintään selonteon, kuten ed. Tuomiojakin vaati.

Ed. T a r k k a : Rouva puhemies! Hallitus ajoitti erm-kytkennän machiavellismin klassisten oppien mukaan. Se toimi silloin, kun kaikki kaikkein vähiten osasivat odottaa, vaalien alla, eduskunnan ollessa lomalla.

Viime viikolla hallituksella oli kaikki syy myhäillä tyytyväisesti sisäänpäin. Tämä salama kirkkaalta taivaalta -taktiikka tuottikin kieltämättä yhden edun: Kytkentää ennakoivalta keinottelulta ja sen aiheuttamilta ongelmilta säästyttiin. Häikäilemätön yllätystaktiikka sai kuitenkin aikaan myös sellaisen yleispoliittisen reaktion, että hallituksen sisäinen myhäily hyytyi luultavasti pitkäksikin aikaa.

Eurovaaleista tuli kansanäänestys paitsi ermistä ja Emusta, myös koko EU-jäsenyydestä. Kaikkea Euroopan unioniin liittyvää vastustava mielipidesuunta sai lisää potkua, koska hallitus sitä sille tarjosi. Suomea Europarlamentissa edustavassa joukkueessa oli jo ennestään koko EU:ta ja hallituksen EU-linjaa vastustava yleisoppositio. Nyt se sai entistä muhkeamman mandaatin ja ryhmään liittyi lisää saman henkisiä. Hallitus vaikeutti omaa asemaansa. Se johti myös äänestäjiä välillisesti harhaan rohkaisemalla valitsemaan EU-parlamenttiin populistisia paljonpuhujia, joilla ei ole minkäänlaista vaikutusvaltaa siellä, minne heidät valittiin. (Ed. Kemppainen: Eikö heillä ole sama kuin muillakin?) Kotimaassa sen sijaan heidän julistuksensa kaikupohja on mahtava seuraavat 2,5 vuotta.

Erm-kytkennän ajoitus oli ristiriidassa myös hallituksen oman osittain julkilausutun ja osittain sanomatta jätetyn peruslinjauksen kanssa. Suomi ohitti jo viime keväänä sen Maastrichtin sopimuksessa asetetun kynnyksen, jonka mukaan Emu-kelpoisuuden kriteerinä on vähintään kaksi vuotta jatkunut valuutan vakaus ja erm-jäsenyys. Tämän rajapyykin ohittaminen vähin äänin osoitti hallituksen arvioineen, että ermiin liittymisen ajankohta ei ole tärkeä, kunhan Suomi on siinä mukana huippukokouksen päättäessä Emuun lähtijöistä. Tämän valinnan jälkeen erm-kytkentä olisi voitu yhtä hyvin tehdä puolitoista kuukautta ennen kevään 98 huippukokousta kuin puolitoista vuotta sitä ennen. (Ed. Pekkarinen: Aivan oikein!) Suomi hankki ensin itselleen ruhtinaallisen tilaisuuden pelata aikaa ja sitten se ei käyttänyt hyväkseen juuri hankkimaansa etua. (Ed. Pekkarinen: Aivan oikein!)

Suomen on huolehdittava siitä, että olemme sen pöydän ääressä, jossa meitä koskevat päätökset tehdään. (Ed. Tiuri: Oikein!) Emu-pöydässä tehtävät päätökset vaikuttavat meihin, vaikka olisimme Emun ulkopuolella. Siksi nuorsuomalaiset kannattavat hallituksen peruslähtökohtaa, jonka mukaan Suomen on edullista olla mukana Emun kolmannessa vaiheessa silloin, kun se syntyy. Mutta hallitus on sivuuttanut liian kevyesti tämän muotoilun avainsanat, jotka ovat "silloin, kun se syntyy".

EU:n vaikutusvaltaisimpien jäsenten voimakas tahtotila näyttää olevan se, että Emu toteutuu Cannesin huippukokouksessa päätetyssä aikataulussa, ja on oikein, että tämän tahtotilan toteutuminen otetaan vakavasti huomioon, mutta on myös muita mahdollisuuksia. On vielä pitkä matka siihen, että riittävän moni EU:n jäsen yltää edes niin lähelle Maastrichtin kriteerejä, että ne pääsevät poliittisella päätöksellä luikahtamaan Emun kolmanteen vaiheeseen kuin koira veräjästä. On yhä todennäköisempää, että jotkut isotkin jäsenmaat peukaloivat kansantaloutensa kirjanpitoa niin, että kriteerit täyttyvät muodollisesti, vaikka kaikki tietävät raadollisen totuuden.

Hallituksen nykyinen yksisilmäinen linjaus näyttää merkitsevän sitä, että se panostaa Saksan

ja Ranskan rinnalla Cannesin aikataulun toteuttamiseen, vaikka tiedettäisiin, että kaikki mukaan lähtijät eivät ole aidosti siinä kunnossa, jota Maastrichtin sopimuksessa edellytettiin. Hallituksen pitäisi nykyistä selvemmin ottaa huomioon se, että Maastrichtin kriteerit voivat pakottaa tinkimään Cannesissa sovitusta aikataulusta.

Sen lisäksi, että on tärkeää olla Emussa ensimmäisten joukossa, on myös tärkeää, että silloin kun Emu syntyy, sen jäsenet ovat sellaisessa kunnossa, että Emu voi toimia ja onnistua. Jos näyttää siltä, että näin ei ole, Suomen on vaadittava aikalisää, jotta Emun kolmannen vaiheen käynnistyessä sen onnistumismahdollisuudet olisivat sellaiset kuin Maastrichtin sopimuksessa tarkoitettiin.

Ed. Elo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Suomen edessä on historiallinen valinta, annetaanko oma raha pois ja ajaudutaan näin tilanteeseen, jossa emme itse enää voi päättää raha- ja talouspolitiikasta, vai pidämmekö kiinni omasta rahasta ja keskuspankista ja siirrymme todelliseen työllistämiseen. Harjoitettava Emu-politiikka ei sitä mahdollista.

Lipposen hallituksen erm-päätös osoittaa, että hallitus kulkee Emu-tietä. Jatkuessaan se tietää oman rahan menettämistä, työttömyyden pysymistä korkeana ja palkkojen alentamista heti ensimmäisessä viennin kriisitilanteessa. Markan liittämiselle EU:n valuuttajärjestelmään ei ole osoitettu mitään vankkoja taloudellisia perusteita. Ei ole osoitettu, miksi vuonna 92 aloitettua markan kelluttamista ei olisi voitu jatkaa.

Erm-kytkennän perusteet ovat kaikesta päätellen enemmän poliittiset kuin taloudelliset. Erm-kytkennällä valmistellaan Suomen liittymistä Euroopan talous- ja rahaunionin Emun kolmanteen vaiheeseen, EU:n ydinryhmään ensimmäisten joukossa. Suomen Pankin julkaiseman muistion mukaan päätetty keskuskurssi on lähtökohtana myös luovuttaessa omasta itsenäisestä rahasta kokonaan. Erm-päätöksellään Suomen hallitus viestittää uskollisuuttaan Maastrichtin sopimuksen kirjaimelle. Ulkomaisista lehtikommenteista päätellen Suomen hallitus on tässä asiassa toiminut, jos ei juoksupoikana, niin ainakin mallioppilaana.

Financial Times kirjoitti Suomen puoltavan ranskalais-saksalaista puhdasoppisuutta. Kytkemällä Suomen markka EU:n valuuttajärjestelmään vauhditetaan koko Emu-hanketta, joka on monessa maassa epäsuosittu tiukan budjettipolitiikan ja laajan työttömyyden vuoksi. Suomen hallitus riensi avuksi EU:n ydinmaiden poliittisille eliiteille, joilla on vaikeuksia perustella Emu-ohjelmaa omille kansoilleen.

Erm-kytkennän poliittisista taustoista kertovat myös toistuvat turvallisuuspoliittiset perustelut. Yhteisellä valuuttapolitiikalla vauhditetaan ulko- ja sotilaspoliittista blokkiutumista, maksoi mitä maksoi. On kuitenkin selvää, että erm-kytkennällä on myös taloudellisia seurauksia. Suomi menetti valuuttapoliittisen itsenäisyytensä. Markan arvo menetti joustavuutensa. Hallitus ja Suomen Pankki ovat valmiita puolustamaan markan kurssia kovalla talouspolitiikalla, ilmeisesti tarpeen vaatiessa myös korkoja nostamalla. Talouspoliittisen kurin, nyt suorastaan saksalaisen kurin nimissä joustavuutta tullaan vaatimaan työntekijöiltä, työttömiltä ja eläkeläisiltä. Kun etusija on valuuttakurssin vakaus ja Emu-ehtoihin kuuluva alhainen inflaatio, työllisyys jää talouspolitiikan tavoitteena vielä enemmän lapsipuolen asemaan.

Arvoisa puhemies! Markan erm-kytkentä on tarkoitettu Emun kolmannen vaiheen esiasteeksi ja harjoitteluksi. Erm-kytkentää voi arvostella samoin perustein kuin koko Emu-ohjelmaa. Erilaisen taloudellisen rakenteen ja suurempien suhdannevaihteluiden vuoksi yhteinen valuutta on Suomelle paljon ongelmallisempi asia kuin Keski-Euroopan maille. Toisaalta Emu-ohjelma ja Emu-ehdot korostavat rahapoliittista vakautta työllisyyden ja sosiaalisen turvallisuuden kustannuksella. Emu-politiikassa työllisyys ja sosiaaliturva uhrataan rahapoliittisen vakauden alttarille.

Emun puolustajien viimeisiä oljenkorsia on väite, että Emun ulkopuolella joudutaan harjoittamaan vielä kovempaa talouspolitiikkaa kuin Emussa. Tämä on outo ja ristiriitainen perustelu, sillä talouselämän johtajat ovat perustelleet Emua juuri sillä, että se pakottaa tiukkaan budjettipolitiikkaan ja epäsuosittuihin ratkaisuihin. Mutta niin tai näin, ongelmana on juuri Emu, josta rakennetaan Länsi-Euroopan kansoille eräänlaista talouspoliittista vankilaa.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Hallituksella on ollut muutama päivä aikaa miettiä erm-kytkennän poliittisia seurauksia. Vaalituloshan oli EU- ja Emu-intoilijoiden kannalta

masentava. Äänestysprosentti romahti ja hylättyjä ääniä oli yli 100 000. Hallituksen ja pääministeri Lipposen sekä valtiovarainministeri Niinistön ansioksi voi sanoa sen, että he suoraselkäisesti tekivät erm-kytkennän ennen vaaleja, kun se kuitenkin oli päätetty tehdä. Kansan reaktio on nyt kaikkien nähtävissä. (Ed. Vähänäkki: Miten perussuomalaiset menestyivät?)

Harmillista tässä on poliittiselta kannalta se, että kansa antoi näennäisen tukensa keskustalle, joka on koko EU-jäsenyyden kätilö. Keskusta sitoutui Maastrichtin sopimukseen, jonka seurausta koko Talous- ja rahaliittovouhotus on. Vasemmiston EU-kriitikko Seppänen oli ääni-imuri, vaikka vasemmistoliitto istuu rystyset valkoisena hallituksessa sen poliittisen linjan tukijana, joka vie Suomelta markan.

Erm ja Emu merkitsevät tilannetta, jossa valtiovalta tai markkinavoimat eivät devalvoi valuuttaa, vaikka esimerkiksi yritysten kannattavuus olisi heikentynyt. Taloudellisessa mielessä Emu on suuri riski. Suomi on syöksymässä ensimmäisten joukossa hankkeeseen, jonka todellisesta tulevaisuudesta ei ole mitään takeita. Me matkustamme junassa, jonka määränpäästä ei ole tietoa, ja matkalipun hintakin on hämärän peitossa. Talous- ja rahaliitto voi toimia teoriassa ja herrojen tietokoneissa, mutta käytännön toiminnasta ei ole mitään takeita. Hallitus sanoo, että putken päässä on valoa näkyvissä, mutta minä en erota edes valon kajoa. Minusta tuntuu, että Emu-putki on päästä muurattu umpeen. Siellä ei ole kuin umpikuja.

Useat kansainväliset talousasiantuntijat, muun muassa Milton Friedman ja John Naisbitt, pitävät Maastrichtin sopimusta kuolleena ja yhteistä rahaa vaarallisena utopiana. Mitä tapahtuu Suomelle, jos Talous- ja rahaliitto kaatuu omaan mahdottomuuteensa? Mikä on silloin Suomen vaihtoehto ja selviytymisstrategia?

Perussuomalaisten mielestä Talous- ja rahaliittoon ei pidä mennä. Hätiköinti on Suomen kannalta paitsi taloudellisesti mieletöntä, myös poliittista uhkapeliä, myös sisäpoliittista uhkapeliä. Keskusta pelotteli jo tunnetulla tavalla maakunnat kepu-ruotuun. Tämä näennäisvaihtoehto tulee mellastamaan pitkin Suomea hallitusjakkaroiden kiilto silmissä. Jos ja kun keskusta pääsee hallitukseen, tulee se taipumaan samaan linjaan kuin edeltäjänsäkin, sillä juuri keskustan johdollahan neuvoteltiin jäsenyyssopimus, johon Maastrichtin sopimus sisältyy. (Ed. Elo: Perustuslaillisilla ei ole sitä vaaraa!) Tätä poliittista kaksinaamaisuutta on syytä kavahtaa. Takki tulee kääntymään, kuten aina ennenkin. Tässä suhteessa keskusta ei ole pettänyt koskaan, vaikka Sdp:nkin mielestä kepu pettää aina.

Arvoisa puhemies! Talous- ja rahaliitto Emun väitetään tuovan vakautta talouteen. Sanotaan myös, että valuuttakeinottelu saadaan paremmin aisoihin. Vakaus on toki taloudellisessa mielessä hyve, mutta tiukka talous ja budjettikuri estää elvyttävän politiikan, ja työttömyys pysyy korkeana. (Ed. Kemppainen: Kuka tässä on syyllinen?) Työttömyys ei ole mikään Emu-kriteeri eikä siitä näytä sellaista voivan tullakaan. Julkilausumatasolla asiasta puhutaan ja tätä vaativia puherefeaatteja julkaistaan lehdistössä ja tiedotusvälineissä milloin kenenkin laatimina. Todellisuudessa työttömyys on Emussa toissijainen asia. Työttömiä ei näihin pöytiin edes haluta.

Työttömiä ja Emua voi verrata laivan haaksirikkoon. Avun tarvitsijoita on paljon, pelastusveneitä ei riitä kaikille. Työttömät saavat räpiköidä minne löytävät. Hyväosaiset nostetaan veneeseen. (Ed. Rinne: Ja orkesteri soittaa!) On äärimmäisen vakavaa ja vaarallista, että yhä useampi työtön joutuu kysymään Irwin Goodmanin laulun sanoin, eikö millään ole enää mitään väliä. Kukin selvitköön itse. Missä on se talvisodan Kaveria ei jätetä -henki? Tilalla on Kaverille ei jätetä tai Kaverista jätettä -linja.

Ammattiyhdistysliikkeen on syytä seurata kehitystä myös valppaana. Kun raha ei jousta, niin palkat ja ihminen joustavat. Mikä on tulevaisuudessa ay-liikkeen sananvalta? Keski-Euroopassa Ruotsista nyt puhumattakaan ay-liike on hyvin kriittinen. Mikä on se perustelu, jolla Suomi ja suomalaiset palkansaajat ovat poikkeus? Miten ay-liike voi olla hiljaa? Eikö silmä näe? Eikö korva kuule?

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset eivät missään olosuhteissa hyväksy Suomen markan hävittämistä eivätkä kannata Suomen ryntäämistä tähän Saksan ja Ranskan liiton riskipeliin. Meidän ei tule ryhtyä kamikazelentäjiksi ja syöksyä banzai-huuto huulilla kohti taloustuhoa. (Ed. Kemppainen: On jo syöksytty!) Perussuomalaisten mielestä lopullinen päätös Emu-jäsenyydestä tulee saattaa kansanäänestykseen.

Ed. Virtanen: Turhaan Aittoniemi hoputtaa. Kyllä minä kestän sen, vaikka televisiointi loppuukin, vaikka kepu ei sitä kestäkään.

Arvoisa puhemies! Itse aikoinani suhtauduin erittäin kriittisesti mokomaan sopimukseen, varsinkin sen huonoon neuvotteluun, joka on sitten

näkynyt, siis joka tapahtui edellisen hallituksen aikoina.

Mutta ermistä. Ekspertit rahamarkkinoilla eivät ryhdy määrittelemään ermin lopullisia vaikutuksia, mutta täällä eduskunnan ryhmien mielipiteet ermin suhteen ovat ehdottomia, ristiriitaisia ja mielivaltaisia. Esimerkiksi ed. Aho kekseliäästi haluaa selvityksiä siitä, miten tämä vaikuttaa muutaman vuoden tähtäimellä Eurooppaan ja maailmaan. Itse kun olen tällainen yhteiskuntatieteilijä myöskin, olen kyllä nähnyt kaiken näköisiä selvityksiä ja väitteitä ympäri Eurooppaa, miten tämä vaikuttaa, mutta ehkä järjettömintä on pyytää selvitystä tässä vaiheessa jostain sellaisesta, josta selkeästikään kukaan ei tiedä. Rehellisempikin tyyppi, paitsi opposition keinotteleva, aivan kuin rahallakin keinotellaan, osaa väittää ehdottomuuksia.

Jos ajattelemme vaikka devalvaatiota aikoinaan, edellisen hallituksen taustallahan on sellainen 50 prosenttia Suomen markan tuhoamista lyhyessä ajassa, 40—50 prosenttia. Mutta kansalle ei ilmeisesti selvästi ole koskaan sanottu, kun minä kyselin, että kun on plus miinus 15, niin kukaan ei ole vaivautunut selittämään, että Suomen markan vaihteluväli erm-putkessa on 30 prosenttia. Olenko oikeassa? Taidan olla. — Periaatteessa. No niin, täältä tuli, tietomiehet sanoivat sen. Tässä kun useasti kuulee vain tämän 15, 15, 15.

Mutta ehdottaisinkin tässä, kun hallituksessa on näköjään viisaita miehiä paikalla, että varmuuden vuoksi — olen oppinut sen Ruotsinlaivoilla — jos epäilyttävä Rahaunioni menee mokaksi, miksei säilytetä, miksei tehdä sellaista Ruotsin kanssa tai niin kuin Ruotsin-laivoillakin, että pidetään markka mukana. Ei kukaan vaadi meiltä sitä, että me kiellämme markan, vaan tulevaisuudessa kun siirrytään joihinkin ecuihin, jos siirrytään, niin pidetään markka mukana kylmäverisesti sitten kun se ecu sitten joskus on. Jos sitten tapahtuu jotain, meillä on markka ja se on siinä. Turvallisuudentunne maaseudullakin on varmasti ylitsevuotava siinä, että me näemme, että markka on olemassa. Kun täällä kaikki sanovat, että tämä on Saksan hapatuksia ja muuta, niin ketä se nyt kiinnostaa, että Saksan markasta tuli sitten Suomen markka aikoinaan ja markka otettiin sieltä. Se on tosiaan jo sen verran vanhaa historiaa, että sitä ei paljon ehkä muistella.

Vielä sanoisin, että koska tässä on tällaisesta rahasodasta kyse ja kun tosiaan opposition keinotteluosasto — tiedotusvälineiden mielestä oppositio, siis opposition johtaja ja mitä kaikkia nimityksiä onkaan — keinottelee tällä asialla, niin yhdestä ehdottomuudesta haluaisin muistuttaa. Nimittäin minulla on tässä Snellmania vuodelta 1842. Kun tiedetään esimerkiksi edellisen hallituksen ecukytkennät ja muuta mitä puppua ne olivat, voisi lukea täältä, mitä Snellman sanoi, muistutukseksi osalle oppositiota ja ehkä myös hallituspuolueiden jäsenille, jotka ottavat tämän asian liian tosissaan. Snellman oli siinä vanhassa kunnon satasessa, jossa oli tällaiset hyvät, voisiko sanoa hyvin universaaliset väritkin ja joka vaikutti sentään aivan kuin Jumalasta kotoisin olevalta rahalta. Snellman, joka tähän vaikutti, sanoi meille tällä lailla:

"Vaatimus politiikan rehellisyydestä on siis rajoitettava siihen, että jokaisen hallituksen on pyrittävä noudattamaan sitoumuksiaan muita valtioita kohtaan niin kauan kuin tämä käy päinsä ilman valtion vahinkoa, koska näin edistetään myös valtion parasta. Se, että rauha ja liitto voidaan yksipuolisesti rikkoa ja sen täytyykin ennemmin tai myöhemmin tulla rikotuksi, on annettu edellytys," — kun tässä hoetaan, ettei me päästä millään pois ja läpä läpä läpä — "minkä vuoksi asiaa ei koskaan pidäkään arvostella yksityisten sopimusten näkökulmasta. Yksikään valtio ei sen vuoksi rakenna itsenäisyyttään rauhansopimuskirjojen, vaan sodan perusteelle."

Minä mainitsin tässä rahasodan, joka on selkeästi tämän koko homman takana, että me voisimme Suomena ja kansakuntana säilyä maailmalla, niin minä ymmärrän tämän. Ennen devalvaatioilla meitä hallittiin, meidät, työtätekevä kansa, yrittäjät pudotettiin aina alas. Mutta minä näen sen mahdollisuuden, että erm, kansainvälisempi, eurooppalaisempi iso asia suojelisi meitä siltä, että meidän oman kansamme keskuudessa oleva voisiko sanoa haaskalintusakki tekee aina meille saman oharin.

Tähän loppuun vielä tosiaan muistuttaisin siitä, että pidetään markka mukana. Haastan hallituksen ja koko kansakunnan siihen tässä tilaisuudessa, että tehdään suomet, jatketaan siinä mielessä suomettumislinjalla, että kylmäverisesti ecun rinnalla näkyy, että meillä on tällainen itsenäinen, omalla ansiolla hankittu leima, joka tosiaan, jos pohja pettää, on jotain, josta pitää kiinni siten, ettei tarvitse laittaa mitään miinusecua siihen.

P u h e m i e s: Seuraava puheenvuoro on pääministeri Aholla, anteeksi, pääministeri Lipposella! (Naurua)

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! Tämäpä olikin hyvin sanottu, koska keskusta yrittää nyt rimpuilla ulos siitä perustavasta tosiasiasta, että te neuvottelitte, teidän johtamanne hallitus neuvotteli EU-sopimuksen, (Ed. Kemppainen: Se on eri asia!) jossa olemme sitoutuneet Emuun menemään ennemmin tai myöhemmin. Jos emme mene Emuun, me eroamme Euroopan unionista. Meidän pitäisi siis keskustan mukaan mennä juuri päinvastaiseen suuntaan kuin kaikki muut EU-jäsenmaat ovat menossa. (Ed. Pekkarinen: Ovatko vasemmistoliitto ja vihreät samaa mieltä?) Asia on tällä tavoin. Te vikisette ja sehän teiltä kyllä käy, kun muut vievät! Koko muu EU vie ja Suomen hallitus jatkaa sitä linjaa, minkä te olette panneet alkuun.

Mistä me olemme eri mieltä? Te olette sitä mieltä, että kriteerit on täytettävä inflaation, korkojen, valuutan vakauden ja sitten myös julkisen talouden vajeen osalta. Olette eri mieltä siitä, onko erm-kytkentä ehto vai ei. Ja tässä te luotatte Ruotsin lausuntoihin. Suomen hallitus nojaa EU:n selvän enemmistön, Euroopan rahataloudellisen instituutin johtajan lausuntoihin. Tästä voi olla eri mieltä aivan hyvin, mutta sitä, että tässä olisi jokin niin suuri linjaero, että pitäisi kansalaisia johtaa tällä tavalla harhaan, että kysymys on siitä, mennäänkö Emuun vai ei, minä en käsitä ollenkaan. Minusta teidän politiikkanne on edesvastuutonta. Te olette päästämässä nyt sellaisia voimia liikkeelle, että te itsekään ette kykene niitä hallitsemaan.

Niin kuin ed. Tuomioja totesi, tässä on haluttu varmistaa se, että eduskunnalla on vuoden kuluttua päätöksentekomahdollisuus. Silloin eduskunta tekee aidon ratkaisun. Nyt keskusta yrittää pestä käsiään vastuusta, joka sillä tulee olemaan ensi syksynä, aivan sama vastuu kuin meillä kaikilla muillakin siitä päätöksestä. Teidän on turha vikistä tällä asialla.

Mitä tulee sitten Emuun muuten, niin minä lainaan, mitä Göran Persson on sanonut viime sunnuntaina. Pääministeri Persson ei näe Emussa mitään taloudellisia haittoja, vain hyötyjä. Siinä on pieni alustus tuleviin keskusteluihin.

Ed. A h o : Rouva puhemies! Ensinnäkin mitä tulee keskustan viemiseen ja viemisiin, niin kuunneltuani käytyä keskustelua alkaa tuntua siltä, että täällä salissa on kokonaan muita poliittisia voimia, joita nyt viedään. Ei keskusta vie eikä keskustaa viedä näissä kysymyksissä. Näyttää siltä, että hallituksen ja hallitusryhmien sisällä on tällä hetkellä erittäin kovia paineita, jotka tulivat käydyssä keskustelussa selkeästi esille.

Toiseksi, mitä tulee erilaisten voimien liikkeelle saamiseen, tätä kysymystä on hoidettu eri tavalla kuin Suomen liittymistä Euroopan unionin jäseneksi. Silloin avoimesti kerrottiin eduista ja haitoista, tarjottiin eduskunnalle moneen otteeseen mahdollisuus käydä kunnollinen keskustelu ennen päätöksentekoa. Nyt sitä ei ole tehty, ja sen seuraukset näkyvät siinä, että voimat eivät ole liikkeellä. Pääministeri Lipponen, voimat olivat kotona monelta osin viime viikonvaihteessa tai näyttivät sitten sellaisia ilmaisuja, jotka eivät suomalaiseen demokratiaan toivottavasti ole pysyvästi tulleet.

Mitä tulee sitten väitteeseen siitä, että me olisimme sitoneet EU:hun liittymisellä Suomen Emun jäseneksi ja että meidän olisi liityttävä Emun jäseneksi liittymissopimuksen perusteella, tuo väite ei pidä paikkaansa. Pääministeri Lipponen on moneen otteeseen sen itsekin myöntänyt. Eduskunnassa meillä on vapaa valinta. Me voimme valita sekä liittymisen että ulkopuolelle jäämisen.

P u h e m i e s : Jotta me saisimme tässä eduskunnassa todella keskustelun käyntiin, annan innokkaista odottavista puheenvuoroista huolimatta nyt puheenvuorot pääministerille, sitten ministeri Niinistölle ja ministeri Alholle, joilta on kysytty asioita ensimmäisessä keskustelussa.

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! Nyt tullaan todella asian ytimeen. Siis ollaanko nyt sitten eri mieltä vain siitä, pitäisikö liittyä ensimmäisten joukossa vai ei? (Ed. Kemppainen: Ei tiedetä vielä!) — Niin, me päätämme siitä vuoden kuluttua ja vastuu on jokaisella ryhmällä tässä salissa, myös keskustalla silloin. Teidän on turha pestä käsiä tästä ratkaisusta.

Mitä tulee erm-kytkentään, minusta on hämmästyttävää, että ed. Aho täällä valehtelee siitä, mitä pääjohtaja Hämäläinen on sanonut. (Puhemies koputtaa) Hän ei ole sanonut, että olisi ollut parempi jatkaa kellutusta, vaan hän on nimenomaan sanonut, että teoreettisessa tapauksessa olisi ollut kellutus parempi vaihtoehto, mutta siinä tilanteessa, jossa tiedetään, että hyvin suurella todennäköisyydellä erm-kytkentä on edellytys Emuun menolle ensimmäisten joukossa, oli parempi tehdä näin. Pääjohtaja Hämäläinen on tässä asiassa varmasti tämän maan parhaita, ellei paras asiantuntija.

Se, että keskustan pankkivaltuusmiesryhmä

meni tekemään ryhmäpäätöksen etukäteen, ennen kuin Suomen Pankin johtokunta oli mitään esittelyä tehnyt, oli ainutlaatuinen ele ja poliittinen ratkaisu. Te tiesitte etukäteen, että minä viikonvaihteena tahansa oli jo mahdollista, että kytkentä tulee. Kuitenkin te suostuitte siihen, että eduskunta lähti lomalle. Sitten te tulette ikään kuin muina miehinä vaatimaan, (Naurua) että eduskunta pitää saada koolle. Minusta tämä on käsittämätöntä jeesustelua teidän puoleltanne. Todella hämmästyttävää! Siis te olette tehneet nyt tällaisesta vakavasta isänmaata koskevasta asiasta pelkän poliittisen pallottelukysymyksen. Sillä tiellä, arvoisa keskusta, teitä tulee kyllä se karhu vastaan.

P u h e m i e s (koputtaa): Herra pääministeri, kaksi minuuttia. Ja pyydän muistamaan eduskunnassa parlamentaarisen puhetavan!

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Toisin kuin täällä yritetään antaa ymmärtää ermistähän keskusteltiin moneen otteeseen eduskunnassa ennen tätä ratkaisua. Jos vähänkin tuntee ratkaisun mekanismeja, niin kuka tahansa, joka on vaivautunut asiaa miettimään, olisi hyvin ymmärtänyt, että kun ei kytkentää eikä kytkentäratkaisua ollut tehty syyskuun puoleenväliin mennessä, niin kaikki sen jälkeiset viikonloput lukuun ottamatta tätä olivat varattuja.

Ed. Pekkarinen on valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja. Valtiovarainvaliokunta olisi tästä voinut käydä keskustelua. Olisi voitu kutsua koolle suuri valiokunta. Ja olisin ainakin viran puolesta ollut valmis milloin tahansa tulemaan keskustelemaan, mutta olen joutunut havaitsemaan muun muassa sen kierroksen aikana, jota valtiovarainministeriö on käynyt, ettei asiasisältö kauheasti kiinnosta. Keskustan ryhmältä kesti liki kuukauden, ennen kuin vastattiin siihen kyselyymme, saako tulla esittämään näkökulmia Emusta ja ermistä.

Arvoisa puhemies! Uskon, että oppositiolle on pettymys, että kytkennän jälkeen ei tapahtunut mitään erityistä, päinvastoin, äärettömän vakaat olosuhteet. Yhdyn vain siihen olosuhteiden muutokseen, että on varsin ilmeistä, että valtion lainasalkkua on nyt hivenen kevyempi täyttää. Korkokanta sen vuoksi, että luottamus meihin lisääntyi, toivon mukaan saadaan hieman alemmas. Mehän nyt nimittäin kierrätämme sitä salkkua, joka periytyi jo vuosilta 91—92 ja joka on volyymiltaan valtava.

On hyvä, että keskustelu on kääntymässä kohti Emua, niin kuin täällä on. Siitähän me päätöksen joudumme tekemään. Otan nyt vain yhden kannan säätämisjärjestykseen nähden. Puheenjohtaja Aho, sanoitte, että tässä ollaan keskustaa viemässä. Nyt minä pelkään pahaa, että keskustaa vietiin jo niin, ettei keskusta näköjään vieläkään ymmärrä, että säätämisjärjestyksen suhteen otettiin myös Emuun hyvin pitkälle meneviä kantoja viime eduskuntakauden aikana. Liki kaikki Emua koskevat säätämisjärjestyskysymykset ratkaistiin. Nyt keskustan olisi syytä kääntyä perustuslakivaliokunnan jäsenen puoleen, joka ainoana keskustaryhmässä toistaiseksi on ymmärtänyt, mitä silloin tehtiin. Hallituksen esityksen mukaisesti perustuslakivaliokunta vastasi, että ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

P u h u j a : ... Emu on pääosin vaikeutetun säätämisjärjestyksen kysymys, ja sen vuoksi sitä järjestystä noudatettiin täällä jo.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Päätös Suomen markan kiinnittämisestä Euroopan valuuttakurssijärjestelmään tehtiin voimassa olevan rahalain mukaisessa järjestyksessä. Päätöstä on valmisteltu varsin perusteellisesti niin Suomen Pankissa kuin valtiovarainministeriössä.

Puheenjohtaja Aho viittasi puheenvuorossaan Kauppalehdessä esittämääni huomautukseen siitä, että Suomessa rahalain mukainen menettelytapa on varsin kankea. Tämä mielestäni tuli oivallisella tavalla esille myös markkaa ermiin kytkettäessä. (Ed. Kanerva: Millä tavalla?)

Kun Suomen Pankin johtokunta teki ehdotuksen pankkivaltuustolle, niin sen jälkeenhän valtioneuvostolla oli mahdollisuus hyväksyä tai hylätä tuo ehdotus siitä, että Suomen markka liitetään ermiin ja tuo kurssitaso. Tämän jälkeen kutsuttiin seuraavaksi päiväksi koolle rahapoliittinen komitea. Kun rahapoliittinen komitea sai ehdotuksensa valmiiksi, meillä oli aikaa toimia jälleen kerran johtokunnan, pankkivaltuuston ja valtioneuvoston yhteistuumin. Päätimme, että on oikein, että Suomessa kerrotaan päätöksestä, siitä että markka on kytketty Euroopan valuuttakurssijärjestelmään ja että Suomesta kerrotaan myös, mikä on keskuskurssitaso.

Euroopan rahapoliittinen komitea oli saanut kokouksensa valmiiksi ja päättänyt tiedotustilaisuudesta Suomen aikaa kello 20. Me päätimme pitää saman tiedotustilaisuuden puolta tuntia aikaisemmin, jotta onnistuisimme kertomaan

asiasta Suomessa ensiksi. Tiedotustilaisuus oli yhteinen sekä Suomen Pankille että valtiovarainministeriölle. Emme kuitenkaan onnistuneet näissä aikatauluissa, vaan rahapoliittisen komitean tiedotustilaisuutta jouduttiin lykkäämään siitä syystä, että pankkivaltuuston päätöstä odotettiin ja valtioneuvosto odotti omaa päätöksentekoaan. (Ed. Kanerva: tämä ei pidä miltään osin paikkaansa, ministeri!) Mutta joka tapauksessa onnistuimme pitämään tiedotustilaisuuden Suomessa kello 20.30, ja hyvä näin.

Suomen päätös on otettu vastaan myönteisesti kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla ja rahamarkkinoilla. On voitu nähdä, että kurssitaso on oikea. Tämä kaikki on osoittamassa vain sen, että Suomen talouden vakautta voidaan viedä eteenpäin, ja ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

P u h u j a : ... ei ole mitenkään pahaksi arvioida myös sitä menettelyprosessia, joka kiinnittämisessä tapahtui, ja miettiä, miten sen voisi tehdä joustavammaksi ja Suomen talouden kannalta myös perustellummaksi.

Ed. M. Koskinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Ministeri Alhona tämän prosessin osalta puhuisin vähän pienemmällä äänellä. Tässä prosessissa eduskunnan syyttäminen pankkivaltuuston muodossa oli ennenkuulumatonta sen pankkivaltuuston täysin yksimielisen ja moitteettoman toimintapolitiikan osalta, jota asiassa noudatettiin, josta oli sovittu eri osapuolten kanssa, jotka ovat kantaneet vastuuta asiasta. Torjun voimakkaasti ministeri Alhon väitteen siitä, että pankkivaltuusto missään tämän prosessin osassa olisi edustanut prosessin viivyttämistä, jarruttamista tai vaikeuttanut sen asiallista loppuun saattamista missään muodossa.

Haluan, että tämä prosessi lopullisesti ja perusteellisesti selvitetään tavalla, ettei ministerin tarvitse noin halkinaisilla tiedoilla tulla eduskunnan eteen puhumaan.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Ed. Aho tiedusteli minulta, mihin perustuu väite siitä, että Brysselistä olisi voinut tulla tieto Suomeen aikaisemmin keskuskurssipäätöksestä. Kerroin juuri, että se perustui siihen aikataulujärjestykseen, että rahapoliittisen komitean tiedotustilaisuus oli päätetty pitää kello 20, ja me olimme ajatelleet, että meidän tiedotustilaisuutemme voi olla kello 19.30. Se oli kuitenkin 20.30 johtuen siitä, että päätöksiä ei ollut voitu tehdä aikaisemmin.

Tähän perustuu käsitykseni siitä, että ei olisi ollut hyvä, että tieto keskuskurssitasosta olisi tullut Brysselissä pidetystä tiedotustilaisuudesta aikaisemmin kuin Suomessa pidettiin tiedotustilaisuus. En ole syyttänyt pankkivaltuustoa yhtään mistään, todennut vain, että Brysselissä olisi pidetty tiedotustilaisuus aikaisemmin, johtuen juuri aikataulukysymyksistä.

Tästä nyt varmasti kannattaa keskustella, onnistutaanko pitämään päätöksenteko niin joustavana, ettei tällaisia viiveitä tule. Olisi ollut mielestäni onnetonta, että tieto keskuskurssitasosta olisi kerrottu lehdistölle ensiksi Brysselissä ja vasta sen jälkeen Suomessa.

Edustajat Savela ja Malm merkitään läsnä oleviksi.

Ed. A h o : Arvoisa puhemies! Tämä on kyllä äärimmäisen mielenkiintoinen keskustelu, ja nyt viimeistään on nähty, että oli välttämätöntä, että erm-ratkaisu tuotiin eduskunnan käsiteltäväksi, että saamme käsityksen siitä, mitä on päätetty, miksi on päätetty ja missä on päätetty.

Totean vain ministeri Alholle, että kyllä se lehtiuutinen sisälsi selvän syytöksen siitä, että oppositiovoimat jarruttivat, kävivät jarrutuskeskustelua. Minun tiedossani ei ole minkäänlaisia jarrutuskeskusteluja. Ymmärtääkseni pankkivaltuusmiesten puheenjohtajankin käsitys viittaa siihen, että mitään jarrutuskeskusteluja ei missään vaiheessa ole käyty.

Mitä tulee pääministerin väitteisiin koskien tulkintojani pääjohtaja Hämäläisen haastattelulausunnosta, olen vain lukenut lehtilausunnon enkä ole nähnyt missään, että sitä lehtilausuntoa olisi kiistetty. Jos pääjohtaja kiistää sen, niin sitten minun täytyy muuttaa käsitystäni.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Olin varautunut enemmänkin käymään keskustelua itse erm-päätöksestä ja sen seuraamuksista, mutta kun päätöksentekoprosessiin ei vain ministeri Alho vaan myös, korostan, pääministeri puuttui erittäin lujilla syytöksillä, muutama sana on myös keskustaopposition pankkivaltuutettujen puolesta sanottava.

Nyt joutuu eduskunnassa väistämättä kysymään, kukahan ja mikähän taho tämän prosessin yhteydessä toimi väärin. Kysyn pääministeriltä: Pitääkö paikkansa, että kesken pankkivaltuutettujen neuvottelujen, pankkivaltuutettujen ollessa lauantaina 19.10. väliajalla, pääjohtaja Hämäläinen toi tuohon tilaisuuteen tiedon, että Suomen puolelta Irlannin valtiovarainministerille ja komissaari de Silguylle oli Suomen hallituksen piiristä ministeri Alho viestittänyt, mikä on Suomen neuvottelutavoite tilanteessa, jossa Monetary Committeen kokous oli edelleen kesken?

Arvoisa puhemies! Minusta tähän kysymykseen on vihdoin aika saada vastaus varsinkin kaiken sen jälkeen, mitä sekä ministeri Alho että pääministeri äsken syytöksinä opposition puolelle heittivät.

Annan tunnustuksen pankkivaltuuston puheenjohtajalle, ja olisin toivonut, että myös varapuheenjohtaja olisi paikalla kertomassa siitä, mitä pankkivaltuusto puolestaan tässä prosessissa teki.

Pääministeri L i p p o n e n: Arvoisa puhemies! Olemme tekemisissä hyvin vakavien asioiden kanssa, ed. Pekkarinen, ja se tapa, jolla keskusta on käyttäytynyt koko prosessin aikana, osoittaa, että te teette nyt pelkkää politiikkaa jo siitä lähtien, että te läksitte tekemään pankkivaltuuston ryhmäpäätöksen. (Ed. Pekkarinen: Missä sellainen ryhmäpäätös on?) — Puheenjohtaja Aho kertoi julkisuuteen, että keskustan pankkivaltuusmiehet ovat päättäneet vastustaa erm-kytkentää. Tämä on ainutlaatuista, koska pankkivaltuusto toimii Suomen Pankin johtokunnan esitysten perusteella eikä sellaista esitystä ollut tehty.

Oli puhetta siitä, mitä tapahtui prosessin aikana. Tämähän oli ensimmäinen kerta, ja minusta on syytä kaikkien ottaa tästä oppia. Tosiasia on se, että hallitus kokoontui lauantai-iltana ja joutui syystä tai toisesta odottamaan aika pitkään sitä, että päätös tulisi Suomen Pankista sen jälkeen, kun Monetary Committeessa oli päätös tehty. Minä en tiedä, mistä se johtui, mutta tällöin syntyi se vaara, että asia menisi ensin ulos Brysselistä.

Kysymyksen siitä, mitä ministeri Alho on sanonut yhteyksissä, joita prosessin aikana tapahtui, esille ottaminen minusta on aikamoinen veto keskustalta. Me tapaamme "nahkurin orsilla", se on selvä. (Naurua)

Minä kerron, mistä oli kysymys. Ministeri Alho oli yhteydessä tehdyn suunnitelman mukaisesti EU:n neuvoston puheenjohtajaan, valtiovarainministeri Quinniin ja EU:n komission asianomaiseen vastuulliseen komissaariin de Silguyhin ja informoi siitä, mikä on Suomen tavoitteiden haarukka. Hän siis informoi EU:n toimielinten vastuullisia henkilöitä. Suomen tavoitetta, mihin lopulta tähdättiin, ei ole kerrottu. (Ed. Pekkarinen: Keskuskurssi on kerrottu!) — Ei ole kerrottu keskuskurssia, tämä ei pidä paikkaansa. Tämä väite vain osoittaa, millä tiellä keskusta nyt on. Te leikitte sellaisilla asioilla, että tämä vaikuttaa erittäin vakavasti teidän ja hallituksen välisiin suhteisiin. Tällainen väite, että keskuskurssi olisi hallituksesta kerrottu ulos, on sikamainen ja skandaalimainen eikä pidä paikkaansa.

P u h e m i e s: Tässä vaiheessa muistutan, että kaikkia koskee kahden minuutin aikaraja, ja siirrymme yleiseen puhujalistaan.

Ed. U o t i l a: Arvoisa rouva puhemies! Tasan kaksi viikkoa sitten 10.10. esitin tältä paikalta valtioneuvoston kyselytunnilla kysymyksen koskien mahdollista erm-kytkentää. Viittasin tuolloin ministerien Alho ja Andersson aiemmin esittämiin kriittisiin arvioihin mahdollisen kytkennän ajankohdasta ja tarpeellisuudesta. Kysyin silloin, aikooko hallitus tehdä uusia linjauksia suhteessa erm-kytkentään ja aikooko se viestittää niitä EU:n suuntaan.

Vastauksessaan ministeri Niinistö totesi, että syyskauden aikana on otettava kantaa Suomen erm-jäsenyyteen. Ministeri piti lupauksensa, sillä jo seuraavien päivien aikana hallituksessa tehtiin asiallinenkin päätös kytkennästä. Ei tarvinnut paljon syyskautta pohtimiseen käyttää.

Edelleen ministeri Niinistö sanoi vastauksessaan, että hallitus on ottanut erm-kytkentää ratkaistaessa huomioon kaikki asiakokonaisuuteen liittyvät seikat ja että myös siinä keskustelussa, johon viittasin ministerien Alho ja Andersson osalta, esiin tuodut näkökohdat tulevat punnituiksi ennen ratkaisun tekoa.

Arvoisa puhemies! Tulee väkisinkin mieleen epäilys siitä, missä vaiheessa ministeri Niinistön mainitsema asioiden punninta oli mahdollista tehdä, kun päätökset kytkennästä tehtiin jo seuraavina päivinä, ja onko hallitus ottanut todella kaiken asiaan liittyvän kokonaisuuden huomioon, muun muassa paljon puhutun joustokeskustelun. Henkilökohtaisesti en voi hyväksyä sitä käsitystä, että palkkojen tulee joustaa, vaan näiden häiriöiden kohdalla pitää muiden asioiden joustaa ja joustovaraa pitää löytää muualta.

Lopuksi kysyisin hallitukselta seuraavaa: Julkisuudessa on esitetty väitteitä, että hallitus olisi edellyttänyt joiltakin hallituspuolueilta, mahdollisesti muiltakin tahoilta, sitoumuksia siitä, että joustoihin todella suostutaan ennen erm-päätöksen tekoa. Onko tällaisia sitoumuksia edellytetty?

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia! Kun kyseessä ei ole kyselytunti, myönnänpä vielä muita keskustelupuheenvuoroja.

Edustajat Dromberg ja Myllyniemi merkitään läsnä oleviksi.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Pääministeri puolusti markan erm-kytkentää muun muassa sillä, että Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle vuonna 1999 jäävien jäsenvaltioiden tulee joka tapauksessa Emu-suunnitelman mukaan kytkeä valuuttansa valmisteilla olevaan uuteen niin sanottuun erm 2 -järjestelyyn. Näin ollen muita vaihtoehtoja ei tuossa vaiheessa enää olisi. Suuri valiokunta on kuitenkin, kun asiaa on siellä käsitelty ja keskusteltu, todennut, että Suomen ei tule pitää jäsenyyttä erm 2 -järjestelmässä EU:n jäsenmaille pakollisena. Tähän asti ministeri Niinistö on suuressa valiokunnassa todennut hallituksen katsovan, että liittyminen kuitenkin on toivottavaa. Nyt pääministerin puheesta kuulostaa siltä, että hallitus pitääkin liittymistä erm 2:een pakollisena.

Haluaisin tietää, mikä on nyt hallituksen linja ja poikkeaako se suuren valiokunnan tähän asti ottamasta kannasta ja ministeri Niinistön kautta saamastamme informaatiosta?

Mikäli seurattaisiin suuren valiokunnan tähän asti pitämää kantaa, silloinhan esimerkiksi markan kelluttaminen olisi erm 2 -vaiheessa edelleen mahdollista ja muidenkin valuuttojen kelluttaminen niille jäsenmaille, jotka eivät siinä vaiheessa ole erm-järjestelmässä mukana. Jos jostakin syystä olisikin sitten niin, että emme haluaisi olla aivan ensimmäisten joukossa Emun kolmannessa vaiheessa, eikö juuri kellutus olisi silloin kaikkein järkevin vaihtoehto yhteiselle valuutalle? Tämän vaihtoehdon säilyttäminen voisi olla tässä vaiheessa järkevää.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Haluaisin ensiksi lyhyesti todeta pankkivaltuutettujen käyttämiin puheenvuoroihin, että teidän tiedossanne varsin hyvin on se, mikä oli Suomen tavoite, teidän tiedossanne on myös lopputulos ja meidän kaikkien tiedossa on se, että missään yhteydessä ei tapahtunut minkäänlaista vahinkoa Suomen tavoitteiden suhteen.

Ed. Uotila, olen pahoillani, etten torstaina voinut teille sen enempää kertoa, mutta vakuutan, että kaikki ne seikat, jotka silloin ilmoitin, pitivät paikkansa ja että myös se puntarointi, jota jo oli harrastettukin, kaikin osin tehtiin.

Palkkajoustokysymys, johon viittasitte, on perin omituinen asia. Tässäkin salissa tänään käytetään oikeastaan sellaista argumentointia, että sellainen toimenpide kuin devalvaatio olisi jokin maksusekki, jolla yli varojensa eläminen on tähän asti aina onnistuttu noin vain kuittaamaan pois. Eihän se niin ole. Aina on jouduttu joustamaan. Devalvaatio on ollut ehkä kovin joustaja tai joustoihin pakottaja, niin kuin minusta ed. Helle hyvin kuvaili.

Ed. Aula, erm 2 ei ole oikeudellisesti pakollinen. Sellaista järjestelmää ei voida edes luoda, koska ei ole tarkoitus muuttaa Maastrichtin sopimuksen sopimuspohjaa. Mutta on aivan epäilyksetöntä se, että erm 2 tulee olemaan vähintään siinä määrin kuin erm 1:kin kriteerinä sisääntulolle Emuun myöhemmin. Se on aivan selvä asia. Saattaa olla näin, että siitä tulee tosiasiallinen ei pakko mutta velvoite sitä kautta, että uskon, että kaikki nykyiset EU-maat pyrkivät ja joutuvatkin pyrkimään Emuun jossakin vaiheessa, jolleivät heti kriteerejä täytä. Ei minusta tässä ole minkäänlaista ristiriitaa. Tosiasiallinen pakkotilanne saattaa olla päällä, jos aikoo Emuun.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Olisin kysynyt valtiovarainministeri Niinistöltä: Voisiko hän vielä hyvin yksinkertaisesti ja kansantajuisesti kertoa, mitkä ovat talouttamme kuntoon saatettaessa ne toimenpiteet, jotka olisi jätetty tekemättä, ellemme me olisi tavoitelleet erm-kytkentää ja Emu-kelpoisuutta?

P u h e m i e s : Myönnetäänpäs myös muita puheenvuoroja. Nyt ei olla kyselytunnilla.

Ed. P a a s i l i n n a : Arvoisa puhemies! Kyllähän erm-kytkentä hämmensi mieliä aika outoon aikaan. Ihmettelin sitä kiirettä, niin kuin näkyy ihmetelleen aika moni äänestäjäkin. Minusta Emu-kriteerit ja tämä aikataulu muodostavat aika piikkilankaisen vyyhdin.

Työttömyys on, niin kuin me kaikki toteamme

tai voimme ymmärtää, kuitenkin meidän suurin ongelmamme. Ei nimittäin sellainen talous ole kunnossa, jossa on tämä määrä työttömänä, vaikka osoittimet muuten olisivat hyvät ja tavoitellut. Siksi kysynkin:

Voisiko valtioneuvosto tehdä yhtä rapsakan ja rohkean, suorastaan kauaskantoisen päätöksen työllisyyden suhteen kuin se teki äsken erm-kytkennän suhteen? Mikä se olisi, jotta se vaikuttaisi hallituksen päämäärään nähden työttömyyden puolittamiseksi?

Toiseksi: Minkälaisia joustopuskureita hallitus on suunnitellut tulevaisuuden varalle? Niitä nyt odotamme.

Ed. S e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Minun oli tarkoitus puhua työllisyyden puolittamisesta, joka ministeri Jaakonsaaren mukaan tapahtuisi sillä tavalla, että täystyöllisyydeksi julistettaisiin 200 000 työtöntä. Minä pidän tuhopolitiikkana sitä tapaa, jolla siihen pyrittäisiin. Ainakin sillä tuhottaisiin hyvinvointiyhteiskunnan perusteita. Pääministerikin vastauksessaan sanoi, että uusissa olosuhteissa finanssipolitiikan ja maltillisen kustannuskehityksen merkitys korostuvat entisestään, tulisivat uudet joustot työelämässä, palkoissa ja sosiaaliturvassa. Tältä osin viittaan myös siihen kysymykseen, jonka esitin valtioneuvoston edellisellä kyselytunnilla pääministeri Lipposelle, mitä ovat nämä uudet joustot. Suomeksi sanottunahan ne ovat, herra pääministeri, sitä mitä minä sanoin.

En voi olla puuttumatta siihen keskusteluun, jota käydään pankkivaltuutettujen asemasta. Pidän erittäin asiattomina niitä hyökkäyksiä, joita hallituksen taholta on tässä yhteydessä tapahtunut, sen takia että minun mielikuvani mukaan pankkivaltuutetuille tultiin kertomaan noin puoli kahdeksan aikaan illalla, että Suomella on kymmenen minuuttia aikaa tehdä tässä asiassa päätös. Nyt minulle selviää se, että on ollutkin puoli tuntia aikaa tehdä, mutta meille sanottiin, että kymmenen minuuttia oli aikaa tehdä päätös. Siinä ajassa pankkivaltuutetut kyllä lopettivat keskustelun, kun tämä tuli tietoon, ja siinä jäi vielä suurin piirtein viisi minuuttia aikaa valtioneuvostollekin tehdä se päätös. Minä pelkään, että valtioneuvosto viivästytti sitä päätöstä iltauutisten takia eikä minkään asiallisen syyn takia. En voi ymmärtää sellaista tilannetta, että meille sanotaan, että päätös pitää olla 20 vailla, koska silloin Bryssel sen julkistaa, ja me toimimme sen aikataulun mukaan ja sitten valtioneuvosto ei toimikaan saman aikataulun mukaan. Meitä on tässä tilanteessa kiristetty!

Ed. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Tähän keskusteluun en tässä yhteydessä enempää puutu, mutta totean, että koko tämä aihekokonaisuus, jota tänään käsitellään, on tietysti Suomen kansallisen tavoitteenasettelun kannalta mitä raskaimman sarjan kysymys. Suomen etujen mukaista on, puhemies, myötävaikuttaa ilman muuta Euroopan syvenevään yhteistyökehitykseen, sen historia meille vähintäinkin osoittaa. Tänä päivänä Euroopan esityslistalla nyt käsiteltävänä asiana juuri tämä on sen kaltainen.

Suomen mahdollisuudet osallistua tuohon Emun kolmanteen vaiheeseen riippuvat nyt hyvin merkittävästi meidän taloudellisesta kehityksestämme, ja olisi tietysti hyvä tässäkin kartoittaa, valitettavasti aikaraja estää, ne ongelmat, joita Emun ulkopuolelle taloudellisestikin jääminen merkitsee. Ne ovat huomattavia haittoja meidän kansantaloudellemme. Mutta olennaista on huomata poliittisesti se, että ulkopuolelle jääminen tarkoittaisi sitä, että ne maat, jotka ovat ulkopuolella, ovat myöskin Euroopan rakentamisen toisen luokan maita.

Puhemies! Haluan voimakkaasti suunnata sanani maan hallitukselle sen vuoksi, että eduskunnalla tulee olla riittävä vaikutusvalta ja valvonta tämän siirtymävaiheen, tämän prosessin osalta, joka tähtää vuonna 1999 toteutettavaan kolmanteen vaiheeseen. Myös sen vuoksi, että eduskunta on tässä maassa viime kädessä se instituutio, joka tekee tästä asiasta päätöksen.

Eduskunnalla ja pankkivaltuustolla täytyy olla keskeinen rooli kolmanteen vaiheeseen siirtymisen osalta, joka käytännössä tänä päivänä tarkoittaa myös kannanottoa niin rahalain uudistamiseen kuin lakiin Suomen Pankistakin sitä valmisteltaessa. Eduskuntaa ei saa tässä yhteydessä sivuuttaa. Pääministeri! Katson, että se olisi historiallisen tasoinen virhe ja se osoittaisi sellaista halveksuntaa myöskin eduskuntaa kohtaan, joka näissä olosuhteissa osoittaisi poikkeuksellisen suurta ajattelemattomuutta.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Täällä pääministeri ja jotkut muutkin ovat useaan kertan sanoneet, että kun kaikki muutkin tekevät jotakin, niin meidänkin pitää. Sanoisin siihen, että ei välttämättä tarvitse olla joukon mukana tekemässä tyhmyyksiä.

Arvoisa puhemies! Tästä päätöksentekojärjestelmästä esiintyy vähän sanoisinko erikoisia-

kin tulkintoja. Jotkut ovat sitä mieltä, että Maastrichtin sopimuksen hyväksymisellä, EU-jäsenyyden hyväksymisellä hyväksyttiin kaikki Emuun liittyvät asiat itse asiassa, ja tavallaan tässä on oppositiotakin syyllistetty, että nämä kaikki olisi jo kaksi vuotta hyväksytty. Ainakin kristillisen liiton osalta voin todeta, että kun silloin vastustimme, niin tulimme aivan oikein vastustaneeksi myöskin tätä automatiikkaa, joka Emu-jäsenyyteen liittyisi. Tällä kertaahan tuo kiistely näyttää liittyvän siihen, tehdäänkö päätös yksinkertaisella enemmistöllä vai vaikeutetussa järjestyksessä. Jos ajattelee sitä, miten kansalaiset ovat tämän kaksi vuotta sitten mieltäneet, niin minusta ilman muuta se vaatisi vaikeutettua järjestystä, koska monikaan ei silloin äänestänyt vielä Rahaliitosta tai omasta rahasta luopumisen puolesta.

On selvää, että tämä erm-kytkentä on poliittinen viesti siitä, että Suomi haluaa ensimmäisten joukossa päästä Emuun. Siinä mielessä se on johdonmukaista ainakin nykyisen hallituksen päätöksille, minun mielestäni ei välttämättä eduskunnan aikaisemmille päätöksille nimenomaan tämän ensimmäisten joukossa -ajatuksen osalta.

Sitten haluaisin, vaikkei tämä olekaan kyselytunti, kuitenkin tehdä hallitukselle, pääministerille, valtiovarainministerille kysymyksen: Kun Suomi ei täytä ainakaan henkisellä tasolla eikä matemaattisesti näitä työttömyyskriteerejä, meillä on 1 000 työtöntä ollut tänään tuolla ulkona, 420 000 muualla, onko hallitus todella sitä mieltä, että tällaisen työttömyyden oloissa Suomi voisi olla Emu-kelpoinen, vaikka muut kriteerit täytettäisiin?

Ed. Johannes K o s k i n e n : Arvoisa puhemies! Keskustelu on vähän liiaksi mennyt sisäpiirien väliseksi. Olisi ehkä vähän laveammin syytä tarkastella koko tätä erm- ja Emu-asiaa. Kysymyksessähän on todella iso kansallinen ratkaisu, eikä sitä pitäisi ajatella sillä lyhyemmällä aikavälillä oppositio — hallitus-taisteluksi. Meillä on ihan riittävästi taloudellista ja poliittista ongelmaa tässä mahdollisessa Talous- ja rahaliiton jäsenyydessä. Siitä ei pitäisi tehdä lisäksi valtiosääntöongelmaa tai perustuslaillista kriisiä. Täällä esimerkiksi valtiovarainministeri Niinistön tulkinnat tämän asian käsittelyjärjestyksestä ovat turhan yksioikoisia.

Tämä sopimus sinänsä on tehty, ja se on pääministeri Ahon johtaman hallituksen johdolla valmisteltu ja viety läpi tässä eduskunnassa. Mutta sen jälkeen on vasta selkeytynyt, minkälaiseksi Emun kolmas vaihe muodostuu. Me emme EU-sopimusta käsitellessä tarkemmin katsoneet, miten esimerkiksi Suomen markkaa, Suomen Pankkia koskevaa lainsäädäntöä pitäisi muuttaa. Emme tienneet, miten pitkälle meneviä muutoksia talous- ja finanssipoliittiseen päätöksentekoon tämä Emu toisi. Vasta nyt ovat selkeytymässä nämä vaikutukset, kuinka pitkälle menevää esimerkiksi talouspolitiikan ja finanssipolitiikan yhdensuuntaistamista tuossa Emun kolmannessa vaiheessa edellytetään. Tässä suhteessa pitäisi jättää perustuslakivaliokunnalle vapaa tila pohtia tuo tilanne sitten ensi vuonna, kun koko sopimuskokonaisuusjärjestely varmistuu.

Muutoinkin kun on kysymys tällaisesta hyvin historiallisesta valtiovallan ylintä päätöksentekoa koskevasta muutoksesta, olisi syytä hakea kansallista konsensusta mahdollisimman pitkälle ja hakea ohi vaalikauden politiikan sellaista linjaa, joka sitten saisi riittävän kannatuksen, tarvittaessa myös hyvin suuren enemmistön eduskunnasta taakseen, jos esimerkiksi tämän säätämisjärjestyksen kannalta niin katsotaan välttämättömäksi.

Tässä on nyt haettu vähän lillukan varsia harhapoluilta. Siihen on muun muassa vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvien asioiden käsittelyssä menty tässä keskustelussa. Toivon, että jatkossa pitäydyttäisiin enemmän näillä suurilla linjoilla ja haettaisiin sitä kansallista yksimielisyyttä.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Olen ed. Johannes Koskisen kanssa siinä suhteessa samaa mieltä, että kannattaisi vähän pidemmällä aikavälillä miettiä esimerkiksi Suomen valtiontalouden suhdetta mahdolliseen tulevan Emun kolmannen vaiheen tilanteeseen. Mutta sen sijaan, ed. Koskinen, kannattaisi kuunnella, mitä täältä sanotaan. Minä sanoin, että pääosin ratkaissut. Te olitte itse mukana perustuslakivaliokunnassa. Luulenpa, että muistamme liki ulkoa sen tekstin molemmat siellä. — Aivan totta. Sen jälkeen kun lueteltiin lukemattomia syitä, miksi liittymissopimus oli tehtävä vaikeutetussa säätämisjärjestyksessä muun muassa Maastrichtin sopimukseen sisältyvän Emun vuoksi, otimme monta eri esimerkkiä sieltä. Mutta totesimme sen jälkeen, että muun muassa Suomen rahan kohdalta tilanne jää avoimeksi, ja niinhän se on jäänyt, ja niinhän se on todettukin.

Ed. Jääskeläinen näyttää varsin hyvin muista-

van sen, että viime eduskunnassa todellakin muistaakseni juuri teidän taholtanne kritisoitiin sitä, että tässä menee nyt osa Emua mukana. Ja niin meni! Niin perustuslakivaliokunnankin lausunnossa pääosin.

Ed. Kokkonen kysyi, missä määrin tuo erm-kytkentä vaikuttaa talouspolitiikkaan. Haluan toistaa sen, että riippumatta kaikista Emu-kriteereistä meidän kovin kriteerimme finanssipolitiikan alueella on se kotikutoinen tilanne, että valtiontalouden alijäämä on edelleen 5 prosenttia. Se korjaantuu Emu-kriteeriksi, joka meillä on kunnossa, vain ylijäämäisten sosiaalirahastojen avulla. Näin ollen erm-kytkennällä tai edes Emun kolmannen vaiheen jäsenyydellä ei olisi tässä suhteessa merkitystä.

Sen sijaan kun täällä on puhuttu rahastoista ja joustoista, juuri finanssipolitiikka on se keino, jolla luodaan joustavuutta. On oikeastaan turha puhua erillisistä rahastoista. Luulen, että kaikki puhujat tähtäävät kuitenkin siihen, että valtion varoista ne rahastot tehtäisiin. Tehdään vahva finanssipolitiikka. Siellä on sitten rahastoa.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Keskustan pankkivaltuutetut ovat olleet yhtä mieltä siitä, että erm-kytkentä ei tässä taloudellisessa tilanteessa ottaen huomioon Suomen ja Euroopan taloudellisen tilanteen ollut talous- ja rahapoliittisesti perusteltu. Katsoimme, että markan kellutuksen jatkamisella voidaan välttää tarpeettomat riskit. Olemme myöskin toimineet tehtävässämme virkavastuulla. Me emme ole tehneet poliittisia ryhmäpäätöksiä. Me emme ole jarruttaneet tätä keskustelua.

Totean, että kaikilla meillä on oma vastuumme omasta työstämme. Siinä mielessä se viittaus, minkä ed. Pekkarinen teki pääjohtaja Hämäläisen lausuntoon, on sellainen asia, joka tulee selvittää. Mielestäni erityisesti hallituksella ja pääministerillä on vastuu siitä, että kaikkien edun mukaista on, että tällaiset kysymykset tulevat selvitetyksi.

Mitä itse asiaan tulee, mielestäni kysymys on talous- ja rahapolitiikan vaihtoehdoista. On niin, että Suomen on hyvin tärkeä harjoittaa säästöpolitiikkaa. On tärkeä saada rakenteellisia uudistuksia aikaan. On tärkeää myöskin, että korkopolitiikka on kevyttä. Me emme saa vaarantaa korkopolitiikan keveyttä.

On mielestäni myöskin niin, että Suomella on tosiasiallisesti kolme vaihtoehtoa mahdollisesti ja todennäköisesti Emun toteutuessa: on mahdollista mennä Emuun ensimmäisessä vaiheessa mukaan, on mahdollista olla erm 2:n tapaisessa järjestelyssä, on mahdollista olla kelluvan valuutan oloissa. Mielestäni Suomessa on liikaa nostettu esiin niitä vaaroja, joita Emun ensimmäisestä vaiheeseesta ulkopuolelle jääminen talouspoliittisesti voisi esiin tuoda. Kokonaan riskiä tietenkään ei voi kiistää.

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Täällä on hyvinkin paljon kysymyksiä.

Ed. Uotilalle: Mitään sitoumuksia ei ole erm-ratkaisun yhteydessä tehty mistään muusta asiasta.

Ed. Paasilinna kysyi, voitaisiinko tehdä rapsakoita päätöksiä. Kyllä hallitus on tehnyt niitä aika paljon. Työllisyydessä kysymys on tietenkin siitä, että asioihin vaikuttaa Suomen Pankin rahapolitiikka. Siihen vaikuttavat tuloratkaisut. Hallitus ei rapsakoillakaan päätöksillä voi päättää lähestulkoon kokonaan työllisyydestä.

Mitä joustoja voitaisiin aikaansaada? Näistä olisi varmasti hyvä käydä aivan tällaista järkevää keskustelua. Finanssipolitiikka on tärkeä. Pitää tähdätä ylijäämään. Yritysten taseita pitää edelleen vahvistaa. Palkanmuodostusta on kehitettävä. Tämä työ on käynnissä. Näin on myös tapahtumassa Ruotsissa. Joustoja tarvitaan sitten myös raaka-aineiden hinnoissa, kuten kantohinnoissa. Rakennerahastot EU:ssa voisivat tulla paremmin käyttöön. Tässä välissä sitten on syytä keskustella siitä, tarvitaanko meillä Suomessa joitain muita rahastoratkaisuja, joten sitä asiaa ei suinkaan ole vielä ratkaistu.

Olen samaa mieltä kuin ed. Johannes Koskinen, että nämä ovat kansallisia kysymyksiä. Mutta jos lähdetään sellaiselle tielle kuin keskusta nyt lähtee, tällaiselle noitavainolinjalle ... (Välihuutoja keskustan ryhmästä) Asiat on selvitettävä, mutta minusta tämä, mitä te nyt puuhaatte, vain osoittaa, mitä se teidän politiikkanne oikein on. Te olette valmiit siis tällaisissa asioissa lähtemään sellaiselle linjalle, joka johtaa vain yhteentörmäykseen. Sen te olette nyt synnyttäneet.

Pankkivaltuusmiehet olivat silloin illalla koolla. Ei tästä kannata sen kummemmin keskustella, mutta tosiasia on edelleenkin se, että kun pankkivaltuusmiesten esityksestä hallitus toimi ja sitten tuli vastaus monetaarikomiteasta, rahapoliittisesta komiteasta, jossa oli päästy siihen, mikä oli tavoitteeksi asetettu, tietenkin herää kysymys siitä, minkä takia piti odotella vielä sitä vastausta pankkivaltuusmiehistä. Tästä vain on ollut kysymys hallituksen näkökulmasta, koska jouduimme odottamaan päätöstä ja samalla aika oli kulu-

massa umpeen Brysselissä. Tätäkin voidaan selvitellä, jos halutaan.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti pankkivaltuuston kokouksesta vielä. On syytä todeta se, että keskusta ei kokouksessa lainkaan jarruttanut. Kun monetaarikomiteasta saatiin tieto hyväksytystä ratkaisusta, pankkivaltuuston kokous kesti noin 10 minuuttia, jossa jokainen lyhyesti ilmaisi mielipiteensä. Sen jälkeen kesti noin 55 minuuttia, kunnes valtioneuvoston tiedotustilaisuus oli. Tietysti voidaan kysyä, miksi oli näin pitkä aika pankkivaltuuston päätöksen ja tiedotustilaisuuden alkamisen välillä, mutta siihen minulla ei ole vastausta. Sinänsä on varsin hyvä, jos selvitetään koko prosessi ja se, missä ongelmat ovat ja missä asiantuntemus on ja vedetään siitä tarpeelliset johtopäätökset.

Olen voimakkaasti ed. Kanervan kanssa samaa mieltä, että on tärkeätä, että kun Suomen Pankkia koskevaa lainsäädäntöä uudistetaan, eduskunnan vaikutusmahdollisuudet säilytetään, koska uskon, että tässä prosessissa sillä on ollut ja jatkoprosessissakin on hyvin keskeinen myönteinen vaikutus.

Mitä tulee keskustan kritiikkiin, täytyy todeta, että sitä on jossain määrin vaikea ymmärtää. Todetaan, että nyt ei ollut oikea ajankohta tai että eduskunnassa olisi pitänyt keskustella, sanotaan, että ei ollut perusteltua nyt tehdä päätöstä. Mutta mitkä ne perusteet ovat? En ole kuullut niitä perusteita täällä salissa vielä tähän mennessä. Tuntuu siltä, että itse asiasta ei haluta keskustella, vaan keskustellaan aidan sijasta aidan seipäistä.

Mutta totuus on se, että kyseessä on merkittävä historiallinen ratkaisu. Hallitus antoi varsin hyvän tiedotteen 12.10. koskien jatkoa, mutta haluan korostaa sitä, että olemme vaikean tien alkupäässä, kun suuntaamme kohti yhteistä valuuttaa. Hallituskin toteaa, että erm ei ole vailla riskejä ja edellytyksiä ovat talouspoliittisen tasapainon säilyminen, maltillinen kustannuskehitys ja hallittu finanssipolitiikka. Mutta me tarvitsemme merkittäviä rakenteellisia muutoksia ja on tärkeätä, että eduskunnan suuri valiokunta on pyytänyt hallitukselta selvitystä toimenpiteistä, joihin aiotaan ryhtyä ja Emun eduista ja haitoista. Mielestäni nyt on tärkeätä, että vielä ensi kevään aikana eduskunta omalta osaltaan voi arvioida hyötyjä ja haittoja ja myös katsoa sitä, mihin toimenpiteisiin hallitus on valmis ryhtymään, jotta onnellisesti voidaan siirtyä yhteiseen valuuttaan.

Täytyy todeta, että nuo toimenpiteet, mitä konvergenssiohjelmassa on, ovat hyvin yleisellä tasolla tällä hetkellä. Ne vaativat vielä paljon konkretisointia.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i : Arvoisa puhemies! Erm-ratkaisu oli kansallisesti iso ratkaisu ja Emu-ratkaisu on vielä suurempi. Sen vuoksi on hyvin tärkeää, että asiasta keskustellaan ja eri perustelut tulevat ilmi. Minun mielestäni on kyllä tosi kummallista, että ministeri Alho haluaa supistaa päätöksentekijöiden piiriä.

Mutta haluaisin todeta, kun tässä on nyt puhuttu, kuka on tätä keskustelua Suomen Pankissa jarruttanut, että minusta tuntuu, että jarruttaja on ollut Monetary Committee, joka joutui pitämään neuvottelutauon, ja sen vuoksi pankkivaltuuston kokous myöhästyi. Sen piti alkaa suunnitelmien mukaan 17.35, mutta se alkoi vasta 19.10. Eli minusta on aiheellista kysyä, miksi Monetary Committeen kokous viivästyi. Onko siihen mahdollisesti vaikuttanut se, että neuvottelut olivat pidemmät, varsinkin sen jälkeen kun vastapuoli tiesi Suomen neuvottelutavoitteen?

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin vastaan kysymykseen siitä, viivyttelikö pankkivaltuusto vai ei. Tässä on tullut täysin selväksi, että eivät ainakaan pankkivaltuusmiehet viivytelleet. (Ed. Pekkarinen: Miksi se nyt vasta piti sanoa?) — Koska tämä on nyt selvinnyt tässä keskustelussa. — Mutta tietysti voidaan kysyä, miksi pankkivaltuusmiehet eivät kokoontuneet aikaisemmin (Naurua), mutta tämä on pikkujuttu, koska he olivat paikalla siinä vaiheessa, kun Monetary Committee päätti, mutta tämä on pienempi asia.

Ed. Jäätteenmäki nyt edelleen jatkaa näitä väitteitä, että Suomen neuvottelutavoite on kerrottu vastapuolelle. Jos meidän haarukkamme on kerrottu EU:n toimielimen puheenjohtajalle ja EU:n toimielimen vastaavalle virkamiehelle, mutta ei ole kerrottu sitä tavoitetta, niin nämä väitteet, joita täällä toistetaan, ovat erittäin raskauttavia ja todella härskejä, ikään kuin tässä olisi Suomen etua vastoin toimittu.

Lopputulos, ja minusta nyt sitä kannattaisi lopultakin ajatella, oli se, että meidän neuvottelutavoitteemme täyttyi. (Ed. Pekkarinen: Ei olennaista ole vain lopputulos, vaan myös menettelytapa!) Ecu-kurssia ei ole koskaan kerrottu mihinkään, ei edes mainituille henkilöille, joten tulos on se, joka on ratkaiseva.

Mutta nyt vielä tähän peruskysymykseen. Jos te olette keskustassa sitä mieltä, että olisi voitu kelluttaa ja että se ei ole Emu-kriteeri, minä pyytäisin nyt vaikka seisomaan nousten niitä tässä salissa ilmoittautumaan, jotka ryhtyvät takuumieheksi tässä asiassa kaiken sen jälkeen, mitä on sanottu EU-maiden ja niiden keskuspankkien ja Euroopan Rahainstituutin johdon taholta. Voisitteko te ilmoittautua, jotka olette sitä mieltä, että Ruotsin hallitus on tässä meidän takuumiehenämme ja että tämä ei ole edellytys ensimmäisten joukossa mukaanmenolle? En näe ketään, mutta muitakin ilmoittautumistapoja on, eli takuumiehiä ja -naisia kaipaan. Tervetuloa takaamaan tässä asiassa!

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Täällä on useaan kertaan tänään puhuttu kansallisesta edusta ja siitä, mikä on Suomen kansallinen etu. Muun muassa pääministeri on puhunut siitä. Itse näkisin, että se ei voi olla kansallinen etu, jos täällä keskustellaan hallituksen ja opposition välillä tällä tavoin ja vielä tämä tilanne pahentuu keskustelun kautta. Puhutaan nahkurin orsista. Minusta vähän kuulostaa siltä, kuin puhuttaisiin hirsipuusta, melkein saman luokkaisista asioista on kysymys.

Näkisin sillä tavalla, että todella kansallinen etu vaatii tässä asiassa kyllä aika paljon avointa yhteen hiileen puhaltamista sekä valtioneuvoston että hallituspuolueiden että opposition kesken. Ei voida katsoa niin, että tästä asiasta väännetään tällainen konflikti. Asia on todella iso.

Mutta samalla haluaisin, arvoisa puhemies, viitata myös siihen, että Suomen kansalle sekä tämä kytkentä että koko Emu-kysymys on pitkälti vielä avoin ja hyvin paljon kysymyksiä herättävä asia. Käydyt EU-vaalit ja niiden tulos osoittavat myös tätä, ja sen vuoksi on haaste myös pääministerille ja valtioneuvostolle, että pystyttäisiin tuomaan kansalaisille nimenomaan tiedoksi se, mistä on kysymys, mitä Emu todellisuudessa merkitsee, arvoisa puhemies, Suomen kansalle ja tämän kansan sekä työtä tekeville ihmisille että myös niille, jotka ovat työttöminä ja sosiaaliturvan varassa.

Ed. Karpio merkitään läsnä olevaksi.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Suomen markan kytkeminen Euroopan valuuttajärjestelmään ei ole yksipuolinen ilmoitustoimenpide, vaan se edellyttää sitä, että Rahapoliittisessa Komiteassa voidaan hyväksyä se ehdotus, joka Suomen taholta on tehty, ja voidaan yhteisesti sopia, mikä on se kurssitaso, jolla Suomen markka Euroopan valuuttajärjestelmässä on.

Minulle kuuluu valtioneuvostossa niiden lakien esittely, jotka edellyttävät rahalain mukaista menettelytapaa. Rahalain mukainen menettelytapa edellyttää todella sitä, että Suomessa päätöksen tekee ensinnäkin pankkivaltuusto Suomen Pankin johtokunnan ehdotuksesta. Tämän valtioneuvosto hyväksyy tai hylkää, mutta se ei ole pelkästään se työ, joka tämän asian ympäriltä on tehtävä, vaan se edellyttää aika paljon valmistelevaa työtä, esimerkiksi sellaisia kontaktinottoja, jotka mahdollistavat sen, että Euroopan Rahapoliittinen Komitea voidaan kutsua pikaisesti koolle ylimääräiseen kokoukseen ja Euroopan unionin toimielimet tietävät, että Suomessa tällainen päätös on tehty. Niinpä minä tietysti toimin virkavelvollisuuksieni mukaisesti ja informoin Euroopan unionin kyseisiä toimielimiä siitä, että Suomen hallitus on tehnyt Suomen Pankin esityksestä päätöksen liittyä Euroopan valuuttakurssijärjestelmään.

Kaikki tällainen tieto, mitä täällä nyt esitetään, on toisen käden tietoa. Minä tiedän varsin hyvin, miten olen toiminut, ja voin vakuuttaa, että kun kerran kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla Suomen päätös liittyä Euroopan valuuttajärjestelmään on otettu tyytyväisyydellä vastaan — myös komissaari de Silguy ja puheenjohtaja Santer olivat erittäin tyytyväisiä siitä, että Suomi todellakin on liittynyt Euroopan valuuttajärjestelmään — ja kun myös Rahapoliittisessa Komiteassa päätös syntyi täsmälleen sellaisena ... (Eduskunnasta: Ja heille paljastetaan Suomen salainen ase!) — ei ole paljastettu yhtikäs mitään salaisia asioita missään tapauksessa. Minähän sen tiedän eikä kukaan muu. — Kun se päätös Suomen valuuttakurssin tasosta on sellainen, jonka Suomen Pankin pankkivaltuusto johtokunnan ehdotuksesta on tehnyt hallituksen hyväksymänä, ei kertakaikkisesti ole tapahtunut mitään muuta kuin se, että päätös on syntynyt ripeästi, Suomen talouden kannalta oikeaan aikaan. Sitähän osoittaa muun muassa se, että kurssitaso on ollut vakaa. Mitään spekulaatioita tai häiriöitä ei ole ollut.

Mainittakoon vielä lopuksi, että tämä toimintasuunnitelma on tehty yhdessä Suomen Pankissa ja valtiovarainministeriössä eikä ole ollut epäselvyyttä siitä, kuka ottaa yhteyttä ja kehen.

Toinen varapuhemies Törnqvist merkitään läsnä olevaksi.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Tässä kannattaisi nyt ehkä vähän miettiä sitäkin, että ellei erm-kytkentää olisi tehty, jos hallitus olisi päättänyt tämän syksyn aikana, että sitä ei tehdä, mitä siitä olisi seurannut. Ei tämä ollut puhtaasti tekninen toimenpide, jolla kriteerit täytettiin, eikä poliittinen toimenpide, vaan myös talouspoliittinen toimenpide. Nimittäin kaikki taloudellinen ympäristö alkoi ajatella ja käyttäytyä tavalla, että Suomi varmuudella kytkee markan ermiin. Miksi? Siksi, että sielläkin ajateltiin niin, että se tulee olemaan Emu-ehto, että maa, joka täyttää Emu-kriteerit, varmasti täyttää tuonkin. Sen vuoksi markka vahvistui syyskuun aikana.

Jos olisi tehty, niin kuin keskusta esittää, epäilenpä, että olisimme varsin hankalassa tilanteessa, jolloin markan vahvistuminen olisi jatkunut ja olisi ollut huomattavan vaikeaa irrottautua päiväkurssiajattelusta, joka nyt ei ollut Suomen keskikurssin määräävä tekijä, vaan pidemmän linjan taaksepäin katselu.

Ei tämä nyt ihan niin yksinkertainen asia ole, että tässä puhuttaisiin vain tekniikasta. Kyllä meille olisi tullut huomattavia vaikeuksia vastata siihen kysymykseen, ettekö te uskalla kytkeä markkaa ermiin, ettekö te luota omaan talouteenne, ettekö luota siihen, että olette riittävän vakaita. Tällainenkin paine oli olemassa.

Ed. Piha: Arvoisa puhemies! Kuunnellessa tätä keskinäisen syyttelyn sävyttämää keskustelua on hyvin vaikea ymmärtää keskustan parkua siitä, että juuri tämän keskustelun käyminen viime viikolla olisi tuottanut merkittävää lisäarvoa. Mutta saihan tällä huudolla ainakin aikaan EU-vaalien alla hämmennystä ja epätietoisuutta kansalaisissa.

Kun keskusta nyt sitten toivoo puheenvuorossaan, että ehkä päästään keskustelemaan niin ermistä kuin Emustakin, niin mihin se itse keskittyy ryhmäpuheenvuorossaan? Ensin se purnaa siitä, että olisi pitänyt puhua aiemmin, sitten siteeraa viime viikon Kauppalehteä ja ministeri Alhoa, mutta mihin sitten jäi se itse keskustelu? Kysyä sopiikin: Mihin asti keskusta sitten olisi halunnut jatkaa markan kellutusta, mikä olisi ollut oikea kytkennän ajankohta, miksi se poliittinen riski olisi ollut otettava, että erm-kytkennän aikanaan ollessa eräs Emu-kriteereistä Suomi olisi tästä jäänyt kiinni ja siis menettänyt oman valintansa, liittyäkö vai ei? Vai onko juuri sen tilanteen synnyttäminen keskustan tavoite? Entä eikö keskusta nyt haluakaan Emun syntymistä ja Suomen mukanaoloa, vaikka Ahon hallituksen aikana tosiasiassa hyväksyttiin myös Maastrichtin sopimus? Ja vielä: Uskotteko te todella, että entisen mallin devalvaatiopolitiikka olisi EU-Suomessa Emusta riippumatta enää mahdollista tai edes toivottavaa?

Arvoisa puhemies! Kansalaisten luottamus ja ymmärrys erm:ään ja Emuun on hyvin huolestuttavalla tasolla. Siksi olisi varmasti hyvä, että poliittisesta retoriikasta päästäisiin ja edes pyrittäisiin eduskunnassa synnyttämään jonkin näköinen yhteisymmärrys Suomen tavoitteista tai edes yhteisymmärrys siitä, missä asioissa olemme täysin eri linjoilla, jotta pääsemme asiassa eteenpäin.

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Päätös kytkeä Suomen markka Euroopan valuuttakurssijärjestelmään ermiin on tehty. Sen jälkeen Suomen valuutta on ollut vakaa. Korot ovat edelleenkin alhaisella tasolla. Se sanoma, joka tästä lähti maailmalle Suomen taloudesta, osoittaa meidän vahvuuksiamme. Me emme peitä meidän heikkouksiamme missään tapauksessa, mutta jos me emme varmistaisi tällä tavoin sitä, että voimme olla valitsemassa, lähdemmekö ensimmäisten joukkoon, niin silloin me voisimme antaa sellaisen viestin maailmalle, että emme luota omaan talouteemme, ilmoittaudumme heikkojen maiden joukkoon.

Minusta tähän ei ole mitään tarvetta, vaan tämän jälkeen on todella kaikki edellytykset käydä sitä keskustelua, jota täällä monet ovat peräänkuuluttaneet, edustajat Tuomioja ja Johannes Koskinen, Piha viimeksi. Siihen hallitus on täysin valmis, antamaan kaikki ne selvitykset, mitä on saatavissa. Hallitus käy myös näitä keskusteluja, tekee selvityksiä yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa, muiden etujärjestöjen kanssa. Tämä on todella suuri kansallinen ponnistus, jossa minusta ei kannattaisi lähteä nyt vakavassa asiassa tällaisen kikkailun linjalle, mihin täällä on pyritty, jopa käynnistämään prosesseja, jotka tulevat johtamaan vain siihen, että varsinainen keskustelu suuresta asiasta jää syrjään.

Kun vaalit on nyt pidetty, minä onnittelen kaikkia niitä, jotka ovat niissä kokeneet voittaneensa, niitä, jotka ovat menossa Suomen edustajina Euroopan parlamenttiin. Nyt on pöytä

puhtaana. Lähdetään tästä eteenpäin jatkamaan, tässä tapauksessa hallituksen ja eduskunnan välistä vuoropuhelua.

Puhemies: Keskustelu on päättynyt.

Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys valtion asuntorahaston varainhankintavaltuuksista vuonna 1997

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys 154/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 26/1996 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

---

2) Valtioneuvoston kertomus eduskunnalle kansanterveyden tilasta ja kehityksestä

Ainoa käsittely
Kertomus 6/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 21/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 21.

Keskustelu:

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Tuntuu hieman sanoisiko lattealta aloittaa näistä sinänsä tärkeistä asioista, koska saattaa olla, että kansanterveyskertomuksessa, jossa tuodaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan näkökulmia esille, rasvakytkentä saattaa olla myös hyvin merkittävä, kuten oli erm-kytkentäkin.

Valiokunta lähtiessään miettimään, mitä kansanterveyden tilasta nyt sanotaan muuta kuin ne tavanomaiset alkoholi-, tupakka- ja huumausaineet, joista viimeksi mainittu on todellakin jatkuvasti suurentuva ongelma, päätti ottaa käsiteltäviksi ravintoon liittyvät asiat. Siinä asiantuntijakuulemisessa oli erittäin tärkeätä sanoma siitä, että Suomen ja tietysti Euroopankin kansanterveyden kannalta ruokapöytä on tärkeämpi kuin leikkauspöytä. Se on todella hyvin merkittävä asia. Eräät asiantuntijat toivat esille sen, että jos normaalisuolan käytöstä EU-maissa siirryttäisiin mineraalisuolan käyttöön, niin sillä radikaalilla tavalla vaikutettaisiin eurooppalaisten eliniän pidentymiseen.

Meillä Suomessa asiantuntijoiden selvitysten mukaan on menty eteenpäin ravintoon liittyvissä kysymyksissä, niin rasvapitoisuuden kuin suolankin osalta, mutta ei kuitenkaan riittävän paljon. Liika rasva ruoassa ja erityisesti sen käyttämisessä kokonaismäärän osalta on edelleen ongelma. Se on erityisesti meidän miesten ongelma. Samoin on suola ja suolankäyttö erityisesti miesten ongelma, vaikka me miehetkin olemme tässä päässeet terveempään suuntaan.

Halusimme penkoa tätä asiaa myös siitä näkökulmasta, miten elintarviketeollisuus on asiassa mukana. Meillähän toisaalta suositaan vähärasvaisia, vähäsuolaisia tuotteita, mutta asiantuntijakierroksen aikana ja tietysti tavallisella kansanedustajan silmälläkin voi kaupoista nähdä, että on hyvin vaikea löytää tuotteita, joissa rasvapitoisuus ja suolapitoisuus ovat alhaisia. Se vaatii erityistä ponnistusta. Jos niitä etsii ja löytääkin, niin sitten tavaraseloste on erittäin pienellä tekstillä, jos sitä käytännössä on ollenkaan.

Taustalla tässä on, paitsi meidän suomalaisten terveys, myös se, että kun meillä on puhtaista aineksista, puhtaasta maaperästä valmistettuja tuotteita, niin se olisi meille myös elintarvikebisnes niin EU-maissa kuin Venäjän, Japanin tai vaikkapa Yhdysvaltojen suuntaan. Kun halutaan maaseutua elävöittää, niin tässä on tällainen hyvin tärkeä näkökulma. Siihen liittyy metsässä olevien marjojen ja sienten jalostaminen ja niistä bisneksen tekeminen.

Me kävimme läpi myös koulu- ja työpaikkaruokailun. Kouluruokailussa oli erittäin tärkeätä huomata se, että nälkä tai ainakin nälän tunne on suomalaisille koululaisille valitettavan usein tosiasia. Eikä se niinkään johdu siitä, ettei kotona olisi varaa tehdä ruokaa, vaan siitä, että aika usein kotona ei osata tehdä ruokaa eli ei ole sellaista, joka osaisi tehdä ruokaa. Niinpä tämä lapsi, nuori ihminen, lähtee kouluun nälkäisenä,

ja oikeastaan opettajan ensimmäinen ongelma olisikin se, miten hän saa oppilaansa oppimiskykyiseksi eli hän olisi sen verran syönyt, että jaksaa opiskella.

Tähän liittyy myös se, että kun kunnissa on nyt säästetty, niin opetusviranomaisten selvitysten mukaan ja kunnistakin saatujen tietojen mukaan myös ruoan laadusta ja sisällöstä on tingitty. Kuitenkin monelle suomalaiselle tämä eurooppalainen erikoisuus eli lämmin ateria on tärkein ateria päivässä.

Työpaikkaruokailun osalta pyydettiin asiantuntijalausuntoja työmarkkinajärjestöiltä ja hotelli- ja ravintolaneuvostolta. Siinäkin on edistytty, mutta edelleen lämmin ateria on ongelma. Se on ongelma muun muassa senkin takia — tämä koskee myös kouluja — että hyvin monet ovat siirtyneet kasvisruoan syöjiksi. Kouluissa tehtyjen selvitysten mukaan muistaakseni noin parikymmentä prosenttia tytöistä syö kasvisruokaa. Jos sitä ei ole, he eivät syö mitään ruokaa, jolloin taas tullaan samaan ongelmaan, että on nälän tunne ja oppimiskyky on alhainen. Näitä kysymyksiä pitäisi myös kunnissa tarkastella.

Samoin kävimme sairaalalaitoksen ruokailutottumuksia ja ruoan valmistusta läpi ja tulimme siihen lopputulokseen, että tämä on erittäin tärkeä asia. Siinä oikeastaan hyvin vähällä rahalla voitaisiin tehdä hyvin paljon.

Tupakoinnin kohdalla on viime aikoina lainsäädännöllä pyritty tilanteeseen vaikuttamaan ja onnistuttukin. Alkoholin ja päihteiden osalta voidaan todeta se, että siinäkin kulutus on vähentynyt, mutta ongelmat ovat kasvaneet sen takia, että kun on säästetty, niin se on tehty nimenomaan päihdehuollossa ja alkoholista sairastuneet ihmiset jäävät hoitamatta, joten siitä on lankeamassa yhteiskunnalle vielä pidemmän päälle erittäin suuri lasku. Huumeiden käyttö on selvästi lisääntynyt ja valiokunnan saaman selvityksen mukaan se alkaa yhä enemmän liittyä myös rikollisuuteen siinä mielessä, että halutaan saada taloudellista hyötyä rikollisella toiminnalla, jotta huumausaineitten hankinta olisi mahdollista.

Jos vielä kävisin läpi ihan otsikonomaisesti, niin juomaveden laadun osalta valiokunnan mietinnössä on kiinnitetty huomiota siihen, että Suomessa asiassa olisi parantamisen varaa. Pohjaveden käytön osalta, kun sitä valiokunnan mietinnössä korostetaan laajavaikutteisuuden vuoksi, katselin kateellisena, kun norjalaiset jälleen kerran olivat keksineet sen, mitä itse olen koettanut ainakin viisi vuotta tarjota erilaisissa paikoissa pohjaveden hyötykäyttöbisneksenä. Nyt norjalaiset ovat kymmenen vuoden uurastuksen jälkeen viemässä Hollannin rannikolle vettä. Tässähän on insinööritieteen erilaisilla vaihtoehdoilla mietitty ratkaisuja, joissa arabimaista tulevat tankkerit voitaisiin tyhjentämisen jälkeen peittää ohuella kalvolla, samanlaisella, jolla kerätään merestä öljyä, ja sitten täyttää se vedellä ja viedä takaisin. Mutta niin pahaksi Suomen työttömyys ei ole vielä päässyt, että kukaan haluaisi tavoitella vesisheikin asemaa.

Sitten tässä on todettu se, että väestöryhmien osalta on selvästi nähtävissä eroja, ja se on tuotu mietinnössä esille, samaten terveydenhuollon palvelurakenne ja toiseksi viimeisenä kohtana työkyvyn ylläpitäminen. Työterveyshuolto on monilla työpaikoilla suorastaan laiminlyöty, koska ihmisillä on sellainen kuva, että kun nyt on saatu pitää työpaikka, niin sehän on kaikista tärkeintä. Mutta samaan aikaan kun ihmisistä otetaan entistä enemmän eli tuotanto pyörii maksimissaan ja tulokset liiketaloudellisesti ovat erittäin hyviä pienemmällä henkilökunnalla, niin sekä fyysinen että myös erityisesti henkinen terveys on kovalla koetuksella. Tähän valiokunta haluaa kiinnittää huomiota tässä ilmenevin ehdotuksin.

Samalla on todettu se suurtyöttömyyden seurauksena aiheutuva ongelma, että työttömän henkilöstön, josta monet eivät vielä kuitenkaan ole vanhoja, vaan ovat täysin työiässä, työkyvyn ylläpitäminen sitä tilannetta varten, että heitä tarvitaan, on myös erittäin tärkeä asia. Voidaan todeta, että muun muassa Porissa on tähän liittyviä kokeiluja.

Hammashuolto on otettu esille ja siitä voidaan todeta se, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ollaan miettimässä hallituksen meidän mielestämme vähän huonoon esitykseen parannuksia, ja katsotaan, mitä siinä voidaan tehdä.

Arvoisa puhemies! Terveys on erittäin tärkeä asia. Kuten sanoin ruoan osalta, siinä voitaisiin vähin kustannuksin tehdä paljon sellaista, joka auttaisi suomalaisia. Tosiasia on myös se, että me olemme aika tavalla itse vastuussa omasta terveydestämme. Kukaan ei voi koko ajan vahtia, mitä syömme, juomme tai poltamme, tai jos emme liiku, on vaikea kenenkään muunkaan määrätä riittävästi liikkumaan.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja kertoi niistä painotuksista, jotka koimme valiokunnassa tärkeiksi, ja puuttui muun muassa ravinto-

asioihin ja kouluruokailuun. Kouluruokailun osalta saimme aika huolestuttavia tietoja siitä, miten suurta vaihtelua eri kouluissa on sen rahamäärän suhteen, jota käytetään yhtä ateriaa kohti. Pohjanoteeraus oli 2,60 markkaa per ateria, ja jokainen ymmärtää, että vaikka olisi kuinka taitava emäntä koulussa, niin sillä ei välttämättä kovin ihmeellistä lopputulosta saa aikaan. Tämä on mielestäni epäkohta, johon pitäisi opetusviranomaisten taholta kiinnittää huomiota ja ehkä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Samassa yhteydessä keskusteltiin juuri siitä ongelmasta, johon puheenjohtaja Skinnari viittasi, eli tiettyjen perheiden uusavuttomuudesta sen suhteen, miten he perheensä ruokahuollon järjestävät. Joko sitä ei järjestetä ollenkaan tai se perustuu pelkästään pizzataksipalveluihin. Tämä on aika suuri haaste koulujen kotitalousopetukselle ja myös kunnissa eri tahojen yhteistyölle, jotta niitä perheitä, joista nämä taidot puuttuvat, voitaisiin auttaa ja edelleenkin opastaa.

Yksityiskohta, johon vielä haluan kiinnittää huomiota, on hoidon porrastus, jota on tapahtunut sekä myönteisessä että kielteisessä mielessä. Yksi ongelma on mielenterveyspalvelut, jossa laitoshoitoa on purettu ...

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Perho!

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja Skinnari totesi, että miesten ongelmana on suolan ja rasvan liiallinen käyttö. Voikin kysyä, onko syy vai seuraus, kun eräs peruskoululainen sanoi, että miehet elävät lyhyesti ja voimakkaasti, naiset pitkään ja kituen. Kuinka suuri merkitys elämän pituuteen ravinnolla on?

Lisäksi puheenjohtaja Skinnari puhui elintarvikkeiden laadun parantamisesta, että suolaa ja rasvaa on vähennetty. Mutta tällä on mielestäni yhteys myös siihen, että vain puolet Suomen kansasta voi juoda pohjavettä. Kuinka paljon teollisia elintarvikkeita tehdään vielä pintaveteen? Tiedämme, että pintaveden käyttäminen voi jonkin verran lisätä syöpäriskiä.

Sen lisäksi haluaisin vielä kommentoida koululaisten kasvisruokaan siirtymistä. Se on todella huolestuttava asia, koska tällöin käy varsinkin näiden nuorten tyttärien kohdalla, että ruokavalio tulee hyvin yksipuoliseksi. He syövät perunaa, riisiä ja leipää eikä sitten juuri muuta.

Tahtoisin vielä sanoa — ehkä tämä ei oikein vastauspuheenvuoron edellytyksiä täytä — mutta sali on nyt tyhjä ja television lamput ovat sammuneet. Luulen, että tämä keskustelu kiinnostaisi Suomen kansaa enemmän kuin mitä äsken 2,5 tuntia käyty keskustelu ermistä.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nimenomaan kansanterveyskertomuksen yhteydessä on mielestäni hyvä kiinnittää huomiota siihen, että valtaosa ihmisten terveyteen liittyvistä päätöksistä ja keksinnöistä tehdään muilla kuin terveydenhuollon aloilla.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja Skinnari kiinnitti huomiota suolaan ja totesi sen haitat ja suolankäytön liiallisuuden nykyään. Siitä hyvänä esimerkkinä käy se, että jääkaapin keksiminen ja sen käyttöönotto vähensi aivohalvausfrekvenssiä dramaattisesti.

Se, että muut hallinnonalat ovat kansanterveyden kannalta kovin tärkeitä ja että niitten päätökset vaikuttavat kovin paljon kansanterveyteen, edellyttäisi mielestäni sitä, että hallituksen esityksiin liitettäisiin pääsääntöisesti terveysvaikutusten arviointi. Haluaisin tässä tukea ministeri Huttu-Juntusta, että hän tämän tyyppisiä ideoita yrittäisi saada hallituksessa esille.

Kertomuksen käsittelyn yhteydessä kävi mielestäni hyvin esille se, että eri hallinnonalojen viranomaisten välinen yhteistyö ei toimi kitkattomasti. Tämä aiheuttaa monesti ongelmia palvelujen saannissa. Toivoisin, että tähän myös kiinnitettäisiin huomiota.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kuuntelin ed. Skinnarin puheenvuoroa, mutta en ollut aivan varma, puhuiko hän sienien ja marjojen lisäksi myös kalatuotteista, joita Suomen järvissä on tällä hetkellä suunnattomasti, vaikka sitä ei uskoisi niiden puheiden perusteella, joita eilen täällä käytiin, kun kadehdittiin viehemiehiä, etteivät pääsisi kalastamaan. Suomessa käytetään liian vähän kalaa, omien järvien kalaa, jonka käyttö olisi kansantaloudellisesti ja toisaalta myös terveydellisesti erinomainen asia. Sanoisin näin, että Suomessa on kansainvälisenkin tutkimuksen mukaan laiminlyöty eräs asia, toisin sanoen suomalaisen kalan käyttäminen säilykkeinä. Meille tuodaan kyllä kaikenlaista sardiinia Välimereltä ja ehkä Etelä-Afrikasta, mutta tutkimuksessa on todettu, että särki on loppujen lopuksi parhaita kaloja nimenomaan säilöntämuodossa. Tämän halusin

tuoda esille myös, terveellisyyden sekä kansantalouden, ja että toisaalta saataisiin järvistä pois se mahdoton kalamäärä, mikä siellä on. Viehekalastajillekin kyllä riittää.

Mitä tulee rasvankäyttöön, niin kyllä rasvaa täytyy vähän syödä. Eihän se veri kuivissa suonissa mihinkään kierrä. Tulee infarkti. Mutta kun on pikkuisen rasvaa suonissa, niin menee verikin niin että hurisee eikä pysähdy mihinkään. Näin se on, rouva puhemies, ja tällekin minun näkemykselleni on kyllä jonkun verran tieteellistäkin näyttöä, mutta se on tietysti pääasia, että itse näin ajattelen ja rasvaa myös käytän ja veri kulkee hyvin.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan tähän viimeiseen puheenvuoroon. Piti paikkansa, että unohdin sen, kun ei ollut mitään valmistettua puheenvuoroa, vaan ihan muistinvaraisesti näitä asioita esittelin, niin kala kyllä jäi, ja siinä ed. Aittoniemi on täysin oikeassa. Se on hyvin terveellinen. Asiantuntijakierroksella kävi vain ilmi se, että Itämerikin alkaa olla jo aika ongelmallinen terveellisen kalan suhteen. Oikeastaan se on ongelmallinen. Tässäkin mielessä, kun meillä on kymmeniä tuhansia järviä ja siellä on kalaa, niin suomalaisista järvistä saatavat kalatuotteet olisivat myös hyvä bisnes. Mutta kun me emme oikein ole bisneskansaa, niin meille on vähän hankalaa bisneksen tekeminen ja rahavirtojen vastaanottaminen. Mieluummin turvaudutaan muihin rahavirtoihin, joissa ei tarvitse tällaista bisnestä tehdä.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Minä tiedän yhden paikan, missä ainakin on hyvää kalaa, nimittäin Manamansalossa Oulujärven rannalla. Sitä vain hyvin harvoin saa sieltä jalostettuna, korkeintaan savustettuna joskus kesälauantaisin sitä onnistuu saamaan paikkakunnalla, jossa joskus 20 vuotta sitten pääosa asukkaista sai elantonsa kalastamalla. Siihen tässä yhteiskunnassa on menty, mutta ehkä ed. Aittoniemi jossakin vaiheessa löytää sitten ratkaisun tähänkin asiaan.

Miten ihminen jaksaa tänään? Miten jaksaa työssä oleva ja miten työtön? Entä työttömän tai uusavuttoman lapsi? Entä lapsi, jonka ainut lämmin ateria on koulussa saatu? Keskityn tässä puheenvuorossani kuitenkin työterveydenhuoltoon ja työssä jaksamiseen ja siihen, miten meillä myös tulevaisuudessa olisi työkykyistä työkansaa.

Miten työterveyshuolto nykyisessä muodossaan pystyy vastaamaan tämän päivän haasteisiin työelämässä, kiihtyvään työtahtiin, sijaisten puuttumiseen, jatkuviin ylitöihin, työsuojeluvaltuutettujen puutteeseen ja moniin muihin tämän päivän työelämän arkiongelmiin? Entä miten työsuojeluhallinnon pirstominen, paikasta toiseen siirtely ja erilainen järjestely eri hallintojärjestelyjen kautta edesauttaa tätä tilannetta? Siitähän meillä on kaksikin eri lakia tällä hetkellä käsittelyssä, eli ensinnä työsuojeluhallinnon siirtäminen työministeriöstä taas takaisin sosiaaliministeriöön, joka mielestäni on oikea ratkaisu. Välillä sai ihmetellä sitä, miksi se yleensä sinne työministeriöön välillä piti siirtää. Tänään kuulimme työasiainvaliokunnassa, että perustelut olivatkin kustannussäästöt. Nyt on tultu toisiin ratkaisuihin. Aluehallinnossa taas mietitään, mitä tehdään työsuojelupiireille. Meitä pelottaakin se, että työsuojeluihmisten energia ja aika menee näihin hallinnollisiin asioihin ja siihen, että heitä pallotellaan koko ajan eri puolille, ja varsinaiseen työsuojelutyöhön kentällä jää aivan liian vähän aikaa.

Entä työttömän työterveyshuolto? Kun henkilö jää työttömäksi, hänellä ei periaatteessa enää ole säännöllisiä tarkastuksia, ja yleensä sitten mennään lääkäriin tai sairaalaan, kun on tilanne on jo niin paha, ettei se joillakin yksittäisillä särkylääkkeillä enää parane. Muun muassa Porissa on erikseen järjestetty asia työttömien toimesta, ja se on erittäin hyvä esimerkki. Muuallakin voi olla tämmöisiä omia viritelmiä, mutta suurimmassa osassa paikkakuntia tämä asia ei toimi riittävän hyvin. Myös työttömien hammashuolto on todella ongelmallisessa tilanteessa, sillä monellakaan työttömällä ei todellakaan ole varaa tänä päivänä yksityiseen hammashuoltoon, jos hän on yli 40-vuotias.

Olen useaan eri otteeseen kysynyt asiantuntijoilta, onko tutkittu sitä, mikä on työttömyyden hinta kokonaisuudessaan. Olen saanut sellaisen vastauksen, että tätä asiaa ei ole tutkittu riittävästi. Ei ole tutkittu edes niitä kustannuksia, joita työttömyys aiheuttaa, jotka pystyttäisiin laskemaan. Entä ne kustannukset, joita suoranaisesti ei pystytä laskemaan eli ihmisten turhautuneisuus ja toimettomuus? Niilläkin on oma hintansa, ja se monesti näkyy terveydenhuollon tai sairaanhoidon kustannuksissa. Jäämme odottamaan, että työttömyyden hintaa jossakin vaiheessa lasketaan.

Ehkä siitä päästään siihen tulokseen, että me voisimme edes osan niistä eräiden arvioiden mu-

kaan 35—40 miljardin kokonaismenoista, jotka pystytään laskemaan suoranaisesti, käyttämään jollakin muulla tapaa työllisyyden parantamiseen. Mutta jos me jäämme liian pitkään odottamaan näitä laskelmia tai sitä, että pystyisimme työttömyyden alentamaan, niin lasku voi olla turhan kallis siinä vaiheessa. Kysymys täytyykin esittää: Mistä meillä on työkykyinen työvoima tulevaisuudessa, jos nyt työssä olevat poltetaan loppuun ja työttömät makuutetaan toimettomina kotona?

Terveyspalveluiden maksullisuus saattaa myös muodostua ongelmalliseksi. Puhuin jo hammashoidosta. Terveyskeskusmaksu, viisikymppinen, satanen tai sataviisikymppinen, on meille työssä oleville, hyvätuloisille ihmisille pieni raha, mutta silloin, jos on kysymys kädestä suuhun elämisestä eli kun jokaisena tilipäivänä rahat menevät laskuihin eivätkä riitäkään, niin silloin viisikymppinenkin saattaa olla iso raha tämmöisessä perheessä. Voi olla, että yritetään niillä särkytableteilla asiaa hoitaa liian pitkään, ja erityissairaanhoidossa se sitten tulee yhteiskunnan maksettavaksi paljon suurempana hintana.

Sitten nostaisin tässä sellaisen asian vielä keskusteluun, mistä emme kovin paljon valiokunnassa puhuneet, eli nuorten työkyvyn ylläpitämisen tai sanotaanko nuorten työelämään mukaan pääsemisen. Ehkä meitä joitakin on harhauttanut se, että nuorisotyöttömyys tilastollisesti on parantunut eli työttömyys vähentynyt. Olen monesti miettinyt sitä, missähän nämä nuoret tänä päivänä ovat. Olen tehnyt yksityistä tutkimusta ja lähipiirissä ja omassa kotikaupungissani kysellyt, mitä nuoret tänä päivänä tekevät, ovatko he ns. oikeissa työpaikoissa. Onkin niin, että ne, jotka olivat aikaisemmin työttömiä, ovat tänä päivänä kursseilla tai koulutuksessa, mikä tietysti on ihan hyvä asia, tai sitten he voivat olla työpajassa, mikä myös on hyvä asia, mutta yhä enenevässä määrin he ovat työharjoittelussa työmarkkinatuella. Siihen me olemme osittain omilla päätöksillämme näitä nuoria houkutelleet.

Työharjoittelun pitäisi kestää määrätyn ajan, ja tarkoitus olisi, että nuori lähtisi myöhemmin opiskelemaan esimerkiksi sitä alaa, missä hän on ollut työharjoittelussa, tai pääsisi sen alan työpaikkaan ihan oikeasti. Se ei välttämättä toteudukaan, vaan viestejä on kuulunut, että nuorten työharjoittelupaikat voivatkin jatkua pitkäaikaisiksi ja sitä kautta ne vievät ns. oikeita työpaikkoja, koska eihän työnantajan kannatakaan enää palkata nuorta kovalla rahalla, kun hän työmarkkinatuella on työnantajalle ilmainen. Tämä on lisääntynyt huomattavasti. Tilastollisesti se näyttää hyvältä, mutta todellisuudessa se aiheuttaa sen, että nuori ei ole työsuhteessa, vaan hän on työharjoittelussa, voi olla vaikka kuinka pitkän aikaa lähestulkoon ilmaiseksi. Varmasti meidän ehkä jonkin muun asian yhteydessä tähän asiaan kannattaa enemmän paneutua.

Työkyvyn ylläpito löytääkin aivan uusia ulottuvuuksia, kun asiaa tarkastellaan muun muassa kansanterveyden kannalta. Onkin aiheellista esittää kysymys, mitä maksaa, jos et jaksa. Kuinka paljon se maksaa tulevaisuudessa? Kuinka suuri lasku meille tulee siitä tuleville sukupolville muun muassa kohoavina eläkemaksuina ja siinä, että niitä maksajia ei tulevaisuudessa niin paljon olisikaan. Joku voi jo ehkä ajatella, että tämä asia ei kovinkaan kansanterveyskertomukseen kuulu, mutta kun tiedän, että monet muut edustajat tulevat puhumaan muista asioista, halusin nimenomaan työkyvyn ylläpitämisen nostaa voimakkaasti esille, koska näen, että se saattaa tulevaisuudessa olla meille aikamoinen kansanterveydellinen ongelma myös.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron siinä yhteydessä, kun vielä keskusteltiin ravinnosta ja kalasta. Toteaisin, että kohtuullisuus ja monipuolisuus ravinnossa on kaikkein tärkeintä. Täällä puhuttiin jo siitä, että Itämeren kala ja sen rajaton syönti ei ole aivan ongelmatonta, mutta todettiin tavallaan, että järvikalan olisi. Senkään rajaton syönti ei ole ihan ongelmatonta, sillä paikoitellen niissä on aika paljon elohopeaa ja saattaa olla joitakin muitakin haitallisia jäämiä.

Ed. Aittoniemen lapsenuskoa siitä, että rasva on terveellistä ja saa veren juoksemaan juoheasti, en haluaisi viedä, mutta en tiedä yhtään tieteellistä tutkimusta, joka olisi osoittanut, että näin olisi, joten kyllä hänen kannattaa sitä hieman tutkiskella.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Ed. Kokkonen, nyt käydään vastauspuheenvuorodebattia ed. Huotarin puheenvuoron johdosta.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotari puuttui hyvin tärkeään ja vakavaankin kysymykseen eli työssä jaksamiseen. Jaksaminen on tietysti monen asian summa. Työtahti on kiristynyt. Esimerkiksi julkisessa hallinnossa hoitoalalla uupuminen on tämän päivän vakava ilmiö. Kuntien henkilöstöpolitii-

kassa kannattaisi miettiä sitä, mikä olisi aidointa ja järkevintä työllistämistä nyt. Aika usein keinotellaan valtion tukityöllistämisellä ja käytetään valtion rahoja hyväksi, kun olisi viisaampaa henkilöstöpolitiikkaa ja henkilöstön jaksamisen kannalta järkevää, että ne virat, toimet, joissa tarvitaan joka tapauksessa hoitajaa, miehitettäisiin ammattitaitoisella henkilökunnalla.

Ed. Huotari puuttui myöskin epäkohtiin, jotka koskevat mahdollisuuksia käyttää hammashuoltoa. Toteaisin, että valiokunta on mietinnössään kiinnittänyt tähän huomiota ja muutenkin etsii keinoja, jotta järjestelmällinen hammashuolto voitaisiin ulottaa joihinkin uusiin ryhmiin, joilla se on kansanterveyden kannalta ja oman terveyden ylläpitämisen kannalta erityisen perusteltua.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Huotari kantoi aiheellisesti huolta ihmisten työkyvyn ylläpitämisestä, tässä yhteydessä erityisesti työttömien ihmisten työkyvyn ylläpitämisestä. Joissakin kunnissahan työttömien työterveyshuoltoa on järjestetty.

Mielestäni tätä asiaa pitäisi miettiä siltäkin pohjalta, että kun nyt kuitenkin vielä tullaan, valitettavasti, varmaankin lomauttamaan ihmisiä pitkäksi aikaa ja myös irtisanomaan, eikö työterveyshuollon lakeja voitaisi muuttaa sillä tavalla, että pitkän lomautuksen tai irtisanomisen yhteydessä työnantajan velvollisuus olisi kustantaa työntekijälle työterveystarkastus, jotta voitaisiin tietää, missä kunnossa työntekijä siinä vaiheessa on, koska meillä kuitenkin oletetaan, että työttömyys aiheuttaa ihmiselle erilaisia ongelmia niin mielenterveyden kuin muunkin kunnon osalta.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huotari todella tarttui ansiokkaasti työkykyyn kansanterveystyön keskeisenä elementtinä, mitä merkitsee suomalaisten työyhteisöjen kunto. Minä oikeastaan haluan viitata edellä käytyyn keskusteluun ermistä, joka selvästi toi esille tämän talon henkisen työkunnon. Tämä on erittäin huono esimerkki muutenkin heikoista suomalaisista työyhteisöistä.

Mutta erityisesti haluan kiinnittää huomiota siihen, mitä todella merkitsee se, että me Suomessa saamme työllisyyden kuntoon. Minä toivoisinkin, että ed. Huotari olisi aktiivisesti mukana yrittäjyyttä ja työelämää vapauttavan lainsäädännön toteuttamisessa, joka on ehkä paras tapa ylläpitää tämän kansakunnan terveyttä.

Ed. H u o t a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ensiksi ed. Karjulalle. Kannatan jossakin mielessä työelämän säännösten vapauttamista, mutta en niin laajassa mitassa, kuin mitä ed. Karjula tarkoittaa, koska olen nähnyt myös sellaisia työpaikkoja aikaisemmassa työssäni, missä on omavaltaisesti tällaista vapauttamista tehty, ja olen nähnyt myös sen, että niissä työpaikoissa eivät työntekijät välttämättä voi hyvin, vaan voivat vielä huonommin kuin muissa työpaikoissa.

Ed. Perholle sanoisin tukityöllistämisestä ja sillä keinottelusta. Tiedän kuntia, joissa työllistetään hyvin paljon ihmisiä, ja varmasti osa niistä henkilöistä on myös sellaisilla paikoilla, jotka pitäisi vakinaistaa, mutta jos nyt näillä näin vähillä rahoilla, mitä on käytettävissä, vakinaistetaan nämä työpaikat, niin mitä me sitten teemme näille pitkäaikaistyöttömille, kun emme me voi heitä kaatopaikallekaan ajaa tai jättää kotiin odottelemaan, jos vaikka viiden tai kymmenen vuoden päästä sitten työpaikka löytyisi. Me itse teemme valtionosuuksien leikkauksia koko ajan juuri tällaisille alueille kuin Lappiin ja Kainuuseen, noille alueille, missä muutenkin on tiukkaa ja missä juuri työllisyyttä on hoidettu työllistämistukivaroilla eikä missään keinottelumielessä vaan on ymmärretty, että ihmiset tarvitsevat työpaikkoja.

Unohdin sanoa, että minun mielestäni ratkaisu voisi olla työn jakaminen, joka helpottaisi sekä työssä olevien tilannetta että työttömien tilannetta.

Ed. Raskin mielipide lomautusaikana työterveystarkastuksesta oli erittäin kannatettava.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Ihan aluksi en malta olla puuttumatta juuri tässä käytyyn debattiin, kun puhuttiin työnantajien velvollisuudesta lomautusaikana järjestää työterveyshuoltoa. Se on tietysti ristiriidassa sen keskustelun kanssa, mitä on käyty verokiilan kaventamisesta juuri meillä valiokunnassa. Elikkä mitä haluamme, kaikki maksaa?

Hallitus on antanut nyt siis eduskunnalle melko laajan selonteon kansanterveystyön nykytilasta. Mielestäni tämä kansanterveystyön monipuolinen käsittely eduskunnassa onkin tarpeen. Pienentyneitten voimavarojen vallitessa eduskunnan tulee olla tietoinen nykytilanteesta voidakseen lakeja säätäessään ja muuten vaikuttaessaan toteuttaa Lipposen hallitusohjelmassa keskeisenä olevaa oikeudenmukaisuuden ja tasapuolisuuden periaatetta. Eduskunnan tulee tie-

tenkin voida edellyttää, että nykytilanne esitetään oikeassa valossa ja että selonteossa esitetyt asiat vastaavat nykyistä lääketieteellistä näkemystä sekä ovat viimeaikaisten tutkimusten mukaisia.

Minä puutun tässä esityksessäni lähinnä kolmeen osa-alueeseen elikkä suun terveydenhuoltoon, sairaalatoimintaan ja kouluruokailuun.

Selonteossa on otsikko Hammassairaudet, joka on jo mielestäni harhaanjohtava. Oikeampi otsikko olisi ollut "Suun alueella esiintyvät sairaudet". Todettakoon, että niitä nykytietämyksen mukaan on yli 400. Näistä hampaiden reikiintyminen eli karies ja hampaiden tukikudossairaudet ovat merkittävimmät, niin kuin selonteossakin on mainittu.

70-luvulla oli vallalla käsitys, että nämä sairaudet ovat pitkälti elämäntapasairauksia ja että niiden torjumisessa olisi oleellista terveellisten elämäntapojen omaksuminen. Nykykäsitys, joka on osoitettu sadoissa tutkimuksissa, on kuitenkin se, että nämä sairaudet ovat tyypillisiä infektiosairauksia. Siten niiden torjunnassa ei voida painottaa ainoastaan elämäntapoja, vaan ne edellyttävät, samoin kuin muutkin infektiosairaudet, varsinaisen sairauden hoitamista.

Selonteossa annettu kuva elämäntapasairauksista joutuu vielä oudompaan valoon, kun tiedämme, että maassamme on noin 250 000 astmaa sairastavaa henkilöä. Näistä alle 15-vuotiaita on 30 000. Tämän perussairauden yhteydessä käytettävät lääkkeet vaikuttavat hampaiden reikiintymistä edistävästi ja lisäävät tukikudossairauksien esiintymistä. Näillä potilailla on lisäksi usein huomattava suun alueen ongelma, sieni-infektio. Toinen esimerkki on mielenterveyspotilaat, joiden hoidossa käytettävällä lääkityksellä on selkeä suun alueen infektioita lisäävä vaikutus. Tänään näitäkin potilaita on maassamme kymmeniätuhansia. Näillä kahdella esimerkillä voitaneen osoittaa, että viittaaminen elämäntapoihin on vähintäänkin huonosti harkittua.

Selonteossa on todettu, että voimakkaalla kansanterveystyöllä sekä sairauksien syitä poistavilla ja ehkäisevillä hoitotoimenpiteillä on varsinkin alle 18-vuotiaiden kohdalla saavutettu myönteisiä tuloksia; toisin sanoen aktiivisella toiminnalla, jota on selonteossa osoitettu kahdella eri kaaviolla.

Selonteossa on kuitenkin haluttu antaa kuva siitä, että vastaavaa myönteistä kehitystä olisi tapahtunut muunkin väestön kohdalla. Kuitenkin Stakesin selvityksen mukaan aikuisväestön suun terveydessä ja myös suun alueen sairastavuudessa on, varsinkin silloin kun yhteiskunnan tukea ei ole saatavilla, paljon korjaamisen varaa. Hoitamattomien sairauksien määrä on alemmissa sosiaaliluokissa huomattavasti suurempi kuin ns. hyväosaisilla. Hoitoon hakeutumisessa ero ylimmän ja alimman sosiaaliluokan välillä on seitsenkertainen. Muussa terveydenhuollossa ei tämän kaltaisia eroja sosiaaliluokkien välillä liioin ole. Kansainvälisissä vertailuissakin maamme lienee tässä suhteessa huonoimmassa asemassa koko EU:n alueella.

Haluan muistuttaa, että nykyisen lääketieteellisen käsityksen mukaan tulehdukset, riippumatta siitä, missä osassa kehoa ne sijaitsevat, ovat yhtä vaarallisia ja niiden hoito on välttämätöntä. Niiden yleisterveydellinen vaikutus on merkittävä. Hoitamattomana ne rasittavat monella tavalla muuta terveydenhuoltoa.

Lääketieteellisesti on todettu, että hoitamattomat tulehdukset vaikeuttavat suomalaisille tyypillisten reumaattisten niveltulehdusten hoitoa. Ne vaikeuttavat myös sokeritautipotilailla veren sokerin tasapainon ylläpitoa. Siten hoitamattomat suun alueen sairaudet lisäävät muun terveydenhuollon kustannuksia, puhumattakaan yksilön terveydelle aiheutuvista haitoista.

Arvoisa puhemies! Annettu selostus on ainakin kuvaamaltani osin pintapuolinen. Herää jopa epäilys, onko selonteossa pyritty tietoisesti antamaan kuva, että suun sairaudet ovat pitkälti yksilön omaa syytä ja että niitä ei siten tulisi ottaa yhteiskunnan tuen piiriin. Positiivista asiassa on tietysti se, että tämä kirvoitti valiokunnassa laajan keskustelun ja osaltaan on johtamassa siihen, että koko aikuisväestön hammashuolto, suun terveydenhoito laajasti käsitettynä, on otettu nyt vakavasti ja sitä ollaan tutkailemassa.

Minulla on lehtileike viime kesältä, ja tämä liittyy sairaalahoitoon. Nythän on niin, että kuntien ylisuuret valtionosuusleikkaukset ovat pakottaneet hyvin monet kunnat seinää vasten. Terveyskeskusjonoja on syntynyt, ja nyt näyttää siltä, että myös sairaaloissa alkaa olla tilanne aika kestämätön. Viime kesältä on tämä tieto, että sairaalahoitoa tarvitseva voi jäädä syksyllä ilman hoitoa, koska sairaaloiden rahat uhkaavat loppua. Alkuvuonna on hoidettu keskimäärin 10 prosenttia enemmän potilaita ja muun muassa kaihipotilaita leikattu yli kolmasosa enemmän kuin viime vuonna. Silti rahaa varattiin viime vuotisen verran tai vähemmän.

Samassa artikkelissa todetaan, että terveydenhuoltoalan ammattijärjestö Tehy on valittanut jo pitkään, että hoitajat uupuvat sairaaloissa ja että

sairaaloissa on jatkuvasti potilaita ylipaikoilla ja henkilökuntaa on liian vähän. Edelleen todetaan, että jos suonikohjuja, vaivaisenluita, kaihia tai lonkan kulumaa sairastava potilas aikoo lähivuosina päästä leikkaukseen, on jonoon syytä pyrkiä heti.

Mielestäni kansanterveyskertomuksessa tai selonteossa olisi pitänyt puuttua laajemmin näihin nykyongelmiin, jotka ovat räjähtämässä käsiin. Kuntien talous ei millään kestä jatkuvaa 10 prosentin vuosikasvua sairaanhoitomenoissa varsinkaan, kun suurten ikäluokkien pitäisi ennusteiden mukaan raihnastua vasta runsaan kymmenen vuoden kuluttua ja samaan aikaan kuntien valtionosuudet ovat suurten leikkausten alaisia.

Tämän päivän Helsingin Sanomissa hätkähdin hiukan artikkelia, jossa todettiin muun muassa näin. Otsikko oli "Kunta määrää maksajana vastedes hoidon tason".

"Kunnat ja sairaanhoitopiirit ovat päättäneet yhdessä karsia sairaanhoidon menoja hoitopaikan valinnoin. Se alkaa purra täydellä teholla vasta vuoden päästä. Menetelmää nimitetään sopimusohjaamiseksi. -- Sopimusohjaamisen tarkoitus on saada hoitohenkilökunnan näkemykset ja kunnan rahat vastaamaan toisiaan. Potilaitten edun katsotaan hoituvan siinä ohessa.

Nyt kunnat maksajina pitävät pahinta porua, kun laitokset hoitavat kaikki sisään kävelevät sairaat. Esimerkiksi Pirkanmaan sairaanhoitopiirissä maksajan ja hoitajan näkemyksissä on liki 100 miljoonan markan ero. Se pystytään kuromaan umpeen vain kieltämällä sijaisten käyttö.

1998 voimaantulevan sopimuksen perusta on, että kaikki sairaat hoidetaan. Kysymys on hoitopaikan ja hoidon valinnasta.

Kun kunnat nyt koettavat säästää vähentämällä lääkärien vastaanottoaikoja terveyskeskuksessa, potilaat hankkiutuvat vaivoineen paljon kalliimpaan erikoissairaanhoitoon."

Tämän artikkelin mukaan kunta voisi etukäteen sopia esimerkiksi 30 sydäninfarktin hoidosta ja maksaisi 10 000 markkaa potilaasta. Pienempi määrä ei paljon hintaa laskisi ja suurempi tulisi kappalemäärältään halvemmaksi.

"Montako sydäninfarktia kunnalla on varaa hoidattaa, siitä päättävät vastedes vaaleissa valitut valtuutetut." Uusilla kunnanvaltuustoilla onkin tässä aikamoinen miettimisen paikka. "Tähän mennessä sairaanhoitopiirien valtuustot ovat keskustelleet valinnasta epävirallisesti."

Lisäksi tässä todetaan, että esimerkiksi potilaan elämäntavat saattavat vaikuttaa hoitoon. "Potilaan ammatista ei teoriassa piitata, mutta yhteiskunnan hyöty otettaisiin huomioon samoin kuin ikä, sukupuoli sekä omat ja kunnan varat."

Mielestäni tämä on nyt viimeinen tilaisuus aloittaa heiveröisenä käytyä priorisointikeskustelua ja arvokeskustelua siitä, miten tätä hoitoa jatkossa tullaan suorittamaan, kun viime päivinä olemme monesta tuutista saaneet lukea tämäntapaisia artikkeleita ja kirjoituksia sairaalajonoista ja hoidon myös laadullisesta huononemisesta joissakin tapauksissa, tarkoitan silloin, kun jonossa ollaan sairaana hyvin pitkiä aikoja.

Seuraavaksi puutun jo käsiteltyyn asiaan, kouluruokailuun. Haluan siitä vain lyhyesti todeta, että se on hyvin tärkeä osa oppilashuoltoa. Kouluaterian päätavoitteena on turvata oppilaan perusravinnon saanti, ylläpitää ja edistää koululaisen terveyttä sekä opiskelu- ja työtehoa. Nyt kuitenkin valiokunnassa kuulemamme asiantuntijan mukaan kentältä saatujen tietojen mukaan elintarvikkeisiin varattu määräraha peruskoulun ala-asteella vaihtelee ja saattaa joissakin kunnissa olla pitkästi alle 3 markkaa per ateria. Tähän asiaan kiinnitti jo ed. Perho huomiota puheessaan. Tämä tietysti johtuu hyvin pitkälti valtionosuusleikkauksista, jolloin kunnat ovat joutuneet puun ja kuoren väliin. Mutta nyt viimeistään pitäisi selonteon yhteydessä ja valiokunnan painotuksen jälkeen herätä tässä asiassa.

Verrattaessa käytettävissä olevaa määrärahaa kasvuiässä olevien lasten tarpeisiin voi kustannuksia pitää aivan liian matalina. Koulujen ruokahuollosta vastaavien taholta on tullut tietoja, joiden mukaan juuri niistä ruokalajeista, joista lapset pitävät, on jouduttu tinkimään. Kun samanaikaisesti ruokalan henkilöstön määrä on vähentynyt, ei työlläkään ole voitu kohentaa kouluaterian monipuolisuutta ja laatua.

Tässä on nyt juuri valituille kunnanvaltuustoille myös suuri haaste kehittää tätä asiaa omassa kunnassa.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Tässä yhteydessä huomautan, että vastauspuheenvuorossa ei saa esittää muuta kuin selvityksiä tai oikaisuja toisen puheenvuoron tai vastauspuheenvuoron johdosta tai vastineen siinä esitettyyn väitteeseen.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tuo puhemiehen esittämä ajatus on ollut aina mielessä.

Ed. Hyssälä totesi, että tästä lähtien kuntiin tulee määräysvalta yhä enenevässä määrin, millä tavalla potilaita hoidetaan jne. Niin se on, että tälläkin hetkellä kuntainliitot ovat hyvin tarkasti maksusitoumuksia antaessaan luokitelleet kansalaiset, millä tavalla laitetaan, voidaanko ihminen palauttaa mahdollisesti työelämään vai ei, sitä arvuuttaneet ja sitten vasta lähettäneet kalliimpaan hoitoon johonkin erikoishoitolaitokseen. Jossakin mielessä tätä voi pitää tietysti hyvänäkin, että nyt kunnat tulevat tavallaan lähemmäs niitä ihmisiä eli sairas ihminen tavoittaa tai saa päättäjät nopeammin kiinni, että voi sanoa, että tämä juttu ei ole hyvä. Mutta kuntainliitto on jo kauempana oleva elin, jota ei pysty niin hyvin ohjastamaankaan, se on jo toinen porras hallintobyroossa.

Ed. Hyssälä puheensa alussa mainitsi työnantajan maksuvelvollisuudesta, joka työterveydenhuollon osalta on niiden osalta, jotka ovat lomautettuja. Minusta siinä voitaisiin verokiilaa sinällään suurentamatta määrätä isoille työnantajille vastuu ja jättää pk-yritykset ulkopuolelle, koska minusta kaikissa linjauksissa pitäisi katsoa, kenellä on maksukykyä. Minusta isoilla yrityksillä pitää olla vastuuta ja niillä on myös maksukykyä hoitaa työterveyshuoltoa myös lomautettujen osalta, jos ovat lomautuksen aiheuttaneet.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun kahteen asiaan, joihin ed. Hyssälä viittasi, ensimmäiseksi siihen, miten valtion jo vuosia tietysti jatkama valtionosuuksien leikkaus on vaikuttanut kuntien palvelujen tuottamiseen terveydenhuollon alueella. Toteaisin, että näin on tietysti tapahtunut mutta on hyvin paljon kuntia, jotka säästävät edelleen ja ovat säästäneet terveydenhoidon palveluissa, vaikka niiden taloudellinen tilanne on ihan hyvä. Se on hyvä muistaa.

Toinen asia, johon ed. Hyssälä viittasi, on priorisointikeskustelu. Toissapäivänä oli ministeri Mönkäre paikalla ja nyt on ministeri Huttu-Juntunen. Tiedän, että molemmat ovat sitä mieltä, että Suomi ei tarvitse mitään priorisointia vaan Suomi pystyy hoitamaan sairaansa aivan ilman priorisointia. Mielestäni tämä on hyvin merkittävä mielipide, hyvin arvokas mielipide molemmilta ministereiltä, jotka ovat sosiaali- ja terveysministeriössä.

Tämä on myös mielipide, joka pitäisi saada käytännöksi tässä maassa, koska nimenomaan, niin kuin ed. Hyssälä luki lehtiartikkelia, esimerkiksi ikä on eräs asia, jota todella käytetään käytännössä tälläkin hetkellä kynnyksenä potilaille hoitoon pääsemiseksi, eli on nimenomaan usein toistettu keppi — aspiriini-linja, jota tarjotaan potilaille esimerkiksi lonkkaleikkauksen sijasta.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen ihan samaa mieltä ed. Tiusasen kanssa siitä, että priorisointikeskustelu on silloin tarpeeton, jos kerran kaikki pystytään hoitamaan. Mutta tässä nimenomaan lukee, ja tämä on SAK:n Ihalaisen veljen kokouksesta laatiman raportin tekstiä: "Montako sydäninfarktia kunnalla on varaa hoidattaa, siitä päättävät vastedes vaaleissa valitut valtuutetut."

Tämä selkeästi antaa viestin siitä, että yhteiskunnassamme on nyt jotakin tapahtumassa. Kun rahat eivät riitä, varmasti jotakin nyt on tapahtumassa. Haluan siitä nimenomaan herättää keskustelua, onko pelkoa. Toivon, että näin ei asia ole. Kuulin ministeri Mönkäreen saman lausuman, että ei ole pelkoa. Sen vuoksi olinkin huolestunut, kun tänään luin tämän lehdestä.

Ed. R a s k : Arvoisa rouva puhemies! Ihmisten hyvä terveys on kansakunnan tärkein hyvinvoinnin perusta. Olemme tänäänkin jo kuulleet, että ihmisten omilla valinnoilla on hyvin suuri merkitys sille, minkälainen ihmisen terveydestä ja elämänlaadusta tulee.

Olemme saaneet selvityksen valiokunnassa siitä, että Suomen kansan terveys on pääsääntöisesti parantunut. Elinaika on pidentynyt ja ihmisen toimintakyky on parantunut. Siitä huolimatta meillä on edelleen vakavia ns. kansansairauksia. Sydän- ja verenkiertoelinten sairaudet ovat merkittävästi vähentyneet johtuen juuri siitä, ed. Aittoniemi, että Suomen kansa on lakannut kovin runsaasti syömästä ns. tönkkörasvaa, joka ei voitele verisuonia vaan kalkkeuttaa niitä.

Suomalaisten eliniän noustessa on todennäköistä, että sydän- ja verisuonisairaudet lisääntyvät. Samoin voimakas tupakointi ja lihavuus vaikuttavat sydän- ja verenkiertosairauksien esiintyvyyteen. Meillä on tällä hetkellä Suomessa noin 400 000 pitkäaikaissairasta ihmistä, joiden terveydentila kohentuisi huomattavasti, jos he pystyisivät laihduttamaan.

Mielenterveyden häiriöt ovat yleisin työkyvyttömyyseläkkeen syy. Lieväasteiset mielenterveyden häiriöt ovat runsaasti lisääntyneet, samoin vakavat masennustilat. Syyt ovat ainakin osin lamassa ja työttömyydessä, toivottomuuden tunteessa.

Sellainen ryhmä, jota nimitetään tules-sairauksiksi eli tuki- ja liikuntaelinten sairauksiksi, on voimakkaasti lisääntynyt. Yleisin kipua aiheuttava ja työstä poissaoloihin johtava syy on jokin tules-sairaus. Ilmeisesti noin miljoonalla suomalaisella on näitä oireita.

Syöpäsairaudet on oma ryhmänsä. Saattaa olla aika pelottavan tuntuinen tieto siitä, että useampikin kuin joka neljäs suomalainen jossakin elämänsä vaiheessa sairastuu johonkin syöpäsairauteen. Syöpäsairauksia ilmenee vuodessa noin 20 000. Mutta lohduttavaa on se, että syöpäsairauksista tänä päivänä parannutaan entistä useammin. Tupakointi on tärkein syöpäsairauksien tiedetty riskitekijä, mutta myös ympäristötekijöiden osuus on noin parikymmentä prosenttia.

Allergiat ja astma ovat nopeimmin leviävät kansansairautemme tällä hetkellä ja näihinkin vaikuttavat ympäristö ja elintavat. Kansansairauksiksi luetaan myös aika yllättävä ryhmä: tapaturmat. Tällä hetkellä noin 2 600 ihmistä kuolee tapaturmiin. Koti-, liikunta- ja vapaa-ajan tapaturmat aiheuttavat noin 2 000 kuolemantapausta ja noin 4 miljoonaa hoitopäivää. Eli ongelmia meillä edelleenkin on, vaikka kansanterveys on parantunutkin.

Kansanterveyden tärkeimpien toimijoiden työn merkitys korostuu tulevaisuudessa yhä enemmän ja väitän, että Suomen terveydenhoitajat ovat yksi tärkein ryhmä näissä toimijoissa. Ennalta ehkäisty sairaus on kaikkein paras ja halvin sairaus. Jokaiseen edellä mainitsemiini ns. kansansairauksiin voivat terveydenhoitajat vaikuttaa vastaanottojensa ja kotikäyntiensä aikana. Erittäin hyvä terveysneuvonta on sen tyylistä, että ihminen oikeastaan itse keksii, mitä hänen pitäisi tehdä. Hän ei huomaa, että häntä siihen opastettiin ja silloin opastus menee parhaiten perille, kun se on ikään kuin itse hoksattua.

Olemme valiokunnassakin olleet huolissamme siitä, että neuvolatyöstä on vähennetty voimavaroja, erityisesti kouluterveydenhuollosta. Suoraan sanoen voi sanoa, että lähes sydäntä riipaisi eräänkin asiantuntijan toteamus siitä, että mitä niitä terveitä koululaisia kannattaa tarkistella liian useasti ja tuntui, ettei äitiysneuvolankaan työtä oikein arvostettu, kun meillä tällä hetkellä syntyy maailman terveimmät lapset. Mutta hehän syntyvät terveinä juuri sen tähden, että meillä on niin hyvä äitiysneuvolaverkosto.

Lasten ja nuorten tilanteen päättäväinen huomiointi tulevaisuudessa on hyvin välttämätöntä. Tämä tulee esille valiokunnan mietinnössä aivan samoin kuin kansanterveyskertomuksessakin. Sama asia tulee esille myös valtakunnallisessa sosiaali- ja terveydenhuollon 4-vuotissuunnitelmassa. Ne olivat ennen 5-vuotissuunnitelmia, mutta nyt näytti siltä, että se onkin 4-vuotissuunnitelma vuosille 1997—2000.

Tällä hetkellä joka viides alaikäinen asuu perheessä, jossa on jompikumpi huoltajista työttömänä. Lasten ja nuorten avuksi pitäisi heidän parissaan työskentelevien henkilöiden koulutusta ja työn ohjausta lisätä ja muodostaa toimivat ammattiauttajien verkostot. Sen lisäksi pitäisi myös työnjako- ja toimintasuunnitelmia erilaisten tilanteiden varalle valmistaa. Terveydenhuoltojärjestelmässämme toimijat ovat aika monessa paikassa Suomessa ymmällään kohdatessaan huumeita käyttävän nuoren. Näitä tilanteita varten olisi välttämättä mietittävä etukäteen toimintasuunnitelmat. Sen lisäksi kuntien välinen yhteistyö erityistä asiantuntijuutta vaativissa tilanteissa pitäisi tarkistaa.

Rouva puhemies! Vaikka kansanterveyskertomuksessa ei kovin syvällisesti terveydenhuollon palvelurakenteeseen puututtukaan, kuitenkin muutamalla ajatuksella sitä käsittelen.

Arvelen, että palvelurakennejako erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon välillä alkaa olla aikansa elänyt tai ainakin saavuttanut maksimipisteensä. Ihmisen on joskus vaikea tietää, onko perusterve vai erikoissairas ja minne hakeutuisi hoitoon, eikä siitä voi ihmistä syyttää.

Erikoissairaanhoidon kustannukset ovat viimeisten tietojen mukaan Suomessakin nousseet noin 11 prosenttia ja se on kuntien perusterveydenhuollon kannalta lähes kestämätön tilanne. Mikä siihen sitten on syy? On hyvin monenlaisia syitä. Yksi perussyy lienee se, että meillä tällä hetkellä hoidetaan entistä terveempiä sairaita. Ihmiset ovat oppineet vaatimaan hoitoa. Sen lisäksi meillä on kehitetty hyviä, tehokkaita hoitojärjestelmiä, diagnoosijärjestelmiä, joilla sairauksia varhaisessakin vaiheessa pystytään havaitsemaan. Kaikki nämä uudet järjestelmät ovat kalliita.

Mielestäni perusterveydenhuollon mahdollisuuksia pitää vahvistaa. Avoterveydenhuollon ja avohoidon voimavaroja tulee lisätä. On aivan selvä, että talo pysyy pystyssä vain, kun sillä on kunnon perustukset, ja aivan samalla tavalla mielestäni terveydenhuolto pysyy pystyssä silloin, kun sillä on kunnon perusterveydenhuolto, jonka pohjalle rakennetaan erikoissairaanhoito ja erityistason sairaanhoito.

Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden

tilanne tänä päivänä on aika hälyttävä. Tällä hetkellä kunnissa, nämä tiedot ovat vuodelta 95, on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluksessa noin 205 000 ihmistä. Heistä perusterveydenhuollossa 46 000. Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden keski-ikä on noin 42 vuotta ja vakituisessa työsuhteessa olevien keski-ikä on vielä korkeampi. Uusia työntekijöitä ei viime aikoina ole juuri palkattu. Tämä suunta on hyvin huolestuttava.

Vuonna 1994 kuntien sosiaali- ja terveydenhuollossa työskenteli kuuden kuukauden työsuhteessa 32 500 työntekijää. Mitä valtiovalta voi tehdä? Jos kunnissa aivan ilmiselvästi vakituisia työtehtäviä hoidetaan työllistetyillä, niin olisiko joku määräaika syytä asettaa? Jos kaksi tai kolme vuotta joku työtehtävä on täysin hoidettu työllisyysmäärärahoin, niin pitäisikö siihen jo jonkun puuttua?

Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kiinnitettiin huomiota myös siihen, kun me nyt olemme EU:n jäseniä ja meille aiemmin on sanottu, että EU ei vaikuta meidän sosiaali- eikä terveydenhuoltoomme, mutta kyllä se ainakin välillisesti näyttää vaikuttavan. Viina- ja huumeasioista on monessa yhteydessä puhuttu, mutta huolenaiheena ovat myös esimerkiksi lisäaineet. Suomessa oli jo ehditty kieltää lapsille haitalliset atsoväriaineet, joista ainakin minun ymmärtääkseni oli myös ihan tieteellistä tutkimusta, että ne todella ovat haitallisia. Nyt niitä kuitenkin tuolla karkeissa näkyy kirkkaina väreinä.

Toinen asia, joka Suomen kansanterveydestä tai sairauksista kun puhutaan huolestuttaa, on maitorasvakysymys. On huolestuttavaa, että juuri kun suomalaiset lapset on opetettu juomaan rasvatonta maitoa, niin nyt EU:n ansiosta tuetaan rasvaisen maidon käyttöä. Mielestäni Suomen on aktiivisesti EU:ssa toimittava niin, että sielläkin edistettäisiin suomalaisten terveyttä. Tässä on uusille, Suomen vastavalituille europarlamentaarikoille minusta yksi tärkeä tehtävä monien muiden tehtävien joukossa.

Kansanterveyskertomuksessa nostetaan esille uuden kansanterveyden neuvottelukunnan perustaminen. Minusta se on hyvin kannatettavaa. Me emme tuossa mietinnössä siitä mitään maininneet, mutta se ei poissulje sitä, ettemmekö pidä sitä tärkeänä. Neuvottelukunnan on hyvä ryhtyä koordinoimaan terveyspolitiikkaa ja sen ensimmäiseksi tehtäväksi tulee Suomen terveysstrategian luominen Who:n vuonna 1998 uudistettavan terveysstrategian kanssa.

Minusta on hyvä, että eduskunta ainakin joka toinen vuosi keskustelee terveyspolitiikasta. Eikä se, ed. Alaranta, vaikka päihdeolojen kertomus nyt tässä yhteydessä kumottiinkin, silti estä sitä, etteikö myös päihdeasioista tässä yhteydessä keskusteltaisi.

Minusta on erityisen käänteentekevää tuossa kansanterveyskertomuksessa se, että joka ikinen ministeriö ulkoministeriötä lukuun ottamatta toivottavasti jatkossakin joutuu miettimään, miten ministeriöiden toimet vaikuttavat kansanterveyden tilaan. Ihmettelen vain, eikö tosiaan ulkoministeriöllä ole mitään tekemistä kansanterveyden kanssa. Luulen, että on.

Ed. Kokkonen yhdessä vastauspuheenvuorossaan otti esille minusta hyvin tärkeän asian terveysvaikutusten arvioimisesta. Ei ole ollenkaan huono ajatus, että jossakin lakiesityksessäkin myös terveysvaikutuksia arvioitaisiin, arvioidaanhan siellä taloudellisia vaikutuksia ja joissakin lakiesityksissä myös ympäristövaikutuksia.

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n: Arvoisa puhemies! Olen suurella mielenkiinnolla kuunnellut jokaisen puheenvuoron, joka täällä on käytetty. Mielestäni puheenvuorot ovat olleet erittäin asiantuntevia. Olen ed. Raskin kanssa samaa mieltä siitä, että jos täällä tiedotusvälineet olisivat paikalla ja tämä televisioitaisiin suomalaisiin koteihin, niin tämä konsanaan herättäisi huomattavasti enemmän kiinnostusta suomalaisissa kuin äsken käyty erm-keskustelu, ollenkaan väheksymättä ermin merkitystä meidän kaikkien tulevaisuudelle.

Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti kommentoisin sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on mielestäni paneutunut tähän kansanterveyskertomukseen todella huolellisesti aivan niin kuin valiokunta näyttää paneutuvan kaikkiin sinne vietyihin asioihin. Mietinnössä on nostettu esille hyvin keskeisiä asioita.

Olen iloinen siitä, että valiokunnan mietinnössä on nostettu esille ennalta ehkäisevä työ, sillä ennalta ehkäisevä työ on se alue, jolla parhaiten voimme ikään kuin varmistaa meidän suomalaisten terveyden myönteisen kehityksen. Kuten kaikki tiedämme, ennaltaehkäisy on myös taloudellisesti edullisin tapa parantaa kansanterveyttä, parantaa kansalaisten terveyttä yleensä.

Valiokunta on hyvin laajasti kiinnittänyt huomiota ravitsemukseen. Meidän täytyy kuitenkin muistaa, että olemme tällä alueella, nimenomaan ravitsemukseen liittyvällä alueella luovuttaneet tai antaneet omaa päätösvaltaamme jossain

määrin Euroopan unionille. Ravitsemuskysymykset käsitellään unionissa pääosin terveysalan yhteistyön ulkopuolella. Silti Suomi pyrkii pitämään kaikessa ravitsemusta koskevassa päätöksenteossaan terveyden lähtökohtana. Me työskentelemme unionissa sen puolesta, että Euroopan unionin tuki maitotuotteille muutettaisiin kaikkia vähärasvaisia maitotaloustuotteita suosivaksi, aivan kuten valiokuntakin toivoo.

Toki työtä terveellisen ravitsemuksen edistämiseksi ja joukkoruokailun laadun turvaamiseksi tehdään maassamme aktiivisesti kaiken aikaa. Voin kertoa, että olemme vastikään saaneet valmiiksi uudet suositukset siitä, millä tavalla lasten päivähoidon ruokailu tulisi järjestää ja millaisen sen ravintokoostumuksen tulisi olla. Mutta ratkaisut siitä, millaista ruokaa meidän kouluissamme, päiväkodeissamme syödään, riippuvat siitä, millaisia päätöksiä kunnissa tehdään, aivan niin kuin täällä useissa puheenvuoroissa on tullut esiin.

Tupakoinnin vähentämisessä Suomessa on toteutettu varsin aktiivista politiikkaa. Valiokunta toteaa mietinnössään, että tupakoinnin vähentäminen on vaikea tehtävä. Siellä muistaakseni todettiin myös, että toimenpiteet eivät ole osoittautuneet erityisen tuloksellisiksi. Täytyy kyllä todeta, että olemme saavuttaneet tuloksia tupakoinnin vähentämisessä. Kulutus Suomessa on vähentynyt varsin tuntuvasti. Kulutuksen vähentyminen on herättänyt kansainvälistäkin huomiota, erityisesti miesten tupakoinnin vähentyminen. Se näkyy jo tautitilastoissakin tänä päivänä. Miesten keuhkosyövän nopea väheneminen on merkittävä syy siihen, että Suomen syöpäkuolleisuus on muuten tällä hetkellä Euroopan unionin alhaisin.

Sen sijaan nuorten tupakoinnin vähentämisessä emme ole onnistuneet tavoitteiden mukaisesti ja siellä on paljon vielä tekemätöntä työtä. Kehityksen nopeuttamiseksi pidettiin alkusyksystä kokous, jossa hyvin monet sekä julkiset että yksityiset tahot rakensivat yhteisen toimintaohjelman, ja tämän pohjalta työtä nuorten tupakoinnin vähentämiseksi jatketaan.

Arvoisa puhemies! Päihteiden käytön lisääntyminen näyttää tällä hetkellä nopeimmin vaikeutuvalta ongelmalta Suomessa. Samalla meidän perinteiset päihdepoliittiset keinomme, joita olemme vuosikymmeniä varsin menestyksellisesti tässä maassa käyttäneet, ovat heikkenemässä. Minusta meidän olisi tavattoman tärkeää tässä tilanteessa ymmärtää kulttuurin muuttumisen hitaus. Ei ole viisasta hätäisesti muuttaa yhtäkkiä kaikkia päihdepolitiikan rakenteita. Olennaista on tietysti se, että lisäämme edelleenkin valistuksen voimavaroja. Sosiaali- ja terveydenhuollon tulee ottaa entistä aktiivisemmin päihdeasiat työnsä kohteeksi.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös väestöryhmien terveyseroihin. Olen valiokunnan kanssa aivan samaa mieltä siitä, että juuri tässä nimenomaisessa asiassa terveyspoliittisiin päämääriin on pyrittävä yhdessä eri yhteiskuntapolitiikan lohkojen kanssa. Aivan erityisesti meidän on vahvistettava muita huonommassa asemassa olevien ihmisten ja ryhmien voimavaroja. Tämä olisi pidettävä mielessä kaikessa päätöksenteossa, mitä tässä maassa tehdään niin valtakunnallisella kuin paikallisellakin tasolla. Kuten aikaisemmin totesin, paikallisella tasolla tehdään tänä päivänä monia erittäin tärkeitä ja keskeisiäkin ihmisten terveyteen vaikuttavia päätöksiä.

Edustajien puheenvuoroissa on kiinnitetty huomiota hoidon porrastukseen. Ed. Perho totesi, ettei hoidon porrastus ole varsinkaan psykiatriassa, mielenterveyspotilaiden kohdalla, kaikilta osin onnistunut ja edennyt tavoitteiden mukaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriö teetti äskettäin ylijohtaja Vappu Taipaleella selvityksen meidän mielenterveyspotilaidemme hoidon tilanteesta, ja selvityksessä todettiin, että avopsykiatriassa on suurehkojakin alueellisia eroja maassamme. Selvitys on parhaillaan sosiaali- ja terveysministeriössä, jossa työstämme sitä eteenpäin ja pyrimme vaikuttamaan erityisesti niihin heikkouksiin, joita avopsykiatriassa on havaittavissa.

Muutamat edustajat ovat olleet huolissaan meidän lisääntyvästä huumeongelmastamme. Hyvin monet merkit viittaavat siihen, että huumeiden käyttö erityisesti pääkaupunkiseudulla on lisääntymässä. Valtioneuvosto nimesi, taisi olla jo viime vuoden puolella, huumepoliittisen toimikunnan, joka ylijohtaja K. J. Långin johdolla tekee työtään. Tavoitteena on, että työryhmä vuoden loppuun mennessä tekisi meille uuden huumepoliittisen ohjelman, jonka pohjalta voisimme lähteä laaja-alaisesti sekä ehkäisemään ennalta että hoitamaan tätä varsin vaikeaa ongelmaa.

Täällä on paljon puhuttu myös työssä jaksamisesta erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa. Palaute siitä, että ihmiset ovat tänä päivänä erittäin kuormittuneita hoivasektorilla, on varsin yksiselitteinen. Sitä tulee kaiken aikaa eri puolilta kunnista. En kuitenkaan ole valmis väittämään, että tilanne meidän sosiaali- ja terveyden-

huollon laitoksissamme olisi hälyttävä. Kyllä siellä uupumusta ja väsymystä on havaittavissa. Toivoisin, että kunnissa ryhdyttäisiin aktiivisesti markkinoimaan erilaisia työn uudelleenjakamisen muotoja aina vuorotteluvapaasta osa-aikalisän käyttöön jne. Niitä keinojahan on tällä hetkellä muun muassa työllistämistuen käyttö. Näen sen yhdeksi keinoksi työn uudelleenjakamiseen. Toivoisin, että me hallituksessa pääsisimme pikaisesti yksimielisyyteen laaja-alaisesta työn uudelleenjakamisesta eri sektoreilla maassamme.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kansanedustajan työ se vasta raskasta on, kun 90 prosenttia sortuu aina kesken työpäivän — tämä se rankkaa on.

Pyysin puheenvuoron ed. Raskin puheenvuoron perusteella. Hän toi jälleen tupakoinnin esille syöpäriskin aiheuttajana. En minä kyllä usko, että tupakanpoltto millään tavalla syöpää estääkään. Kyllä minäkin sille toiselle puolelle vähän kallistun. Minä olen kuitenkin sitä mieltä, että suurin aiheuttaja yhä lisääntyvissä syöpäsairauksissa on se lisäaineiden määrä, mikä on elintarvikkeissa kaikissa muodoissa. Siitä lähdetään, että viljansiemen peitataan aikanaan keväällä, ennen kuin se laitetaan maahan, sitten myrkytetään moneen kertaan, sen jälkeen syötetään vilja eläimille, jotka saavat monenlaisia myrkkyjä. Sen jälkeen kun raaka-aineet ovat joutuneet elintarviketeollisuuteen, siellä lyödään kauha kaupalla erilaisia lisäaineita.

Yleisesti ollaan sitä mieltä, että lisäaineet elintarvikeketjun joka vaiheessa — nehän ovat alusta loppuun saakka — aiheuttavat kasvavat syöpäsairausmäärät, mutta niistä ei vain uskalleta puhua. Se on niin ankara asia mennä sanomaan, että elintarviketeollisuudessa käytetään sellaisia aineita, jotka aiheuttavat ihmisille syöpää. Se olisi yhteiskunnassa aika kohtalokasta. Kyllä tupakointi on loppujen lopuksi — uskoisin, ja monet asiantuntijat ovat sitä mieltä — pieni riski siihen verrattuna, mitä aiheuttavat ne valtavat lisäainemäärät, mitä on elintarviketeollisuuden tuotteissa. Niistä ei uskalleta puhua mitään.

Ed. Viljamaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rask puheenvuorossaan kauhisteli erikoissairaanhoidon kustannusten nousua. Aivan oikein, ne ovat nousseet 11 prosenttia, mutta se analyysi jäi hieman kesken, miksi ne ovat nousseet.

Ministeri Huttu-Juntunen puheenvuorossaan otti esille myös hoidon porrastuksen. Minusta nimenomaan se, että puuttuvat halvemmat palvelut, lähempänä ihmistä olevat palvelut, peruspalvelut, on se ydinkysymys, mikä lisää erikoissairaanhoidon kustannuksia tänä päivänä. Siellähän on havaittavissa, että yksikköhinta ei ole noussut. Itse asiassa meillä on erittäin tehokas erikoissairaanhoito. Meillä on keskimääräinen hoitoaika viisi vuorokautta, joka poikkeaa ihan tyystin eurooppalaisesta käytännöstä. Meillä on lyhytkirurgian menetelmät käytössä jne. Mutta kunnat ovat säästäneet liian paljon perusterveydenhuollon, peruspalvelujen, alueella. Psykiatristen potilaiden kohdalla se tulee pahiten esille. Se tulee esille hoitamattomuutena, joka pitkän päälle tulee kalliimmaksi.

Ministeri Huttu-Juntusen mainitsemasta huumepoliittisesta ohjelmasta olisin kiinnostunut tietämään lisää. Tiedän, että varsinkin hoito-ohjelmia kaivataan ja ohjeita kentälle siitä, mitä kuntien ja kuntayhtymien kannattaisi tällä hetkellä perustaa ja rakentaa huumehoidon varalta. Onko tätä asiaa viety samanaikaisesti eteenpäin?

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Terveydenhuollon puolella on tietenkin tärkeää se, että meillä on perusvalmius kunnollisiin esitutkimuksiin myös terveyskeskuspuolella. Ainakin minun tiedossani on, että siellä on hirvittävän pitkät jonot, jolloin edelleen sairaus pahenee, ja kun hoitotoimenpiteet viivästyvät, sitä kautta luodaan lisäkustannuksia.

Ministeri Huttu-Juntunen on ottanut kantaa hyvin voimakkaastikin jossain yhteydessä päihdeasiassa, erityisesti huumepuolella. Hän on lehtitietojen mukaan puoltanut sitä, että neuloja hygieniasyistä alettaisiin jakaa. Kuitenkin haluaisin kuulla häneltä: Mikä on se lopputulema tästä kierteestä vai onko siinä rakennettu kuitenkin jo ennalta ehkäisevä ohjelma, niin että vain vieroitushoidossa käytetään niitä puhtaita neuloja, ja millä yleensä huumekierre saadaan poikki?

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huttu-Juntunen korosti aivan kuten valiokuntakin ennalta ehkäisevän työn tärkeyttä. Nyt on kuitenkin niin, että monissa tapauksissa juuri tästä on valtionosuuksien vähettyä ja kuntien taloudellisen tilanteen heiketessä tingitty, ja se on tietysti huonoa säästämistä. Sen me kaikki tiedämme.

Tekee mieli aprikoida, miten tarkoin ministeriössä on nyt perehdytty näiden erityisryhmien

tilanteeseen ja myös siihen, miten hyvinvoinnin alueellinen kuva maan eri osissa on muotoutumassa. Eräät selvityksethän viittaavat siihen, että nyt on todella myös suuria alueellisia eroja syntymässä.

Edelleen, arvoisa puhemies, tähän työkyvyn ylläpitämiseen ministerikin viittasi. Työterveyshuoltohan toisen palveluksessa olevan osalta aika hyvin hoitaa nämä kysymykset, mutta yrittäjien ja erityisesti maatalousyrittäjien tilanne on tällä hetkellä pulmallinen. Onkohan ministeriössä mitään erityistoimia nyt juuri viljelijöiden ja maaseutuyrittäjien tilanteen helpottamiseksi? Tähän ministeri ei puheenvuorossaan viitannut. Siellähän on myös työpaineet erittäin vahvasti kasvaneet, taloudelliset ongelmat lisääntyneet ja samalla myös tulevaisuuden epävarmuus lisääntymässä, eli uupumus on laajempaa yhteiskunnassa kenties nyt kuin aiemmin.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin myönteinen asia se, että ministeri on paikalla, kun keskustellaan hänen hallinnonalansa asiasta ja tällaisesta laajasta, aikaisempia kertomuksia laajemmasta kansanterveystyön kertomuksesta. Olen myös usein ollut tyytyväinen ministerin julkisiin kannanottoihin, mitä tulee alkoholipolitiikkaan, alkoholin haittoihin ja käytön rajoituksiin.

Äskeisessä puheenvuorossa te, arvoisa ministeri, pohditte päihteidenkäytön kasvavia ongelmia, ja jäin kysymään, mikä ero tällä kannanotolla on siihen julkiseen kannanottoon, jonka otitte Helsingin Sanomissa 5. lokakuuta koskien julkista alkoholin käyttöä. Te toteatte tässä lehtihaastattelussa, että tässä vaiheessa annetaan olla eli että hallituksella ei ole aihetta tähän asiaan palata, vaikka se eduskunta, jossa te, ministeri, ette ollut vielä jäsenenä eli tätä eduskuntaa aikaisempi eduskunta hyväksyi ponnen, jossa tähän asiaan velvoitettiin hallitusta palaamaan, mikäli tällaisia ongelmia on.

Nyt kun alkoholihaitat ja nämä ongelmat koko ajan lisääntyvät, tuntuisi järkevältä lisätä keinoja, joilla julkista alkoholinkäyttöä vähennetään, koska se on erittäin tehokas tapa vaikuttaa nuorten keskuudessa tapahtuvaan lisääntyvään alkoholinkäyttöön. Mikäli tähän olisi kieltoja tullut, voisi olettaa, että nämä ongelmat, joihin ministeri viittasi, eivät aivan niin räjähdysmäisesti kasvaisi kuin ne tällä hetkellä kasvavat.

Haluan vielä muistella alkoholilain kokonaisuudistusta. Silloin julkisella paikalla tapahtuvan alkoholinkäytön rangaistavuuden poistaminen oli eduskunnalle eräänlainen työtapaturma. Täällä ei ollut käytettävissä rinnakkaisia lakitekstejä eikä kukaan edustaja huomannut tällaista suurta muutosta, mikä pääsi tapahtumaan, ja siksi toivoisi, että hallitus ja te, arvoisa ministeri, voisitte nopeasti korjata tämän epäkohdan.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Viljamaa aivan oikein totesi, että analyysini erikoissairaanhoidon kustannusten noususta jäi kesken. En edes pyrkinyt täydellisyyteen. Toin siitä esille vain muutamia hajanaisia ajatuksia. Luulen, että kukaan Suomessa ei tällä hetkellä oikein täydellistä analyysiä tästä ongelmasta pysty esittämään.

Ed. Aittoniemi, te olitte aivan oikeasta asiasta huolissanne, kun olette huolissanne lisäaineista. Minulla on se käsitys, että lisäaineet tietysti voivat aiheuttaa syöpää, mutta ennen kaikkea ne aiheuttavat allergioita ja astmaa. Sekään ei ole ollenkaan vähäpätöinen asia. Mutta haluaisinpa kyllä nähdä ne tutkimukset, joihin viittasitte, että tupakointi ei aiheuttaisi syöpää. Se on kyllä niin moneen kertaan todistettu asia, että siitä meidän on täällä turha kiistellä. On tietysti olemassa ihmisiä, jotka voivat syödä, miten tahtovat, ja polttavat tupakkaa pitkät ajat eivätkä silti sairastu, mutta he ovat sitä harvinaista kansanryhmää, jollaisia meistä suomalaisista on hyvin harvoja. Heillä on rautainen terveys ja perussuomalaisilla ei sitä valitettavasti ole.

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n: Arvoisa puhemies! Ed. Viljamaa kysyi kuntien mahdollisuuksista vastata huumeongelmaisten hoitoon. Meillä on voimassa oleva päihdelaki, joka velvoittaa kunnat järjestämään hoitoa huumeongelmaiselle siinä laajuudessa kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Mutta me tarvitsemme tänä päivänä henkilöstön koulutusta erittäinkin runsaasti ja laajamittaisesti.

Päihdehuollon yksiköissä työskentelevillä henkilöillä varsinkaan joka puolella Suomea, jossa huumeongelmaa ei vielä tänä päivänäkään onneksi ole eikä toivottavasti tulekaan, ei ole valmiuksia hoitaa eikä ottaa vastaan huumeongelmaisia asiakkaita. Monet kaupungit ovat tässä lähteneet kyllä liikkeelle ja alkaneet järjestää koulutusta, hyvinkin laaja-alaista ja pätevää koulutusta päihdehuollon työntekijöille, eli siellä selvästi on tapahtumassa paranemista.

Mitä taas tulee ruiskujen jakoon, en ole koskaan ollut sitä mieltä, että meidän pitäisi alkaa jakaa puhtaita ruiskuja, puhtaita neuloja, huu-

meriippuvaisille henkilöille. Meillä ei ole mitään syytä eikä perusteluja lähteä näin mittavaan liberalisointiin, niin kuin joissakin Euroopan maissa on tehty.

Sen sijaan olen ollut tukemassa A-klinikkasäätiöllä suunniteltua kokeilua, joka on tarkoitettu hyvin vaikeassa huumeriippuvuudessa eläville, sellaisille henkilöille, jotka kantavat hepatiittia ja hi-virusta ja levittävät niitä kaiken aikaa käyttämällä likaisia ruiskuja ja neuloja. Näihin viruksiin ei ole olemassa rokotetta. Niiden hoito tulee erittäin kalliiksi yhteiskunnalle. Kysymys on hyvin suppeasta kokeilusta, jossa ei ruiskuja jaettaisi vaan vaihdettaisiin ja sillä edellytyksellä, että ruiskun vaihtoon on liitetty intensiivinen hoitoon ohjaus.

Tämän tyyppisistä toiminnoista on myönteisiä kokemuksia eri puolilta maailmaa. Silloin kun ruiskun vaihto on suunnattu virusta kantaville potilaille ja kun kysymys on ryhmästä, joka käyttää suonen sisäisiä huumeita, ja kun tähän toimintaan on liitetty intensiivinen hoitoon ohjaus, niin tällä tavalla on saatu katkaistua huumekierteitä. Mutta sen toiminnan täytyy olla hallittua ja suunniteltua. Siihen täytyy liittyä seurantaa. Toisin sanoen en ole kannattamassa yleistä ruiskujen jakoa. Siihen ei ole mitään syytä.

Julkisesta juomisesta ei ole tehty kielteistä eikä myönteistäkään päätöstä. Tätä yksittäistä alkoholipolitiikkaan liittyvää asiaa ei ole käsitelty. Monet kunnat ovat uusineet järjestyssääntöjään ja lähteneet itse kieltämään julkista juomista joko joillakin alueilla tai koko kunnan tai kaupungin alueella omista lähtökohdistaan. Olen sitä mieltä tällä hetkellä, että seurataan tilannetta, kuinka tämä toiminta kunnissa leviää, ja ehkäpä sitten jonkin muun uudistuksen yhteydessä katsomme, onko tätä käytäntöä syytä muuttaa vai ei. Tosiasia on sekin, että meidän suomalaisten pitäisi kai oppia elämään alkoholin kanssa ja oppia käyttämään sitä sivistyneesti.

Ed. T. P o h j o l a : Arvoisa rouva puhemies! Muutamia omia näkemyksiäni käytyyn keskusteluun. Olen erittäin tyytyväinen, että valiokunta on mietinnössään huomioinut työttömien työterveyshuollon puuttumisen ja toteaa, että työttömät tarvitsevat tehostettua terveydenhoitoa, koska työttömyys lisää 7—8-kertaiseksi riskin tulla työkyvyttömäksi työssä käyvään verrattuna. Työttömien terveyspalvelukokeiluja on eri kunnissa. Tiedän, että on Porissa, mutta tiedän omasta kotikaupungistani Oulusta, että meidän työttömien talolla on tällä hetkellä kokeilu työttömien terveyspalveluista. Siellä toimii kaksi terveydenhoitajaa ja meidän työvoimatoimistomme kehottaa ja opastaa työttömiä kääntymään työttömien terveyspalvelujen piiriin.

Tämä toimii kokeiluna tällä hetkellä. Kustannuksista vastaa osaltaan Oulun kaupunki ja osaltaan työvoimapiiri ja tiedän, että tähän kokeiluun on haettu rahoitusta myös Raha-automaattiyhdistyksen kautta. Minä toivoisin, että ministeriö keräisi kaikki erilaiset kokeilujen tulokset, mitä tässä maassa tältä osin on käynnissä, ja toivon, että näihin kokeiluihin myös rahoituksia ministeriön tasoltakin olisi käytettävissä.

Huumeongelma ei ole tänä päivänä vain Helsingin ja eteläisen Suomen ongelma. Se on koko maan ongelma. Omasta kotikaupungistani tiedän, että viimeisen vuoden aikana huumerikokset ovat kaksinkertaistuneet ja tänä vuonna esimerkiksi arvioidaan, että huumerikoksia tehdään noin 210 ja poliisilta saamieni tietojen mukaan korkeintaan 10 prosenttia näistä rikoksista tulee poliisin tietoon. Eli ongelma on todella suuri.

Ministeri kiinnitti huomiota siihen, että huumeista ei ole tarpeeksi tietoa päihdehuollon työntekijöillä. Tähän itse törmäsin Oulussa, kun omalla asuntoalueellani järjestettiin tämmöinen tilaisuus huumeista sekä vanhemmille että myös terveydenhoitohenkilökunnalle. Paikalla oli niin kouluterveydenhoitajia, terveyskeskuslääkäreitä kuin terveyskeskushoitajia, ja he kaikki kokivat, että heillä ei ole tarpeeksi tietoa huumeista. Kun me vielä tiedämme, että nuorimmat huumeiden käyttäjät ovat ala-asteikäisiä, niin on erittäin tärkeätä, jos halutaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa päästä puuttumaan näihin ongelmiin, että myös kouluterveydenhoitajilla on ammattitaitoa puuttua mahdollisimman aikaisessa vaiheessa näihin ongelmiin.

Ed. Huotari toi ansiokkaasti esille näkökohtia nuorten työkyvyn säilyttämisestä ja huomioi sen, mikä Suomen tilanne on kymmenen vuoden päästä, jos nuoret eivät ole päässeet työelämään kiinni ja työkyky on menetetty, ja puuttui myös työntekijöiden jaksamiseen työssä. Ne ovat tärkeitä osa-alueita.

Täällä on kovasti korostettu ennalta ehkäisevän sosiaalityön tärkeyttä, ja se on myös mielestäni tärkeää. Mutta kovasti jäin kaipaamaan yhtä asiaa, jota tässä mietinnössä ei ole huomioitu. Oma näkemykseni on se, että yksi parhaista terveyspuolen ehkäisevistä toimenpiteistä on liikunta. Tällä hetkellä muun muassa koululiikun-

nan tunteja on vähennetty. Kouluissa liikuntakerhoja on vähennetty. Minä väitän, että meidän koululaisemme ovat jakautuneet kahtia myös liikunnan osalta. Meillä on niitä nuoria ja lapsia, jotka harrastavat seuroissa liikuntaa, mutta myös suuri joukko nuoria, jotka eivät harrasta liikuntaa kuin korkeintaan ne tunnit, jotka koulussa ovat pakollisia. Minä toivon, että kun tulevaa koululainsäädännön uudistusta käsitellään, niin ymmärretään myös, kuinka tärkeä liikunnan merkitys on. Sivistysvaliokunta kävi vierailemassa niin Englannissa, Saksassa kuin Hollannissa, ja vaikka oli vain 4—5 pakollista ainetta, joka maassa yksi pakollinen aine oli liikunta. Liikunnalla on hyvin suuret yhteiskunnalliset merkitykset. Toivon, että tämä ymmärretään muutoinkin kuin tekemällä työtä 40—60-vuotiaiden liikuntaharrastuksen osalta. Jos me menetämme nuoret ikäluokat, jotka eivät harrasta liikuntaa, me teemme suuren virheen. Toivon, että tähän jatkossa kiinnitetään huomiota.

Ed. Rask toi esille, että meillä pahimmat ongelmat ovat tuki- ja liikuntaelinsairaudet ja lihavuus. Näihin asioihin me voimme hyvin voimakkaasti vaikuttaa myös liikunnan kautta.

Ed. Vuorensola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. T. Pohjola toi esille huumeongelman ja sen, että kouluissa kouluterveydenhoitajan pitäisi siihen puuttua. Olen samaa mieltä, mutta muistutan, että alkoholi on suurin huume, jota nuoriso käyttää. Nyt valitettavasti muutkin huumeet ovat lisääntyneet. Mutta alkoholia käyttävät koululaisetkin, kunnon känni melkein joka viikko. Eikä tässä ole suurtakaan eroa tyttöjen ja poikien välillä. Koulussa myös suojataan alkoholin ja huumeiden käyttäjiä, että heistä ei tieto mene kouluterveydenhoitajalle. Tästä on tietoa olemassa, että sielläkin on tällaista varjelemista, joten tiedonkulkua pitää myös parantaa.

Olen iloinen, että ed. T. Pohjola otti liikunnan esiin. Ihmettelen, että valiokunnan kannanotossa ei ole sanaakaan liikunnasta, joka kuitenkin on kansanterveyden kannalta aivan olennainen osa. Elleivät lapset liiku, ei heille kasva kunnon luumassaa ja sitten heillä on huono luusto ja huonot nivelet, jotka eivät kestä. Nythän on laskettu, että kun päästään vuosituhannen yli, meillä on niin paljon luunmurtumia huonojen luitten vuoksi, että niiden hoitoon tarvitaan kokonaisen keskussairaalan verran sairaalapaikkoja. Joten kansanterveyden kannalta liikunta, luustonhoito, on lapsuudesta lähtien aivan olennainen asia, että suomalaiset pärjäävät ja meidän terveydenhuoltomme pystyy ollenkaan toimimaan.

Ed. Kallio (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen myös samaa mieltä kuin ed. T. Pohjola, että liikunta on erittäin merkittävä ennalta ehkäisevä toimintatapa. Liikunnan lisääminen säästää pitkällä aikavälillä meillä miljardeja terveydenhuollossa ja eläkekustannuksissa. Kun ajatellaan kansanterveyden edistämistä, niin kyllä liikunta hyvän ja terveellisen ravinnon ohella on ihan keskeinen ennalta ehkäisevä toimenpide. Paitsi, että liikunta tuo sinänsä ihmisille hyvä mielen, sillä on suoria positiivisia vaikutuksia ihmisten terveyteen. Meillä on tästä hyvin paljon tutkittua tietoutta.

Otan pari esimerkkiä. Sepelvaltimotaudin vaara on lähes kaksinkertainen niillä, jotka eivät harrasta liikuntaa. Samoin aikuisiän sokeritaudin kehittymisen vaara on liikkumattomilla huomattavasti suurempi. Liikunta olisi hyvä täsmälääke myös ylipainoisuuteen. Esimerkkejä löytyisi kyllä huomattavasti enemmänkin.

Olisin myös nähnyt, että liikunta ja sen merkitys olisi saanut ehkä jossain määrin olla voimakkaammin esillä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä. Meidän pitäisikin ehkä saada kuntatasolla aikaan hyvin laajaa yhteistyötä liikunta-, terveys-, sosiaali- ja nuorisotoimen kesken. Meidän pitäisi päästä siihen, että terveysliikunta, työkykyä ylläpitävä liikunta nähtäisiin tärkeänä ja sille luotaisiin toimintaedellytyksiä.

Ed. Kuisma: Arvoisa puhemies! Ajattelin puhua viinasta, mutta jokin sana liikunnasta ensin alkuun.

En puhu liikunnasta sen enempää, sanon vain, että konkreettisesti me kansanedustajinakin voisimme jotakin tehdä sen hyväksi. Tämä lienee työpaikkana, jossa on 700 työntekijää, jos edustajat lasketaan mukaan, niitä ainoita, jossa ei ole mitään liikuntapäivää eikä liikuntailtapäivääkään. Minusta, arvoisa puhemies, voisi tässä ihan konkreettisesti toimia liikunnan eteen niin, että eduskunnassakin tällainen päivä järjestettäisiin, ja myös niin, että hyvällä omallatunnolla edustajat ja henkilökunta voisivat osallistua tällaiseen liikuntaan. Ehkä se olisi meille kaikille hyväksi, niillekin, jotka eivät liikuntaa niin har-

rasta. Samalla ehkä näytettäisiin esimerkkiä ja hyvää tapaa.

Sitten itse varsinaiseen asiaan eli viinaan. Tässähän on taustalla se, että kun eduskunta kumosi kieltolain 30-luvulla, niin silloin yksi kumoamisen ehto oli se, että hallitus vuosittain kertoo, mitä on seurannut, kun viina on vapautettu. Silloin siinä kertomuksessa yksinomaan käsiteltiin viinan tuhoja ja vaikutuksia.

Sitten tietenkin, kun aikojen kuluessa on ryhdytty raittiuttakin häpeilemään, muutettiin nimi päihdekertomukseksi. Sitäkin ryhdyttiin sitten häpeilemään, ja nyt se on kansanterveyskertomus. Alkuperäinen tarkoitus, minkä vuoksi tänäänkin täällä keskustellaan, on useimmille täysin vieras. Tietysti kansanterveydestä me voimme monienkin lakiesitysten yhteydessä puhua, joten sitä varten ei erillistä kertomusta tarvita. Ei tietenkään tämä kertomuskaan mikään huono tapa missään määrin ole.

Viinasta sitten. Kun puhutaan huumeista, niin viinahan on se ainut huume, jolla on merkittäviä haittavaikutuksia suomalaisessa yhteiskunnassa. Täälläkin monet puhuvat huumeista, niin kuin olisi joitakin muita huumeita kuin viina ja alkoholi. Tässä kulttuurissa muiden huumeiden vaikutus on ehkä miljoonasosa alkoholin haittavaikutuksista. Onneksi meillä ei ole tässä kulttuurissa vielä muut huumeet kuin alkoholi yleistyneet. Tämähän johtuu siitä, kun niitä niin vähän harrastetaan, että ne ovat laittomia. Alkoholinhan pitäisi olla yhtä hyvin perustein kuin laittomat huumeet laitonta, mutta se ei ole tietysti mahdollista. Jos 80—90 prosenttia väestöstä käyttää jotain huumetta, niin tietysti he ovat antaneet itselleen luvan sitä käyttää. (Ed. Aittoniemi: Eikö viinassa mitään hyvää ole?) — Viinassa ei varmasti ole pitkällä tähtäimellä mitään hyvää, mutta tietysti lyhyellä tähtäimellä siinä voi jotain olla.

Meidän suurin ongelmamme on se, että emme rehellisesti katso, mitä alkoholi on ja mitkä ovat sen vaikutukset. Me vain yritämme unohtaa tämän ikävän tosiasian. Sehän on luonnollista, koska ei eduskunta eivätkä päättäjät poikkea tässä suhteessa. Täällä käytetään yhtä paljon alkoholia kuin väestössä keskimäärin ja täällä on varmasti ihan yhtä paljon ongelmia kuin väestöllä keskimäärin, ehkä omien kokemuksieni ja havaintojeni mukaan jopa enemmän. Eli tämä on hyvin arka keskustelun aihe. Minulla ei ole mitään tarvetta moralisoida, minä olen juonut niin paljon viinaa, että moraaliongelmatkin ovat ratkenneet. Olen huolissani ihmisten terveydestä. En halua kanssaihmisille samoja kohtaloita, joita olen itse läpi käynyt. Kiitän tietysti sitä, että olen niistä selvinnyt. Mutta on aikamoista hyssytystä, jos puhutaan terveydestä ja huumeista ja viina sivuutetaan. Ihmisiä, juoppoja kuolee joka päivä viinaan kuin russakoita. Sehän on tosiasia. (Ed. Aittoniemi: Kuolisivat ne muutenkin!)

On vahinko, että meidän kulttuurissamme alkoholilla on myönteinen merkitys. Mitä suurempi juhla, sitä näkyvämmin shamppanjalasit ovat esillä. Kyllä meidän nuoret ja muut ottavat siitä tietysti mallia ja kuvittelevat, että silloin kun menee hyvin, on oikein hienoa ja tärkeää, niin alkoholi on hyväksyttävää. Kyllähän tietenkin alkoholissa tilapäisesti on joitain myönteisiä puolia. On myös niin, etteivät kaikki ihmiset, onneksi, pahimpiin puoliin koskaan törmää. He kuolevat ennemmin, sehän on totta.

Meitä ihmisiä on käsitykseni mukaan hyvin monenlaisia. Joillekin hyvin pienikin määrä aiheuttaa riippuvuuden ja sairastumisen, jotkut kestävät huomattavan suuria määriä. Sitten on eräitä onnellisia, joiden kotiympäristössä tai muualla on sellaisia aineksia, että he eivät ensinkään lähde alkoholikulttuuriin. Mutta enemmistölle se on normaali vaihtoehto.

Me ihmisethän haluamme olla normaaleja. Itse tiedän sen hyvin. Emme halua olla vähemmistössä, ja tässä yhteiskunnassahan sellaiset ihmiset, jotka arvostavat päihteetöntä elämäntapaa ja elävät päihteittä, ovat vähemmistö, 10—20 prosenttia. Vähemmistöähän ei hyväksytä. Vähemmistö koetaan pelottavaksi ja oudoksi, ja ihmiset eivät halua kuulua vähemmistöön. He haluavat menetellä sillä tavalla kuin enemmistö yhteisössä tekee, ja tämähän tuo paineita, että alkoholin käytön pyrkivät opettelemaan myös ne, jotka eivät välttämättä muista syistä siihen suurempaa viehtymystä tunne.

Niin kuin tiedetään kieltolakikokeilusta, niin hyvä kuin se teoriassa on, se ei toiminut. Olisi ollut tietenkin erinomaisen hyvä asia, jos kieltolailla olisi alkoholiongelma voitu ratkaista samalla tavalla, kun nyt kieltolailla on suomalaisessa yhteiskunnassa kaikki muut huumeet onnistuttu ratkaisemaan. Kuten tiedetään lääketieteellisesti, eräät muut huumeet eivät kiistatta edes ole terveydelle yhtä vahingollisia kuin alkoholi. Mutta kyllä ne niin vahingollisia kaikki ovat, että nykyinen ankara huumepolitiikka niitä kohtaan on täysin perusteltu ja mieluummin sitä pitäisi ankaroittaa kuin lieventää. Se osoittaa myös sitä, millä tavalla meidän pitäisi alkoholiin

suhtautua. Kiellot eivät auta, ihmiset tekevät omia valintojaan.

Millä me voimme vaikuttaa, on tietysti pyrkiä vaikuttamaan siihen kulttuuriin, miten suomalainen yhteiskunta, sen päättäjät, lainsäätäjät, alkoholiin suhtautuvat, ja toivoa, että jos täällä on hyviä malleja, niin ne hitaasti leviävät kulttuuriin ja alkoholin asema kulttuurissa vähenee. Se ei voi tapahtua äkkiä. Se voi olla parhaassakin tapauksessa ehkä vuosikymmenien mittainen kehitys, ennen kuin alkoholiin ruvetaan suhtautumaan terveellä tavalla. Joka tapauksessa katson, että yhteiskunnalla on puolustaakseen itseään velvollisuus tässä asiassa toimia ja avoimesti pyrkiä kansalaisille kertomaan, minkälaisesta myrkystä on kysymys.

Minua rohkaisee kovasti se, että tupakkavalistus on tuonut loistavia tuloksia. Asenteet ovat muuttuneet, vaikka kovasti epäiltiin, että tällaisella asennekasvatuksella, mitä tupakointia vastaan tehdään, ei saavuteta menestyksiä. Mutta olemme nähneet, että 10—20 vuodessa tupakointi on romahdusmaisesti vähentynyt. Kun alkoholi on paljon, paljon vaarallisempi terveyden kannalta kuin tupakka, niin miksi emme yrittäisi samanlaisia ponnistuksia alkoholin käyttöä vastaan. Ehkä siinä ei menestyksestä voi veikata yhtä hyvää kuin tupakoinnin osalta on saavutettu.

Ennen kaikkea minusta alkoholia pitää lähestyä kansanterveyden näkökulmasta ja ehkä moraaliset ja taloudelliset näkökohdat saisivat jäädä hyvin vähälle. Valitettavaa on tietysti se, että alkoholilla ja sen kulutuksella on erittäin suuri valtiontaloudellinen merkitys, mikä monta kertaa hämärtää päätöksentekoa. Myös nähdään kansantaloudellisia merkityksiä, ja on hyvin vahingollista, että esimerkiksi EU:ssa alkoholia käsitellään elintarvikkeena, jolloin päätöksenteko tapahtuu täysin väärillä perusteilla. Kyllä minä kannattaisin erittäin tiukkaa linjaa suhteessa EU:hun, vielä tiukempaa, mitä hallitus on edustanut. Minusta se on sellainen asia, jossa Suomen pitää pyrkiä ja olisi tietysti pitänyt jäsenyysneuvotteluissa pyrkiä saamaan paljon suuremmat poikkeukset EU:n yleisiin ehtoihin. Siinä mielessä kaikkia niitä hallituksen pyrkimyksiä, joissa pyritään alkoholin vapaata kulutusta rajoittamaan, täytyy tukea. Se on valtava terveysongelma, jonka rinnalla ne verotulot, joita valtio alkoholista saa, ovat kyllä hyvin vähäisiä, kun otetaan kaikki terveys- ja muut vaarat huomioon.

Vielä on otettava huomioon se, että viina ei pelkästään tuhoa tietenkään käyttäjäänsä, vaan tuhoaa myös koko yhteiskuntaa. Voimakas alkoholinkäyttö on rappioilmiö, joita meidän yhteiskunnassamme on paljon muitakin. Alkoholihan on pakopaikka ahdistuneelle, syrjäytyneelle ihmiselle. Siinä mielessä näiden väestöryhmien osalta alkoholi moninkertaistaa näitä tuhovaikutuksia. Ymmärrän hyvin, että vuosisadan alussa työväenliikkeen ensimmäinen toimintatavoite oli kieltolaki ja ensimmäiset lakot tässä maassa olivat juomalakkoja, jotka olivat erittäin laajoja. Silloin työväestö eli kurjissa oloissa tähän päivään nähden, ja oikeastaan ainut keino saada jotain iloa elämään oli viina. Myös silloin nähtiin, jos niitä vanhoja puheita ja vaikka eduskunnan kieltolakipöytäkirjoja lukee, että ilman, että päästään alkoholiriippuvuudesta eroon, ei ole mitään mahdollisuutta päästä inhimilliseen elämään ja elintasoon.

Vaikka tässä suhteessa ollaan kokonaan toisella tasolla, niin kyllä alkoholi monella tapaa tuhoaa tätä yhteiskuntaa. Voi sanoa näinkin tämän päivän yhteenvetona, että esimerkiksi ne ihmiset, jotka nyt jättivät äänestämättä, ovat tietysti syrjäytyneitä, protestoivat monella tapaa, mutta siihen liittyy myös, että näissä syrjäytyneissä väestöryhmissä alkoholinkäyttö on yleistynyt. Minusta tämä yhteiskunta on kyllä aika kieroutunut ja rappeutunut, jos ihmisillä ei ole muita pakopaikkoja arjen ongelmista kuin viina.

Tähän kulttuuriin tietysti jos huumeet leviävät, niin täällä on kyllä valmis pohja sille. Täytyy toivoa, että siltä säästyttäisiin. Toistaiseksihan me olemme säästyneet, mutta mikä hetki se sitten on, että huomataan, että muilla huumeilla saadaan sama vaikutus ja ehkä toisella tapaa. Olemmeko me sitten valmiita myös vapauttamaan ne, jos ne ovat tarpeeksi yleisiä?

Toivoisin kyllä todella, että alkoholipolitiikasta ja viinasta ja alkoholista ja raittiudesta uskallettaisiin puhua avoimesti. Ihan selvästi myös tarvittaisiin ennakolta ehkäisevään valistustyöhön ja hoitomenetelmiin myös uusia tuulia. Kyllähän meillä yhteiskunta melko paljon käyttää rahaa tämän ongelman hoitamiseen, mutta ehkä konstit ovat tehottomia ja vanhanaikaisia. Tarvittaisiin ehkä rohkeutta tarttua uusiinkin menetelmiin eikä nähdä vain ongelmana sitä, että kun meillä on määrätyt laitokset, niin niitä pidetään pystyssä ja sinne ongelmaiset ohjataan, vaikkakaan selviytymisprosentit eivät siitä mihinkään nousisi. Tässä suhteessa ongelma on niin suuri, että uudenlaisia ratkaisuja tarvittaisiin. Kysymys ei ole lainkaan välttämättä siitä,

että rahaakaan tarvitsisi enemmän käyttää. Kysymys on siitä, että niitä melko suuria rahavaroja käytettäisiin ennakkoluulottomasti ja kiinnitettäisiin myös huomiota siihen, että tuettaisiin niitä hoitomuotoja, joilla on esittää tuloksia eli että ihmisiä vapautuu päihderiippuvuudesta tai jotain muuta konkreettista myönteistä tapahtuu.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kyllähän ed. Kuisma aika paatoksellisen puheenvuoron piti viinankäyttäjiä vastaan. Kyllä minä ymmärrän sen ja kunnioitan sitä. Hänellä on varmasti asiasta kokemuksia. Mutta kyllähän viina on ollut raamatulliselta ajalta alkaen jo kuvioissa mukana, ja alkoholilla on paljon hyviäkin puolia erityisesti suomalaisessa yhteiskunnassa, kun me olemme tällaisia jurrikoita. Jos muutama perhe kokoontuu illanistujaisiin, niin kyllä se aika synkkää porukkaa on, jos siinä ei yhtään korkkia aukaista ja pientä grogia tehdä noin keskivertoisesti. Kyllähän, ed. Kuisma, on niin, että jos maratonjuoksijakin joka toinen päivä juoksee 42 kilometrin maratonin, niin kuoleehan siihen, se on selvä asia. Liika on liikaa kaikessa.

Minä henkilökohtaisesti olen käyttänyt viinaa eläessäni niin paljon, että talon kokoinen kasa olisi tyhjiä pulloja. Mutta en minä ole siitä haittaa havainnut. Krapula on joskus ollut, mutta se kuuluu asiaa. Mutta kyllä minä olen alkoholista, ehkä se sopii luonteelleni, nähnyt pelkästään positiivisia vaikutuksia, koska en tule aggressiiviseksi, tulen hyväntuuliseksi, eikä ole perheenkään puolesta ollut mitään moittimista. Ei tällä tavalla voi yhteiskunnassa täysin tuhota alkoholia, että sillä ei olisi mitään hyviä puolia, kaikki on vain negatiivista. Jos pantaisiin vähän kirkkoa keskelle kylää, niin menisi paremmin ed. Kuisman viesti meille huonoille ihmisille perille.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta oli mieluisaa kuunnella ed. Kuisman rehellistä puhetta alkoholiasiasta ja siitäkin, mikä koski tämän talon esimerkkiä muulle yhteiskunnalle alkoholinkäytössä. En minä tiedä sellaisia työpaikkoja muita kuin tämän eduskunnan, jossa työaikana, nytkin istunnon aikana, tarjoillaan alkoholipitoisia juomia niille ihmisille, joitten työpäivä on vielä tällä hetkellä ainakin periaatteellisesti kesken.

Olen myös siitä ed. Kuisman kanssa samaa mieltä, että tätä hyssyttelyä kuvaa käsiteltävän kertomuksen otsikon muutos päihdekertomuksesta kansanterveyskertomukseksi. Ehkä sitä voi puolustaa sillä, että se on myönteinen signaali; meidän pitäisi päästä alkoholinkäytön osaltakin tällaiseen kansanterveydelliseen ja myönteiseen suuntaan.

Mutta siinä meidän tiemme, ed. Kuisma, eroavat, kun te totesitte puheessanne, että käsittelette asiaa pelkästään terveydellisenä asiana eikä moraalisesta puolesta saisi puhua ollenkaan. Totta kai alkoholinkäytön seuraukset ovat terveydellinen ongelma. Minusta alkoholinkäyttö on kuitenkin mitä suurimmassa määrin kansan moraaliin liittyvä ongelma, ja sitä olen itse tässä talossa yrittänyt näinä vuosina, kun olen täällä ollut, esillä pitää. Ajattelin kyllä ed. Kuisman puheenvuoron aikana, että voisi pikku hiljaa ruveta siirtymään eläkkeelle tästä talosta, kun on tullut tällaisia ed. Kuisman kaltaisia edustajia, jotka rohkeasti pitävät esillä tätä erittäin suurta ongelmaa, joka suomalaista kansaa jäytää. Suomi on todella sairas tässä mielessä.

Olin tyytyväinen ed. Kuisman puheesta.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minun mielestäni ed. Kuisma piti hyvän puheenvuoron ja nimenomaan aika syvällisesti analysoi alkoholin vaaroja. Sitä, että alkoholi on terveysriski, ei missään nimessä voida kiistää. Se lisää sairauksia ja tapaturmien vaaraa, ja me tiedämme, että noin 3 000 ennenaikaista kuolemaa aiheutuu suoranaisesti viinan käytöstä. Hän oli huolissaan myös vapautuvasta viinan kulutuksesta EU:n myötä. Se on todellinen riski meille suomalaisille. Pelkäänkin, että me tulemme menettämään yhden sukupolven, joka ei kerta kaikkiaan kestä sitä, että viinaa on saatavilla niin paljon kuin sitä ehtii kurkustaan sisään kaataa.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alarannalle: Kyllä minusta on ihan samalla tavalla alkoholi erittäin suuri moraalinen kysymys, mutta tarkoitin sanoa, etten tässä puheenvuorossa, minkä äsken pidin, lähtenyt moralisoimaan enkä moraalisilla perusteilla tätä asiaa esittämään, koska se on ehkä sitten toinen juttu, ja monet eivät pidä moralisointia sopivana. Minusta pelkät terveydellisetkin perusteet riittävät niihin johtopäätöksiin, mitä keskustelussa esitin.

Ed. Aittoniemelle voisin sanoa niin, että minäkin kun 20 vuotta olin viinaa juonut, olin suunnilleen samaa mieltä kuin ed. Aittoniemi. Voihan olla, että ed. Aittoniemi saa juoda 50 vuotta, ennen kuin ne ongelmat tulevat eteen, ja ehkä hän hyvästä terveydestä huolimatta sitten on jo johonkin muuhun menehtynyt. Siinä mielessä tietysti se, ettei vielä ole tullut mitään ongelmia, ei todista vielä mitään. Tunnen ihmisiä, jotka ansaitulle eläkkeelle siirryttyään ovat täysin alkoholisoituneet ja joutuneet erittäin vaikeisiin tilanteisiin, sellaisiin tilanteisiin, joita ei olisi voinut koskaan kuvitellakaan, että nämä ihmiset kohtaavat sellaisia ongelmia. Kyllä minusta kaikilla meillä on riski ongelmiin.

Maratonjuoksusta en puhunut enkä liikunnasta enkä mistään muusta, mutta ehkä voi leikkiä niin, että jos minäkään en olisi viinaa juonut niin paljon enkä ongelmiin joutunut, niin ei tarvitsisi niitä maratoneja juosta. Mutta välttämättä maratonjuoksu ei kaikkein vaarallisimpia huveja ole. Täällähän on moni todistanut, että liikunta voi olla jopa hyödyllistä.

Ed. Peltomo: Arvoisa rouva puhemies! Valtioneuvoston kertomuksesta kansanterveyden tilasta ja kehityksestä sosiaali- ja terveysvaliokunta kiteytti asian ytimen mielestäni osuvasti erään asiantuntijan sanoilla: ruokapöytä on tärkeämpi kuin leikkauspöytä. Koska tämä kansanterveyskertomus on hyvin laaja, valiokunta keskittyi vain muutamiin asioihin elikkä ravinnon terveellisyyteen, alkoholiin, tupakkaan, juomaveden laatuun, päihde- ja huumeongelmien epäkohtiin.

Kyllähän niin on, että ravinnolla on erittäin huomattava vaikutus ihmisten terveyteen. Siksi nimenomaan kansantautien ehkäisyssä tulee kiinnittää erityistä huomiota ravintoon. Sekin on tiedossa, että meillä suomalaisilla tottumukset ovat tiukassa, erityisesti juomisessa ja syömisessä. Pulla ja lenkkimakkara ovat vieläkin liian usein ruokalistalla. Suolan ja rasvan terveydelliset haitat tiedostetaan, ja erityisesti naiset ovat vähentäneet suolan käyttöä. Puolestaan miesten suolan käyttö edelleenkin ylittää selvästi suositukset. Mutta paheita on naisillakin. Pullakahvi on naisten välipalakiusaus useammin kuin miehillä.

Tänään tulivat esille jo myös elintarvikevalmistajien mahdollisuudet vaikuttaa terveelliseen ravintoon. Nimenomaan elintarvikkeiden valmistajilla ja joukkoruokailun järjestäjillä on mahdollisuus edistää terveellisiä kulutustottumuksia muuttamalla elintarvikkeiden koostumusta terveellisempään suuntaan.

Olikohan se ed. Rask, joka toi esille lisäaineiden tarpeettoman käytön. Tähänhän valiokunnassa kiinnitettiin huomiota, ja tämä on mielestäni myös asia, johon eri tahoilla tulisi kiinnittää huomiota. Lisäaineiden tarpeetonta käyttöä tulee karsia. Tässä todellakin Suomen on hyvä olla aktiivinen vaikuttaja haitallisten lisäaineiden kieltämiseksi Euroopan unionissa.

Myöskin ihan pieni seikka. Usein ihmiset, lähinnä kuluttajat, ottavat puheeksi myöskin eri pakkausmerkinnät ja nimenomaan niin, että niissä on hyvin epäselvästi tai huonosti merkitty tuotteen alkuperämaa. Kuluttajat haluavat lisää ja selvästi tietoja kotimaisuusasteesta. Tämä on myös asia, johon mielestäni tulee valmistajien kiinnittää vakavaa huomiota.

Arviolta jopa 75 prosenttia väestöstä on joukkoruokailun piirissä. Kun puhumme joukkoruokailusta, silloinhan tarkoitetaan päiväkodeissa, kouluissa, työpaikoilla, armeijassa, sairaalassa ja muissa laitoksissa tapahtuvaa ruokailua. Tämä on iso määrä, mutta siitä huolimatta kotiruokailulla on edelleenkin keskeinen ravitsemuksellinen merkitys. Juuri kotona tapahtuvalle terveelliselle ruokailulle luodaan pohja peruskoulussa kotitalouden opetuksessa, ja tähän olisi syytä kiinnittää erityisesti huomiota ja nimenomaan niin, että säästökohteet eivät pure kotitalousopetukseen. Täällähän ne valmiudet annetaan. Tällä hetkellä meillä on hyvin paljon nuoria aikuisia perheitä, joissa ollaan uusavuttomia muun muassa ruoanvalmistuksessa.

Säästötoimia ei todellakaan pitäisi ulottaa joukkoruokailuun, koska monelle lapselle ja nuorelle päiväkodissa tai koulussa saatu ateria on ehkä päivän ainoa lämmin ateria. Tästä on tullut melkoisesti viestejä päiväkodeista ja kouluista. Erityisesti se huomataan hyvin viikon ensimmäisenä työpäivänä maanantaina.

Myös täällä on kommentoitu tupakointia. Tupakoinnin vähentämiskampanjasta asiantuntijat totesivat, että siinä ei ole erityisemmin onnistuttu, tuloksia ei ole saavutettu. Tässä kohderyhmä, johon tulisi kiinnittää huomiota ja luoda uusia menetelmiä, on nuoret. Nuorten kohdalla tilastoissa tupakointi ei näy vähentyneen, mutta huolestuttavasti on lisääntynyt tupakkatuotteiden saanti ja laiton maahantuonti.

Päihteet ja huumeet ovat myöskin jo useampaan kertaan olleet esillä. Päihteiden käytössä myöskin nuoret on se kohderyhmä, jonka alkoholin kulutukseen tulisi kiinnittää huomiota. Ai-

van kuten ed. Kuisma totesi, meillä on edelleen alkoholin riski- ja suurkuluttajia. Suomalainen ilmeisesti on aika lailla humalahakuinen juomisessaan, runsas kertajuominen tuntuu olevan yleistä ja sen mukana haitat ovat lisääntyneet. Kun puhutaan terveydestä, tilaston mukaan vuonna 1994 alkoholimyrkytykseen kuoli 318 henkilöä. Tämä tuntuu pieneltä luvulta, mutta kun verrataan lukua muihin Pohjoismaihin, luku on yhtä paljon kuin yhteensä muissa Pohjoismaissa.

Ministeri Huttu-Juntunen totesi, että huumeiden ongelma on lähinnä pääkaupungissa ja pääkaupunkiseudulla. Tämä ei valitettavasti ihan näin ole, sillä huumeita on tällä hetkellä saatavilla lähes koko Suomessa. Porissa tällä hetkellä on arvioitu Porin olevan tilastoissa kolmantena. Siellä on helppoa saada huumeita. Kun tiedämme, että myöskin huumeiden rahoitus ja rikollisuus ovat selvästi yhteydessä toisiinsa, tämä on vakavasti otettava alue, johon tulee todella panostaa työvoimaa ja myös tarpeen mukaan rahoitusta, jotta saamme huume- ja yleensä päihdekierteen laskemaan.

Arvoisa puhemies! Suurtyöttömyys on jättänyt suuren osan työvoimasta työterveyshuollon ulkopuolelle. Tässä yhteydessä haluan tuoda esille paikalliset terveyshuoltamot, jonkalainen on myös Porissa noin puoli vuotta sitten aloittanut toimintansa. Porin paikallisten työttömien yhdistyksen terveyshuoltamo pyrkii aktiivisesti saamaan työttömät kiinnostumaan henkilökohtaisesta terveydestään ja sen hoitamisesta. Tämä on hyvä, koska työttömän on helpompi astua kynnys työttömien terveyshuoltamoon kuin hakeutua muualle vastaanotolle. Myös tiedossa on se, että työttömät tarvitsevat tehostettua terveydenhoitoa, koska työttömyys lisää 7—8-kertaisesti riskiä tulla työkyvyttömäksi työssä käyvään verrattuna.

Elämäntilanteena työttömyys varsin usein koetaan sekä taloudellisesti että henkisesti ahdistavana ja on perussyynä moniin ongelmiin. Työttömyyden aikana ihmiset tarvitsevat juuri heihin kohdistettuja palveluja, joista tärkein on terveydenhoito. Työttömien ja julkisen sektorin yhteistoiminta työttömien terveydentilan kartoittamiseksi ja parantamiseksi on muodostunut hyvin tärkeäksi. Työttömyydellä on todettu olevan vaikutusta ihmisten henkiseen ja fyysiseen terveyteen. Erityisesti työttömyyden jatkuessa sairastuvuus lisääntyy selvästi ja moniongelmaisuus kasvaa. Pitkittyvällä työttömyydellä on vaikutusta työkuntoon ja elämän hallintaan yleensä. Työttömien toiminnassa entistä merkityksellisempään asemaan nousevat työttömyysajan järkevät ja ihmisten aktivointiin pyrkivät toiminnot.

Porissa perustettiin puoli vuotta sitten terveyshuoltamo, niin kuin totesin, ja kokeilu alkoi Porin seudun työttömien terveyshuoltamotyöryhmän toimesta yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön ja työministeriön, Porin kaupungin, Porin terveydenhuolto-oppilaitoksen ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Tavoitteena terveyshuoltamolla on tuottaa juuri työttömille kohdennettuja terveyspalveluja ja toteuttaa jatkuvaa tuotekehitystyötä yhdessä julkisen sektorin terveydenhuollon ja vapaaehtoisjärjestöjen kanssa, eli tämä ei kilpaile perusterveydenhuollon kanssa.

Työttömien saaminen aktiivisesti toimimaan ja kiinnostumaan nimenomaan omasta terveydestään on keskeistä. Terveyshuoltamo tuottaa seurantaraportteja ja tutkimus- ja selvitystöitä, joita hyödynnetään kansanterveystyössä ja yleisesti terveyspalvelujen tuotekehitystyössä. Lisääntyvien yhteistoimintojen ja palvelujen kautta aikaansaadaan ennalta ehkäisevää kansanterveystyötä, joka on yksilöiden ja yhteiskunnan kannalta terveydentilan kohentumista ja kokonaistaloudellista, järkevää säästöä. Yhdenkin syrjäytymisen estäminen on tärkeää, ja kun niitä toimintojen avulla saadaan satoja, on tuloksen hyöty mittava niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta.

Ne henkilöt, jotka ovat puolen vuoden aikana käyneet terveyshuoltamolla, asiakkaat, ovat halunneet neuvoja ja ohjausta sairauksien hoitoon ja heitä on ohjattu terveyskeskukseen, oman lääkärin vastaanotolle. Yksinkertaisesti he ovat usein vain halunneet puhua ongelmistaan ja elämäntilanteestaan, eli toisen henkilön läsnäolo ja kuunteleminen on ollut arvokas asia. Varsin monella on keskeinen huolenaihe juuri voimakas tunne työttömyydestä ja arvottomuuden tunne, yksinäisyys, ihmissuhdeongelmat, päihdeongelmat, mielenterveysongelmat.

Tämä on koettu todellakin myönteisenä asiana, jolla on tavoitettu työttömiä, syrjäytyneitä ja sitä kautta voitu auttaa heidän elämäntilannettaan Porissa. Myös yhteistyö työvoima- ja sosiaalihallinnon ja Porin terveydenhuolto-oppilaitoksen ja muiden yhteistyötahojen kanssa on ollut hyvää ja rakentavaa, mutta jatkoa ajatellen terveyshuoltamon pidempiaikaisen toiminnan jatkumisen turvaamiseksi tulisi rahoitus- ja toimintamahdollisuudet turvata valtiovallan ja kunnan yhteistyöllä.

Puhemies! Ennalta ehkäisevä työ terveys- ja sosiaalipolitiikassa säästää pidemmällä aikavälillä ihmisten kärsimyksiä ja yhteiskunnan varoja ja ennen kaikkea luo edellytyksiä hyvään elämään.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta on kiinnittänyt muutamiin asioihin huomiota kansanterveyden tilasta ja kehityksestä annetusta kertomuksesta antamassaan mietinnössä. Niin kuin tapana on, kovin moniin asioihin valiokunnassa ei voida kiinnittää huomiota mutta silloin, kun muutamat ovat esillä, niistä sitten syntyy keskustelua, ja tämä on aivan hyvä.

Ravinto-kohtaa on käsitelty jossakin määrin. En siihen mene sen syvemmälle mutta totean, että olisin odottanut ja toivonut, että pakkausmerkintöjen jne., sinänsä tärkeiden asioiden ohella ja ehkä niiden ylikin olisi nostettu sellainen kysymys, joka on nyt EU-oloissa hyvin suuri ja vakava asia, nimittäin geeniteknologian kehittyminen, eteneminen ja sen säätely, sen salliminen ja sen mahdollistama kehitys koko EU:n alueella ja sitä kautta myös meillä. Se on todella iso asia, joka vaikuttaa myös ravintoon, elintarvikkeisiin ja moneen muuhunkin kysymykseen. En lähde sen syvemmälle siinäkään asiassa tässä yhteydessä, kun sitä ei ole käsitelty, mutta toivoisin, että eduskunta voisi siitä käydä laajan keskustelun. Se on äärimmäisen vakava kysymys. Siinä ollaan tekemisissä sellaisten voimien ja toimenpiteiden kanssa, joitten hallinta on kohtalonkysymys jossakin määrin jopa koko ihmiskunnalle. Tästä ei sen enempää.

Toinen asia, joka on noussut esille, on huumeet. Huumeongelma on meillä kasvussa. Se on Euroopassa kasvussa. Viimeksi tänään olemme kuulleet, että suuri takavarikko on jälleen saatu aikaiseksi. Tämä on myös sellainen kysymys, johon pitää paneutua erittäin vakavasti. Rajojen ollessa auki ja Schengen-sopimuksen ja EU-kehityksen ja muiden tekijöiden, myös idän muutosten edetessä yhä syvemmälle ja pitemmälle nämä ongelmat meillä tulevat kasvamaan. Nämä ovat sellaisia asioita, joissa pitää olla laajassa, syvässä kansainvälisessä yhteistyössä niin, että yksittäiset maatkin, jotka sallivat väljän huumepolitiikan ja joiden kautta esimerkiksi EU:n alueelle pääsee huumeita tulemaan, pitää pystyä panemaan kuriin näissä asioissa. Vaikka jyrkästi vastustan EU:n liittovaltiokehitystä, tässä suhteessa kannatan erittäin voimakkaita ja pitkälle meneviä toimenpiteitä ylikansallisesti. Näiden uhkien edessä ei pidä nöyristellä.

Rouva puhemies! Sitten asia, josta ehkä vähän pitemmälle haluan joitakin ajatuksia nostaa esille, on alkoholipolitiikka, josta myös Päihteiden käyttö -kappaleessa mainitaan. Jo muutama hyvä puheenvuoro tästä on kuultukin mutta vielä muutama muu.

Ensinnäkin, kun Suomi liittyi Euroopan unioniin, me tiesimme jo siinä vaiheessa, että Suomen alkoholipolitiikkaan tulevat kovat paineet ja niiden paineiden edessä me emme pysty muuta kuin mukautumaan, sopeutumaan, koska Suomi liittyi Euroopan unioniin eikä käynyt päinvastoin eli Euroopan unioni ei liittynyt Suomeen. Tämä jo merkitsee sitä, että sieltä tulevat meille vaikuttimet, määräykset ja me joudumme alistumaan liiankin pitkälle ja liian nopeasti siihen politiikkaan, joka siellä tältä osin on olemassa. Kun tähän lisäksi liittyvät Itä-Euroopan avautuminen ja muutokset, olemme suurten kysymysten kanssa tältäkin osin tekemisissä.

Miten näihin kysymyksiin on vastattu? Joku, taisi olla ed. Kuisma, kosketteli EU-jäsenyysneuvotteluja. Olin vastuussa alkoholiasioista edellisessä hallituksessa neuvottelujen ajan. Näin hyvin selvästi ja tiesin, että pieleen menee pahan kerran, koska eurooppalainen alkoholipolitiikka on täysin toisenlaista kuin pohjoismainen sosiaali- ja terveyspoliittinen, kansanterveydellinen alkoholipolitiikka.

Kun tästä asiasta käytiin keskustelua edellisessä hallituksessa, keskustelu tyrehtyi siihen, että todettiin, että se ei ole vielä ajankohtainen asia keskeisiltä osin. EU:ssa ei alkoholiverotusta ole harmonisoitu, ja toisaalta pyrittiin vain saamaan taloudellisista syistä lähinnä yksityishenkilöiden tuontirajat säilymään ennallaan. Niiden osalta taas todettiin, että ne tulevat aikanaan eteen.

Omalta osaltani varoitin ja näin, että tilanne EU-jäsenyyden myötä ryöstäytyy väistämättä käsistä hyvin nopeasti, ja niin nyt on käymässä. Kun samaan aikaan tapahtuu itärajan yli ja muista suunnista ns. tilastoimattoman tuonnin kasvua, olemme aika suurissa muutoksissa ja mullistuksissa (Ed. Aittoniemi: Taloudellisesti!) — Sekä taloudellisesti että kansanterveydellisesti ja kaikkien muidenkin asioiden osalta.

Haluan lausua ministeri Huttu-Juntuselle kiitokset siitä, että hän on noudattanut viisasta, oikeaa linjaa näissä kysymyksissä. Hän on edustanut sitä linjaa, että sopeuttamisessa eurooppalaiseen alkoholipolitiikkaan pitää kaikilta osin edetä niin hitaasti ja rauhallisesti kuin on mah-

dollista ja asteittain. Suunta on selvä, mutta vauhdin tulee olla niin hidas kuin mahdollista. Se on aivan varmasti meidän kansamme etu.

Kun viime päivinä on käyty neuvotteluja yksityishenkilöiden alkoholin tuontirajojen muuttamisesta hallituksen ja Euroopan unionin komission välillä, nämä kysymykset ovat nousseet myös kotimaassa aika voimakkaasti esille. Haluankin tässä yhteydessä hieman tarttua pariin julkilausumaan tai vetoomukseen, joita on käsitelty aivan viime päivinä.

Ensin tuli meille muun muassa EU-vaaleissa ehdokkaana olleilla pyyntö allekirjoittaa vetoomus, jonka otsikkona on "Alkoholipolitiikan uusiin haasteisiin vastattava vastuullisesti". Tämä vetoomus, jonka sitten suomalainen alkoholiteollisuus ja vähittäiskauppiaat olivat kustantaneet valtavan suurena koko sivun ilmoituksena Helsingin Sanomiin 19.10.96, oli salakavalasti laadittu ja siksi sen taaksekin oli saatu aika yllättäviäkin henkilöitä, jotka varmaan tarkemmin lukien voisivat ehkä uudelleen miettiä, mihin ovat nimensä panneet.

Tämän vetoomuksen sisältönä on muun muassa vaatimus, että keskeinen tavoite on harmonisoida EU:ssa alkoholijuomien verotusta. Tässä vaaditaan verotuksen harmonisointia EU:ssa. Se johtaa väistämättä siihen, että meillä, jos harmonisointi EU:ssa toteutuu, alkoholiverotuksen taso alenee voimakkaasti eli hinta putoaa ja siirrymme deflaation puolelle taloudessa ja sitten kulutus kasvaa jne., niin kuin tiedämme. Toisaalta tässä teollisuuden ja kaupan maksamassa vetoomuksessa muun muassa professori Pekka Puska ja monet kansanedustajatkin vetoavat, että viinarallien ehkäisemiseksi verotusta on uudistettava ja vähittäismyyntiä järjestettävä uudelleen.

Edelleen täällä sanotaan, että alkoholiverotuksen yhteinen tavoitetaso on paitsi Suomen myös useiden muiden EU-maiden etu. Sitten sanotaan, että kotimaisen teollisuuden, tarkoitetaan alkoholiteollisuutta, kilpailukykyä on vahvistetava verotuksellisin toimenpitein. Edelleen täällä vaaditaan Alko-yhtiöiden vähittäismyyntimonopolin irrottamista muusta konsernista ja alkoholimonopolin purkamista muiden kuin väkevien alkoholijuomien osalta ja mietojen alkoholijuomien myymisen siirtämistä päivittäistavarakauppoihin.

Kuin normaalistikin omaatuntoaan lohduttaen ja rauhoittaen sitten on myös tässä suurella rahalla julkaistussa ilmoituksessa vaadittu, että valistuksen ja päihdehuollon voimaa on lisättävä ja jopa on niin, että myös kaupan, teollisuuden ja palvelualojen tulee osallistua valistustyöhön. Ei kuitenkaan varmaan olla valmiita siltä puolelta antamaan ehkäisy- ja hoitotoiminnan resurssien vahvistamiseen varoja, vaan ne jäävät veronmaksajien ja julkisen vallan tehtäväksi, niin kuin on tänäkin päivänä. Sitten tässä ehdotetaan, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin edellä mainittujen asioiden toteuttamiseksi ja tuo tarvittavat ehdotukset vielä vuoden 96 syysistuntokaudella eduskuntaan.

Tämä vetoomus on todella kierosti laadittu. Se johtaa juuri siihen eurooppalaiseen alkoholipoliittiseen järjestelmään, jota vastaan edellinen ja tämä nykyinenkin hallitus, kiitos nykyisenkin hallituksen alkoholiasioista vastaavan ministerin ponnistelujen, toimii. Mielestäni tällä linjalla tulee ehdottomasti jatkaa eikä tule antaa alkoholiteollisuudelle ja vähittäiskaupalle mahdollisuutta viedä niitä miljardeja, jotka tässä kaupassa vielä liikkuvat. Ne on syytä ottaa niin pitkälle kuin mahdollista valtiolle, koska valtio ja kunnat vastaavat haitoista ja kustannuksista perheille, yhteiskunnalle ja kaikille, mitä tältä osin tässä maassa syntyy. Tämä on sosialismia varmaankin, mutta tämä on tervettä sosiaalista ajattelua, vastuun kantamista. Tämä haastevetoomus on järkyttävä ja ihmettelen, että siihen on sellaiset tahot menneet, jotka siihen julkisesti Helsingin Sanomissa olivat nimensä antaneet.

Toinenkin vetoomus on esitetty, ja sen 10.10. hyväksyi eduskunnan elämäntapa- ja nuorisoryhmän miniseminaari, jota ed. Johannes Koskinen johtaa. Kiitokset ed. Koskiselle tästä. En nyt ajan voittamiseksi vetoomusta lue, mutta totean, että se lähtee nimenomaan siitä, että sosiaali- ja terveyspoliittista näkökulmaa tulee korostaa ja kaikessa, mitä eteen tulee, ja pitää edetä harkiten askel askeleelta ja niin hitaasti kuin mahdollista.

Tässä muistutetaan myös, että Suomi on sitoutunut Who:n tavoitteeseen alkoholinkulutuksen vähentämisestä. Suomi on 50 muun maan kanssa sitoutunut myös Euroopan alkoholiohjelmaan. Nämä tulisi saada EU:ssa hyväksytyksi ja toiminnan pohjaksi. Toivon, että uudet EU-parlamentaarikot lukevat tämän. Ed. Paasio, joka astui saliin, suurimman europarlamenttiryhmän edustajana voisi konsultoida ed. Johannes Koskista asian osalta, ja näin tämä tärkeä asia voisi edetä koko Euroopan laajuudelta.

Me emme saa antaa periksi tässäkään kysymyksessä, tai ainakaan tässä kysymyksessä markkinavoimille, jotka nyt himoitsevat ja pyrkivät vetämään kaikin tavoin nämä miljardit

omiin taskuihinsa, vastuuta todellisista ongelmista ja vaikeuksista kantamatta. Hallituksen tulee noudattaa tässä tinkimättä sitä linjaa, jonka muun muassa ministeri Huttu-Juntunen on useaan kertaan ilmoittanut.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Mietinnön alussa puhutaan, että ravintototottumuksemme ovat muuttuneet ja kehittyneet myönteiseen suuntaan, rasvamäärä on pienentynyt. Jotenkin minulle ainakin on syntynyt mielikuva tänä päivänä nuorten ihmisten osalta, kun olen seurannut nakkarijonoja, uusia pizzabaareja ja mitä näitä kaikkia McDonald'sia on tullutkin, että sillä puolen roskaruoan käyttö on lisääntynyt.

Olen miettinyt, mistä se mahtaa oikein johtua, että ruoka otetaan mahdollisimman helposti, käydään ostamassa muovipaketissa, joka nyt ei ole toisekseen hyvä ympäristönkään kannalta. Pannaan pakettiin pikkuinen pizza, käydään se hakemassa, siitä tulee ensinnäkin ympäristöjätettä valtavan paljon, menee energiaa tällaisten pakkausten tekoon. Kaiken lisäksi siellä sisällä on sellaista ruokaa, missä on hyvin paljon rasvaa, joka käsitykseni mukaan ei ole sellaista rasvaa, joka edistäisi veren juoksemista verisuonissa, sellaista tönkkörasvaa niissä ilmeisesti on.

Syyhän lienee hyvin pitkälle siinä, että myös kodeissa on opittu sellaisiin ruokatottumuksiin, että haetaan valmistuotteita ja mahdollisimman nopeasti ne lämmitetään mikrossa, eikä oikeaa ruoanlaittoa opita kodeissa. Sitten kun mennään kouluun, siellä samalla tavalla on siirrytty suurkeittiöihin. Monissa kunnissa on nimittäin tapahtunut sillä tavalla, että lähellä kuntakeskusta olevissa kouluissa on lopetettu keittolat ja viedään purkeissa koululle eväs, joka on sinällään jo jäähtynyt ja tehty valmiseineksistä, joissa on paljon lisäaineita. Koska pyritään mahdollisimman suureen henkilöstösäästöön kustannuksien suhteen, niin se pitää tehdä sillä tavalla, että tuodaan jostakin isosta tehtaasta tai mahdollisesti ulkomailtakin einekset. Ja sitten ei kun lämmitetään ja lapset syövät sen. Millään muotoa tämä ei ole minusta hyvä suuntaus. Tässä pitäisi myös kuntien isien näissä uusissakin valtuustoissa tuntea vastuunsa siitä, että kouluruokailuun varattaisiin riittävästi varoja eikä kutistettaisi niitä.

Toisekseen koulussa oppimisesta muutenkin. Meidän pitäisi nyt saada nuoret opetettua sillä tavalla, että kotimaiset ruoka-aineet ovat hyviä. Niin kuin äsken puhuin hod-dogeista ja kaikista tällaisista, jotka ovat rasvalla kyllästettyjä, niin jollakin tavalla, kun katsoo nuorten ravintototottumuksia, monissa nuorissa perheissä ilmeisesti peruna on hyvin tuntematon käsite, se on vanhanaikainen juttu. Jos perunaa syödään, se on ranskanperunaa, joka ei kuulemma onnistu ainakaan tästä mannermaalla kasvatetusta perunasta, se tuodaan mahdollisesti jostakin ulkomailta tai Ahvenanmaalta tai mistä tuodaankin. Ei kuulemma tule oikein hyviä, kun nämä kotimaiset mannerperunat keitetään rasvassa. Ne eivät ole niin makeita kuin muualta tuodut.

Toinen asia liittyy kotimaiseen kalaan. Minusta pitäisi opettaa kouluissa kotimaisen kalan käyttöä, opettaa myös opetuspuolella. Samoin ammatillisissa oppilaitoksissa voisi perustaa linjoja, joissa opetetaan terveitä ruokatottumuksia. Siihen voisi liittää tietysti muutkin kodinpidon taidot siivouksineen, tietysti ruoanlaiton, lastenhoidon, tällaiset kysymykset. Monet nuoret alle kaksikymppisinä eivät vielä ole osanneet valita ammattia ja ennen kaikkea tässä työllisyystilanteessa ei ole näköaloja, missä koulunsa kävisi, kun tietää, että työttömyysputki on edessä. Sinä aikana joutaisi paneutumaan kodin ongelmiin ja niihin ratkaisuihin, miten kotia hoidetaan ja tehdään hyviä ruokia.

Työelämän ongelmiin on puututtu ja työkykyä ylläpitävään toimintaan. Suomalainen työelämä on nykyään sitä, että ihmiset jäävät keskimäärin 58-vuotiaina eläkkeelle ja se on hyvin huolestuttava tilanne sinällään. Se kuvaa sitä, miten ahtaalle työpaikoilla on ihmiset vedetty. Normitukset tehdään vahvempien ehdoilla, kaikkein joutuisimpien, riskimpien ehdoilla ja muiden pitää kestää jäljessä. Se tuo mielenterveysongelmia, se uuvuttaa ihmiset, he palavat loppuun. Työnantajat vaativat aina suurempia panoksia, vuodesta toiseen tehdään isompia tavoitteita. Olemme loputtomassa kilpajuoksussa, jossa ihminen on sivuseikka. Kaikki tehdään rahan, isomman tuotoksen ja koneiden ehdoilla. Ihminen unohtuu tässä välissä.

Sitten on toinen joukko, joka on kuviteltujen tai aitojen työpaikan porttien ulkopuolella. He kärsivät siitä ja masentuvat, tulee mielenterveysongelmia, mahdollisesti sortuvat alkoholiin, muihin huumeisiin, päihteisiin, pillereihin ja siitä tulee kansanterveyteen ongelmia, jotka maksavat yhteiskunnalle. Sen takia olen sitä mieltä, että vastuuta pitää saada jaettua kaikille tahoille, myös työnantajataholle siinä mielessä, että myös todellisuudessa pidetään huolta työkykyä ylläpitävästä toiminnasta ihan oikeasti eikä vain joissakin juhlapuheissa ja teksteissä. Sitä kautta

koko meidän terveydenhuoltomme, kansantaloutemme ja ihmiset voivat paremmin. Siihen loputtomaan kilpajuoksuun en usko, siinä tulee joskus pää vetävän käteen. Ei voi olla aina niin, että rimaa nostetaan ylemmäs. Jossakin on ihmisen kestoraja, ja se näkyy meillä jo nyt työelämän puolella.

Sitten ne, jotka ovat jo joutuneet porttien ulkopuolelle, syrjään. Ennen kaikkea pitkäaikaistyöttömille pitäisi saada sellainen terveydenhoitojärjestelmä, että heistä yleisesti pidettäisiin huolta niin, että vuosittain olisi terveystarkastus tai tarvittaessa useamminkin. Eli kartoitettaisiin kokonaisvaltaisesti ihmisen tilanne henkiseltä ja fyysiseltä kantilta, katsottaisiin, missä kunnossa hän on ja pyrittäisiin ohjaamaan oikeisiin toimenpiteisiin, etteivät he kokisi olevansa kokonaan ulkopuolella ja voitaisiin aikaisemmin puuttua heidän ongelmiinsa. Ihminen, joka on syrjässä, on syrjässä, ja hän käpertyy oman avuttomuutensa nurkkaan. Hän ei uskalla edes lähteä hakemaan apua mistään, koska hän kokee olevansa jollakin tavalla epäonnistunut yksilö, kun muut pärjäävät hyvin ja kävelevät komeissa turkeissa ja ajelevat hienoilla autoilla eikä hänellä ole mitään, ei oikein leipääkään suuhun.

Ed. T. P o h j o l a : Arvoisa rouva puhemies! Edellisen puheenvuoron aikana unohdin yhden tärkeän asian ja haluan sen kertoa nyt. Luulen, että seuraava puheenvuoro antaa vastauksen myös ed. Väistön kysymykseen, miten aluepoliittisesti voidaan huolehtia tasa-arvoisista terveyspalveluista.

Oulun seudulla on kehitetty hyvinvointiklusteri, ja sen muodostaa kolme suurta toimijaryhmää: sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä, alan tutkimus ja opetus ja kolmantena alan teollinen tuotanto. Hyvinvointiklusteri sovittaa uudella tavalla yhteen julkiset ja yksityiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajat, tutkimuksen, teollisen tuotannon, uusien ja taloudellisempien toimintamallien, tuotteiden sekä tuotekonseptien kehittämisen. Klusteriajattelun taustaidean mukaan kukin toimija saavuttaa omat tavoitteensa aikaisempaa paremmin systemaattisella yhteistyöllä muiden alan toimijoiden kanssa. Ajatus perustuu kansantaloustieteelliseen vaihdantakustannusteoriaan.

Hyvinvointiklusteri lupaa soveltaa ja tehostaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatapoja, kehittää uutta teknologiaa ja uusia toimintatapoja. Esimerkiksi vanhustenhuollon palvelujärjestelmän tavoitteena on tuottaa vanhuksille heidän tarpeidensa mukaisia palveluja niin, että vanhukset voivat viettää mahdollisimman pitkään omatoimista elämää. Vanhusten palvelujen rakenteenmuutos laitosvaltaisista avohuoltoon on keskeinen palvelujärjestelmän ratkaistava ongelma. Tutkimus ja teollisuus voivat auttaa tässä tuottamalla sellaisia tiedollisia, organisatorisia ja teknologisia ratkaisuja, jotka parantavat vanhustenhuollon toimintaa sen omien tavoitteiden saavuttamiseksi. Sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmä ikään kuin tilaa teollisuudelta ja tutkimukselta ratkaisun välineitä yhteistyössä toimien.

Hyvinvointiklusterissa on erilaisia osa-alueita. On verenpaineen tutkintaa, tietotekniikkaa, vanhustenhuoltoa, neuvolatoimintaa, luusairauksia ja työkyvyn ylläpitämistä. Pari esimerkkiä.

Esimerkiksi jos sairaaloiden potilaskertomukset laitetaan tiedonsiirtojärjestelmään, niin vuositasolla tänä päivänä potilaskertomusten arkistointi vie 43 miljoonaa ja tällä uudella järjestelmällä vain 3 miljoonaa.

Sitten on tällainen digitaalinen tiedonsiirtojärjestelmä, jota kokeillaan tällä hetkellä Kuusamon ja Oulun yliopistollisen keskussairaalan välillä. Kuusamon terveyskeskuksessa olevan potilaan röntgenkuvat siirretään tietojärjestelmällä Oulun yliopistolliseen keskussairaalaan, ja siellä erikoislääkäri tutkii nämä ja videoneuvottelujen kautta antaa tiedot terveyskeskuslääkärille, jolloin pitkienkään etäisyyksien takana olevia potilaita ei tarvitse siirtää monien satojen kilometrien päähän.

Minä uskon, että yhdistämällä oikealla tavalla myös tämän tuotekehittelyn ja teknologian saamme voimavaroja lisää näitten ihmisten hoitamiseksi.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Kansanterveyden kannalta keskeisellä sijalla on ravinto, kuten tässä mietinnössä todetaan. Edellä ed. Kankaanniemi otti esille ne uhat ja näkymät, joita EU-jäsenyys on tuonut mukanaan. Ed. Lahtela puheenvuorossaan kiinnitti huomiota myös niihin tottumuksiin, joita mielestäni epäterveeseen suuntaan on etenkin nuorten parissa entistä yleisemmin omaksuttu.

Minusta olisi hyvin tärkeätä, että tässä mietinnössä olisi tuotu esille myös puhtaasti kotimaisen ravinnon terveysnäkökohtia. Mehän kaikki tiedämme, että kotimaisen ravinnon osalta oikeastaan puhtaus, johon Euroopassa kiinnitetään nyt entistä enemmän huomiota, vastaa aika lailla

luonnonmukaisen viljelyn tasoa, jopa enemmänkin. Eli perusraaka-aine meillä on hyvää. Tarvittaisiin vain sitä osaamista, joka valitettavasti on monissa perheissä ja myös nuorilla hukkaantunut johonkin. Ei osata laittaa hyvistä raaka-aineista terveellistä ruokaa kotona.

Tämä kysymys tulee, arvoisa puhemies, monesti esiin, kun keskustellaan kansakunnan pahimmasta vitsauksesta eli työttömyydestä. On todettu, että näissäkin perheissä, joissa mielekkään tekemisen tarpeen pitäisi olla suuri, ollaan kuitenkin avuttomia sen edessä, että osattaisiin itse valmistaa ruokaa itselle tai perheelle. Sen takia tuntuisi hyvin tärkeältä, että työttömiä, niin nuorempia kuin varttuneempiakin, voitaisiin myös tähän suuntaan aktivoida. Sitä kautta saataisiin hyötyä paitsi taloudellisessa mielessä erityisesti juuri tällaisessa toiminnallisessa mielessä. Minusta täällä illan aikana on hyvin tuotu esiin niitä työttömien terveyshuoltonäkökohtia, joita eri puolilla on käynnistetty yhteistyössä eri tahojen kanssa. Sopisiko tämän tyyppinen toiminta myös yhteistoiminnan piiriin, niin että edistettäisiin myös terveellisten ruokatottumusten ja samalla toivon mukaan tässäkin yhteydessä kotimaisten elintarvikkeiden käyttöä?

Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi kiinnitti huomiota myös tähän geeniteknologiakysymykseen. Se on varmasti iso asia. Eduskunnan suuressa valiokunnassahan asiasta on keskusteltu useampaankin kertaan, ja varmasti se tulee monella tapaa vielä esille, samoin kuin muut ravintoon liittyvät kysymykset aina lisäaineita ja pakkausmerkintöjä myöten, joihin tässä valiokunnan mietinnössä kiinnitetään aivan oikein huomiota.

Arvoisa puhemies! Erään erityisryhmän haluaisin tässä vielä nostaa esille, ja se on diabeetikot. Kun säästöjä on eri puolilla toteutettu ja toteutetaan, sekä aikuisdiabeetikkojen että lapsidiabeetikkojen osalta on tullut sellaista palautetta, että säästöt eivät välttämättä ole kohdistuneet oikein. Niin kuin jossakin on todettu, niin täälläkin voidaan markan säästöllä aiheuttaa kymmenen markan vahinkoja. Sitä kenties satasella sitten korjataan myöhemmin. Sama varmasti koskee monia muita erityisryhmiä.

Diabeetikoiden osalta olisi varmasti hyvin tärkeää, että olisi valtakunnallinen korkean tason asiantuntijaelin, joka ohjaisi itse hoidon ohjausta ja hoitojärjestelmää sekä perusterveydenhuollon osalta että hoidon kehittämistä yleisemminkin yhteistyössä Diabetesliiton ja diabeetikoiden omien yhdistysten ja järjestötoiminnan kanssa. Minusta tällainen toiminta, jota aiemmin meillä on hyvinkin jäntevästi toteutettu, on osoittautunut hyvin tuloksekkaaksi, ja varmasti saman tyyppistä toimintaa voitaisiin muidenkin erityisryhmien osalta toteuttaa.

Arvoisa puhemies! Esille on tullut myös alkoholikysymys. Ed. Kankaanniemi, joka ei nyt ole salissa, toi esille niitä monella tapaa ristiriitaisia vetoomuksia, joita on viime aikoina ollut esillä. Alkoholikysymys ja päihdekysymys kaikkinensa on hyvin ongelmallinen, mutta varmasti nämä ristiriitaisuudet ovat jo pitemmältä aikaa perua. On nimittäin tullut vastaan jossakin se toimintaperiaate, jonka Sortavalan Sahtiosuuskunnalla aikanaan kerrottiin olleen ihan kirjattuna. Se kuului niin, että Sahtiosuuskunnan tarkoituksena on valmistaa hyvää ja ravitsevaa sahtia ja edistää raittiutta. Voi olla, että vähän saman tyyppistä toimintatapaa meillä on vuodesta toiseen harjoitettu eli on vähän ristikkäisiä tavoitteita, ja se tietysti näkyy ikävällä tavalla kansanterveyden puolella.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa rouva puhemies! Ajattelin myös omalta osaltani muutamalla sanalla vauhdittaa tätä keskustelua kansanterveyden tilasta ja kehityksestä. Niinhän sitä sanotaan, että ihminen on, mitä syö. Näin ollen on hyvin tärkeää, niin kuin tässäkin lähdetään liikkeelle, vaalia vähän meidän kansalaisten ruokatottumuksia ja ohjailla sitten oikeille poluille ihmisiä, niille poluille, jotta voisivat elää tervettä ja täysipainoista elämää ja sitäkin kautta kaikilla mahdollisilla aisteilla nauttia tästä ainutkertaisesta etuoikeudesta.

Arvoisa puhemies! Niin kuin sanoin, ihminen on mitä syö. Sen vuoksi olisi kyllä erittäin merkityksellistä ja tärkeätä, kun mekin täällä kansanedustuslaitoksen jäseninä otamme kantaa elintarvikkeisiin ja ihmisten syömisiin tätä kautta, että vaalittaisiin sitä, että kotimaisen ravinnon terveysnäkökohtia voimakkaammin tuotaisiin esille, sen puhtautta ja sitä kautta suosittavuutta, jotta tätä kautta myöskin saataisiin laajemmin kotimaisen puhtaan elintarvikeketjunkin työllisyyden näköalat pysymään mukana kehityksessä ja toisaalta sitä kautta myöskin kotimaisin konstein voisimme edistää kansanterveystyötä.

On tietenkin totta, että tässä ajassa, vaikka maassa on paljon puhtaita elintarvikkeita, joita melkein suoraan maasta voi ottaa, tietenkin sillä edellytyksellä, että niitä on siellä itse kasvatellut, siitä huolimatta hyvin monella nykyajan ihmisellä on käynyt taito laittaa terveellistä ruokaa koh-

tuullisen vähiin. Tähän on kiinnitetty huomiota viime aikoina, ja meilläkin sivistysvaliokunnan puolella oli kansalaisjärjestöjä kertomassa tästä työstä, mitä he tekevät tältä osin ns. uusavuttomien parissa. Hyvin pelättävä linja on se, että tietynlaiset valmisruuat, jotka eivät välttämättä kovin korkeita terveellisyysnormeja tai sisältöjä kanna, ovat yleistymässä. Terveellinen puhdas ruoka tahtoo jos ei jäädä maahan niin jäädä kauppojen hyllyihin.

Kun minä olen tässä uutena kansanedustajana monesti joutunut vastaamaan myös kysymykseen, kun ei tämän hallituksen aikana kuuleman mukaan kansan mielestä kaikki mene aivan parhaalla mahdollisella tavalla, minkälaisia virheitä Esko Ahon hallituksen aikana tuli, niin on totta, että on hyvä katsoa sinnekin ja miettiä kriittisesti näitä asioita.

Minun mielestäni siellä nousee esille yksi sellainen asia, mikä tähän keskusteluun sopii, ja siinä olisi ehkä parantamisen paikkaa nykyisellä hallituksella. Muistelen näin, että edellisellä hallituskaudella kotitalouden opetusta vähän vähennettiin ja sen sellaista luonnetta, että se olisi pakollisena oppiaineena. Näen, että tänä aikana, kun uusavuttomuus on lisääntynyt ja vaikka ei tietenkään oppi aivan väkisin tai vängälläkään välttämättä perille mene, kyllä kotitalouteen liittyvät aineet voisivat olla pakollisina mukana. Näin ollen pikkuisen voitaisiin säästää vapaaehtoisjärjestöjen resursseja tältä osin. Nuoret ihmiset oppisivat kokkaamaan ja laittamaan ruokaa ja sitä kautta myös näkisivät sen, millä tavalla laitetaan terveellistä ja ravitsevaa ruokaa.

Tässä yhteydessä kyllä täytyy antaa tunnustus näille vapaaehtoisjärjestöille, Martta-järjestölle ja Maa- ja kotitalousnaisille, jotka tekevät ansiokasta työtä ja opettavat meidän nuoriamme sekä maaseudulla että kaupungeissa terveellisen ruoan pariin ja myös sitä valmistamaan. Mutta kyllä koulujen kotitalousopetuksessa olisi toivomisen varaa sillä tavalla, että se voisi olla siellä ei ainoastaan läpäisyaineena, vaan voimakkaamminkin mukana, jotta sitä kautta semmoinen perustieto nuorille tulisi ruokailuun liittyen.

Tässä mietinnössä minulle pistää silmään kohta, jossa sanotaan, että kouluruokailua tulee kehittää oppilaiden tarpeista lähtien. Se on tietenkin melko voimakkaasti sanottu, melko laajaalaisestikin. Itse kun näin opettajana mietin sitä, minulla ei ole kouluruokailusta mitään muuta kuin hyvää sanottavaa. Kaikilla niillä kouluilla, missä olen toiminut eri puolilla Lappia opettajana ja vähän Oulun lääninkin puolella sijaisena olen ollut, aina ovat olleet ruoat erittäin hyviä, ravitsevia ja monipuolisia, mutta valitettavan usein on joutunut näkemään sen, että suhtautuminen kouluruokiin on ollut varsin nirsoa. On olemassa tietyt suosikkiruoat ja sitten hyviä ja ravitsevia ruokiakin jätetään syömättä.

Kun joissakin kouluissa on ollut sellainen päivä, että ovat oppilaat saaneet toivoa, hyvin monestihan se on ollut nauravat nakit ja ranskanperunat, jotka eivät välttämättä kaikkien terveellisyysnormien mukaan terveellisintä ja parasta ravintoa edusta. En nyt sen syvemmälle mene tuohon, mutta joka tapauksessa tällaisten rasvaisten ja makeiden ruokien suosio, mitkä suussa makeilta tai hyviltä maistuvat, on ilmeinen. Kyllä koululaitos omalta osaltaan tässä kohtuullisen hyvää työtä on tehnyt ja tekee. On tietenkin selvää, että kun nykyään on keliakiaa ja laktoosiintoleranssia jne., ne tulisi varmasti huomioida ja tulee huomioida ja tältä osin myös kouluruokailuissa nämä erikoisruokavaliot saattaa asianmukaiseen kuntoon.

Kaiken kaikkiaan kouluruokailu vielä on hyvällä tasolla ja toivon, että se säilyykin näin hyvällä tasolla. Toivottavaa olisi, että kouluissa vähän voimakkaammin, vaikka sielläkin taas törmätään siihen, että pakottaa ei voi, tutustuttaisiin erilaisiin makujen maailmoihin, koska nykyinen koulujen ruokalista varsin monipuolisen mahdollisuuden niihin tarjoaa.

Muutama sana tupakkalaista. Lähinnä siinä on mielenkiintoinen kysymys, kun tupakkalaki vuonna 94 säädettiin ja yhtenä lain ajatuksena oli, että tupakointi vähentyisi, kyllä sitä nyt kannattaisi seurata ja katsoa, onko se vähentymässä tämän lain seurauksena ja millä tavalla ylipäätään voitaisiin sitä saada yhä enemmän vähenemään. Siinä mielessä on yllättävää, kun lukee toisaalta joidenkin ympäristöjärjestöjen kannanottoja siitä, kuinka tupakkateollisuus tuhoaa erilaisia metsiä kolmannen maailman maissa jne., että voimakkaammat liikehdinnät tupakkateollisuutta tai tupakanviljelyä vastaan siltä osin eivät ole lähteneet käyntiin, vaan jollakin tavalla se vielä näiden ympäristöjärjestöjen ja ympäristönsuojelujärjestöjenkin piirissä hyväksytään ja myös näissä piireissä tapaa vielä ihmisiä, jotka tupakoivat huolimatta siitä, että varmasti sen heidän ideologista perustaansa ja ajatteluaan vastaan tulisi olla. Sen vuoksi toivoisi kansallista heräämistä myös tässä suhteessa.

Kun ajattelin tulla puhumaan eli puhujakorokkeelle saavuin, arvoisa puhemies, ajattelin muutaman sanan sanoa päihteistä. Huomaan,

että ns. introduction eli johdanto on jo vienyt 9 minuuttia. Nyt olen pääsemässä vasta varsinaiseen aiheeseen, mutta yritän tiivistää, jotten kovin paljon suositusaikaa ylittäisi.

Tietenkin joku voi ihmetellä, että ed. Takkula absolutistina menee puhumaan päihteistä. En olisi ollenkaan oikea mies niistä puhumaan, mutta ehkä sen verran, niin kuin hienosti sanotaan, empiiristä evidenssiä, kokemuspohjaa minulla on, että enoni on eläkkeellä oleva Alkon johtaja ja sisareni valitettavasti tänä päivänä on Italiassa viinifirmassa töissä ja kauppaa viiniä eri puolille Eurooppaa. Heidän kanssaan on kyllä monenlaisia arvokeskusteluja käyty liittyen alkoholin kiroihin ja vaaroihin ja ylipäätään siihen, millä tavalla suomalaisten alkoholikulttuuria ja juomatapoja olisi aiheellista ohjata ja korjata.

On näin, että ehkäpä monen silmät avautuvat tässä, kun vähän meillä järjestyssääntöjä vapautettiin ja kun ajateltiin Euroopan unionin uusien tuulien myötä, että suomalaiset oppivat eurooppalaiseen alkoholin käyttöön. Muutamat meistä ovat joutuneet muun muassa Helsingin kaduilla illalla ja varsinkin kesäiltoina toteamaan juhannuksen alla, kun vielä eduskuntatyötä oli, millä tavalla vapautuminen tapahtui. Silloin joskus aikaisemmin kauniisti puhuttiin, kuinka perheet yhdessä lähtevät piknikille pikarit kädessä ruohikolle. Se ei suinkaan ollut sellaista todellisuutta, vaan se todellisuus, mihin Helsingin kaupungillakin törmäsimme ja mihin minä törmäsin, oli sitä, että nuoret istuivat ringissä eri kauppojen ja liikkeiden portailla ja heillä oli viinipullot, viinapullot ja kaljapullot käsissä ja osa rikkoutuneina katuun. Siinä sitten juotiin viinaa, niin kuin eräässä laulussa lauletaan, ja syljeskeltiin. Jollakin tavalla ajatus valtavasta eurooppalaisesta kulttuuriperinnöstä, sen jalostamisesta ja suomalaistumisesta, niin kuin jotkut vapautuksen puoltajat sanovat, oli tipotiessään. Se oli erittäin karua ja ikävää katsottavaa, ei mitään sellaista, mistä voisi sanoa, että se olisi kansanterveyttä eteenpäin vievää tai jollakin tavalla Suomesta sivistysvaltiona hyvää kuvaa antavaa.

Kyllä siinä yhteydessä nousi esille, että liian harvoin me ymmärrämme ja osaamme arvostaa sitä työtä, mitä erilaiset nuorisojärjestöt tekevät, mitä urheiluseurat tekevät ohjatessaan nuoria terveiden elämäntapojen piiriin ja pariin ja sitä kautta luodessaan nuorille oikeanlaisia arvoja ja ihanteita, jotka todella ovat tästä elämästä ja pitävät kiinni myös tässä elämässä. Onhan näin, että kun tänne tulee puhumaan alkoholin vaaroista, hyvin nopeasti saa sellaisen holhoajan kuvan ja sellaisen kuvan, että tässä holhousvaltiota oltaisiin vaatimassa ja haluamassa. Siitä ei ole kysymys, vaan kysymys on siitä, että ihmiset, niin nuoret kuin vanhemmatkin, tarvitsevat arvoja ja ihanteita. On totta, että todellisuus hahmottuu paremmin ja arvot ja ihanteet hahmottuvat silloin paremmin, kun ihminen voi niitä kaikin aistein vastaanottaa.

Näin ollen se kansallinen kulttuuri, mikä meillä on alkoholipolitiikassa, kyllä kaipaisi jonkinlaista muutosta. Kun minä tein opinnäytetyötäni, gradua siis, nuorison arvoista ja siinä tutkin muun muassa nuorisomusiikin arvoja, niin oli jollakin tavalla yllättävää, että kun rakkaus oli keskeisin asia ja teema, mistä nuorisomusiikissa laulettiin, niin toiseksi suosituin asia oli alkoholin käyttäminen ja niin sanottu ryyppääminen ja nimenomaan sen ihannointi, kuinka ryypätessä maailmankuva ikään kuin laajenee ja kaikki mahdollista ja kaikki on sallittua ja kaikki on laillista. Täytyy sanoa, että se on hyvin huolestuttava kuva ja siitä on hyvin huolestuttavia merkkejä myös näkyvissä meidän yhteiskunnassamme, että tällainen epätodellinen kuva ja epärealistinen kuva halutaan maalata ja päihteiden tai alkoholin käyttöön liittyvä tabu on niin suuri, että sitä kautta nuorille annetaan vääränlaisia ihanteita ja kokeilumalleja sen sijaan, että heitä ohjattaisiin todellakin kohti terveempiä elämäntapoja.

Mutta mikä on sitten se tapa, millä tavalla nuoret ja vanhemmatkin saataisiin iloitsemaan ja riemuitsemaan tästä elämästä ja nauttimaan siitä oikealla tavalla? Minä en usko siihen tapaan, mitä tänne juuri saapuva ed. Aittoniemi omassa puheenvuorossaan sanoi, että ilo ilman viinaa olisi teeskentelyä. Kyllä lähtökohta on se, että ihminen tulee ilman viinaa toimeen ja pystyy pitämään hauskaakin. Siitä on meitä monia eläviä esimerkkejä. Näin ollen voin sanoa, että vaikka se on jonkinlaista pakoa todellisuudesta ja ehkäpä heikko itsetunto ynnä muut ovat niitä, jotka ajavat siihen kierteeseen, tai ehkä se, että ei ole sopusoinnussa oman itsensä eikä ehkä ympäristönkään kanssa, niin tämä onkin juuri se kysymys, millä tavalla me voisimme esimerkiksi saada sellaista valistustyötä, joka ohjaisi oikeiden arvojen lähteelle, semmoista mainontaa, joka ohjaisi oikeanlaiseen käyttäytymiseen ja sitä kautta varjelisi nuoria näiltä vaaroilta, koska kyllä me, ed. Aittoniemi, molemmat tiedämme sen, että hyvin, hyvin surulista kerrottavaa ja karua kertomaa on se, mitä alkoholi on aikaansaanut tässäkin maassa.

Arvoisa puhemies! Minulla on tässä yhteydes-

sä yksi esimerkki, vaikka se nyt pikkusen menee tästä ohi, mutta se on yksi elävä esimerkki suomalaisesta todellisuudesta. Toissakesänä tulin junalla kohti Helsinkiä pohjoisesta ja olin niin sanotussa lasten leikkivaunussa, missä leikitin myös omia lapsiani. Siinä katsoin eräänkin perheenäidin matkaa, kun oli lähdetty liikkeelle, oli auto pantu junaan ja isi, äiti ja kolme pientä, alle kouluikäistä lasta. Isi istui suurimman osan ajasta ravintolavaunun puolella ja muutaman kerran kävi örisemässä siinä kunnossa, että ei pystyssä pysynyt, ja kielenkäyttö ei ollut kyllä naisen arvoa eikä perheen arvoa eikä vaimon arvoa korostavaa jne. Siinä oli lähdetty yhteiselle kesälomalle. Uskallan väittää sivusta seuranneena, että ainakin siinä perheessä neljän henkilön eli lasten ja vaimon ensimmäinen kesälomapäivä oli melko lailla pielessä. Ei se normaalia käyttäytymistä ollut. Kaiken sen takana oli alkoholinkäyttö. Se oli hyvin surullista seurattavaa, hyvin surullinen tarina. Sen vuoksi minä siinä yhteydessä mietin, että jos me tässäkin suhteessa arvostamme elämää ja elämässä olevia asioita, niin ihan pitäisi myös lähimmäisten ja perheenkin kannalta miettiä näitä, millä tavalla me sitten käytämme aikamme ja onko näin, että annamme aistiemme turtua myös niinä hetkinä, kun meillä olisi vähän aikaa tämän kiireisen ajan keskellä omille lähimmäisillemme, lapsillemme ja puolisoillemme.

Joka tapauksessa tämä on suuri kansallinen kysymys. Siihen pitäisi löytää joitakin vastauksia. Kysymys ei ole mistään holhoamisesta eikä sellaisesta, mutta tämmöinen arvokeskustelu pitäisi pystyä käymään ja miettiä niitä keinoja, miten ohjattaisiin nuoria ja vanhempia oikeille poluille iloitsemaan ja nauttimaan ainutkertaisesta elämästä kaikin aistein.

Mutta vielä, arvoisa puhemies, lopuksi: Ennaltaehkäisy on siis se suuri kysymys ja se suuri kysymys, mikä on tässä meidän ajassamme, mikä kävi ilmi viime kesänäkin, kun meillä eduskuntaryhmänä oli mahdollisuus kuulla huumepoliisin näkemyksiä siitä, millä tavalla nyt tämä uusi ajanilmiö ja merkki, huumeet ja huumeiden käyttö on lisääntymässä. Kyllä siinä on yksi sellainen uhkatekijä myös, mikä tulee luhistamaan tämän kansan moraalista ja henkistä selkärankaa, jos me emme löydä ajoissa oikeita lääkkeitä siihen, että huumausaineet ja niiden käyttö saataisiin kuriin.

Kyllähän tällä hetkellä ne rangaistukset, mitä huumausaineiden käytöstä on, ovat monelta osin riittävän kovat, mutta olen kuullut sellaista puhetta poliisimiesten puolesta, että niitä ei kuitenkaan laiteta riittävän usein käyttöön eikä täytäntöön ja näin ollen sitten ikään kuin jollakin tavalla läpi sormien katsotaan huumausaineiden leviämistä. Kyllä kun me mietimme tätä päivää ja tulevaisuutta sekä sitä, että meillä on tässä ajassa nyt monia yhteiskunnallisia ongelmia lähinnä työttömyyden kautta, mikä aiheuttaa syrjäytyneisyyttä, niin meidän nyt täytyisi näissä asioissa huolehtia siitä, että me voisimme estää kaikilla mahdollisilla keinoilla lapsiamme tai nuoriamme joutumasta huumausaineiden ja päihteiden valtaan, koska voidaan nähdä, että siitä ei minkäänlaista hyvää seuraa ja sen päälle tulevaisuudenkin rakentaminen on erittäin vaikeaa.

Jokainen meistä, minä korostan, että jokainen meistä, joka on nähnyt yhdenkin ihmisen, joka on jäänyt niin sanotusti koukkuun, tietää sen, että siinä ei ole leikistä kysymys. Siinä on kysymys arvokkaasta ihmiselämästä, ja sen vuoksi yksikin, joka voidaan pelastaa siltä tieltä, on merkityksellinen ja tärkeä. Sen vuoksi nämä keskustelut täällä ovat olleet hyssyttelyä ja tämä keskustelu on hyssyttelyä sillä tavalla, että siellä jotkut ehkä ajattelevat nytkin, että kyllähän ed. Takkula voi siellä paasata ja lähteä tuollaisella valistuslinjalla, tuollaisella ahdasmielisellä linjalla, holhousta, holhousta ja holhousta. Mutta sinä päivänä, kun te opettajana ollessanne tai jossakin muualla yhteiskunnassa törmäätte ystäväänne, oppilaaseenne tai johonkin tällaiseen tuttuun ihmiseen, joka on jäänyt tähän koukkuun kiinni, minä luulen, että suhtautuminen muuttuu ja näkökulma muuttuu. Sillä tavalla minä toivon, että me voisimme käydä rakentavammin tätä keskustelua ja tarttua tähän ongelmaan eikä niin, että me asetumme ikään kuin yläpuolelle ja sanomme, että eiväthän nämä jutut nyt minulle kuulu ja kun minä en itse näiden asioiden kanssa ole tekemisissä, niin ei niistä nyt sen suurempaa huolta kannata kantaa.

Nämä ovat vakavia asioita ja ongelmia ja näen, että Suomen talouskin, arvoisa puhemies, voi vain nousta vahvan henkisen arvomaailman ja henkisen pohjan päältä. Nimenomaan päihteet, huumeet ovat syömässä pala palalta pois sitä henkistä selkärankaa, minkä päälle tulevaisuuden ja toivon näköalat rakentuvat.

Arvoisa puhemies! Ehkä tässä on minun osuuteni tähän keskusteluun. Nämä valitettavasti ovat sanoja, mutta toivon, että hallituksen ja eduskunnankin toimesta myös tekojen linjalla me pääsisimme menemään sitä polkua, että ihmisten elämiä saataisiin pelastettua kohti terveempiä elämäntapoja.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Valiokunta näyttää keskittyneen mietinnössään tietysti tärkeisiin asioihin, ravintoon, ruokailuun, tupakointiin, alkoholiin ja terveyseroihin. Nämä ovat varmasti oikeita asioita, mutta tällä hetkellä on kyllä yksi kansanterveysasia ylitse muiden ajankohtainen, ja siihen valiokunta on puuttunut vain rinnasteessa toiseen asiaan. Tarkoitan alkoholia.

Suomi neuvottelee nyt alkoholipolitiikastaan EU:n kanssa. Kun katsoo tätä neuvottelua, niin missähän tämä uusi linja on määritelty? Kun eduskunta käsitteli monta kertaa Suomen EU-tavoitteita, se aina teki kirkkaan päätöksen, että Suomelle alkoholipolitiikan pitää olla terveys- ja sosiaalipolitiikkaa. Nyt kaikki muut tavoitteet ovat ylittäneet nämä. Tänäkin päivänä Helsingin Sanomat referoi Suomen neuvotteluasetelmaa ihan puhtaasti valtion finanssipolitiikan kannalta, ja se ei toki saisi olla lähtökohta. Välillä tämä näyttää olevan puhtaasti eurooppalaista maatalouspolitiikkaa ja sillä tavalla annetaan periksi niille varaumille, joita jo saatiin aikaan. Kun katsoo viime aikaisia adresseja, niin kyllähän nämä alkavat olla jo suomalaisille enemmän vähittäiskauppapolitiikkaa ja alkoholin tuottajapolitiikkaa. On tullut täysi sekamelska alkoholipoliittisessa linjassa.

Minusta tavallaan tätä linjaa vielä hämärtää valiokunnan esittämistapa, kun se ottaa päihteet ja alkoholin samaan otsikkoon. Kumpikin on erinomaisen tärkeä asia, mutta meillähän toistaiseksi on selkeä päihdepolitiikka. Siihen ei olla edes muutoksia kaavailemassa, siihen ei kohdistu sen kummempia paineita eikä siitä käydä neuvotteluja. Mutta nyt suomalainen alkoholipolitiikka on kyllä valinkauhassa.

Toistan vielä sen, että kukahan on antanut hallitukselle uuden mandaatin? Minä en tiedä, että suuressa valiokunnassa tai ainakaan sosiaali- ja terveysvaliokunta olisi millään tavalla tätä uutta tehnyt. Jos haluaisi arvioida tätä vähän vapaammin, niin näyttää siltä, että iltapäivälehdet ja panimoteollisuus ovat tehneet tämän mandaatin ryhtymällä rahoittamaan tiettyjä asioita. Täällä jo ed. Kankaanniemi referoi tätä adressia, joka on kerätty. Se on kyllä täysin ristiriitainen aikaisempien tavoitteiden kannalta, kun ajattelee vielä, miten sen kanssa on menetelty. Välillä on joku tämän adressin takana ja välillä taas jonkun toisen. Minun mielestäni tässä ovat tavoitteet kyllä menneet autuaasti sekaisin.

Valiokunta kyllä ihan oikein ottaa esille mietinnössään, että suomalaisen alkoholipolitiikan aseet ja ne vahvimmat aseet, joita on olemassa, ovat vähittäismyynti eli saatavuus ja hinta eli verotus. Nyt sitten suurella jollakin muulla kuin terveyspoliittisella paineella ollaan tätä murtamassa. Yksikään asiantuntija, joka sosiaali- ja terveysseurauksia on tutkinut ja kantaa vastuuta, ei ole tehnyt eri arviota, että haittavaikutukset, jos meillä alkoholipolitiikkaa nopeasti muutetaan, tulevat lisääntymään.

Täällä ed. Takkula äsken puhui raivoraittiiden puolesta, mutta on aivan varmaa, että me tarvitsemme alkoholipolitiikkaa, niin kohtuukäyttäjät, raivoraittiit kuin reippaammin käyttäjätkin ja erityisesti suurkuluttajat. Jos alkoholipoliittinen linja muuttuu, niin haitat tulevat olemaan nimenomaan sellaisilla väestönosilla, sellaisilla ryhmillä, jotka ovat riskialttiimpia, syrjäytyneillä, työttömillä, muutenkin niillä, jotka ovat henkiseltä rakenteeltaan alttiita tälle muutokselle. Eivät suinkaan kärsijiä ole juppikulttuurin omaavat eivätkä menevät ihmiset. Sieltäkin tipahtaa samalla tavalla huonommalle puolelle, ihan samalla tavalla kuin tästäkin kiihkeästä elintasomenosta työttömät. Mutta joka tapauksessa tässä keskustelussa ei tule nykyisin tämä näkökohta selvästi esille.

Alkoholipoliittinen linjanmuutos on kyllä tavallaan mikroesimerkki siitä, miten meillä muissakin asioissa tapahtuu linjanmuutos suhteessa EU:hun. Tämä on pelottava esimerkki. Me olimme ylpeitä omasta alkoholipoliittisesta linjastamme, kun alkoholin pitkäaikaiset ja suuret haittavaikutukset ovat olleet meillä pienempiä kuin Keski-Euroopassa. Meillä on ollut huono itsetunto siitä, että me emme ehkä ole osanneet käyttää alkoholia hetkellisesti. Joka tapauksessa tälläkin kulutustavalla ja näillä kulutusmäärillä alkoholihaitat kokonaisuudessaan ovat meillä huomattavasti pienemmän kuin Keski-Euroopassa. Usein täällä on todettu, että Keski-Euroopassa on ollut nimenomaan pyrkimystä pohjoismaiseen alkoholikulttuuriin. Nyt sitten me olemme siitä heti ensimmäisenä luopumassa, kun täällä vähänkin mahdollisuutta on, että brysselin korttia käytetään hyväksi ja meillä saadaan tällainen muutos aikaan.

Arvoisa puhemies! Tämän adressin käsittely on kyllä osoittanut, että tässä on rahalla ja markkinoilla pyritty asiaan vaikuttamaan. Senhän ei vielä olisi tarvinnut mitään isompia muutoksia tehdä. Hallituksen sisällä on annettu tapahtua linjamuutoksen. Oikeastaan hallitus olisi selityksen velkaa siitä, kenet se on lähettänyt tätä asiaa edustamaan. Asian pitäisi kuulua sosiaali- ja ter-

veysministeriön rooteliin, niin kuin tähän asti on ollut. Nyt tässä näyttää hallituksen puhujana olevan valtiovarainministeri ja esillä valtion budjettikysymykset.

Tämä on myös oikeastaan aika haitallinen siltä kannalta, että pohjoismainen linja rikotaan tässä pahasti. Suomi taitaa olla se syyllinen, joka on sitä rikkomassa. Iltapäivälehdet yrittävät tehdä Ruotsista häirikköä, mutta minusta asia ei suinkaan ole näin. Jos tässä olisi pidetty yhtenäistä linjaa, niin kuin olisi toivottu muussakin Eurooppa-politiikassa, olisimme varmasti voineet omaa linjaamme säilyttää.

Tässä pelotellaan sillä, että rajojen aukeaminen toisi tämän paineen. Mutta meillähän on tästä jo pitempiaikainen esimerkki, onko se tuonut kohtuuttoman paineen. Tanska on ollut jo parikymmentä vuotta välittömässä rajayhteydessä Saksaan ja siinä on selvä hintaero. Totta kai sillä rajalla on epäkohtiakin ja siellä on ollut tätä rahtausta, mutta niinkin pienillä maantieteellisillä etäisyyksillä on pystytty pitämään erilaista linjaa. Kun me olemme sentään täällä Jumalan selän takana, valtameren takana, Ruotsi välissä, niin ei ainakaan Euroopan suunnasta meille tulisi sitä painetta. Mitä tulee paineeseen itärajan suhteen, jos meillä olisi linja, se taitaa kuitenkin olla maailman edelleen tarkimmin vartioituja rajoja, jos rajakontrolli haluttaisiin säilyttää omissa käsissä, se kyllä pystyttäisiin pitämään.

Kaiken kaikkiaan minusta tämä on tällainen salakuljetettu uusi alkoholipoliittinen linja, jossa on hylätty eduskunnan vielä pari vuotta sitten hyväksymät yksimieliset kannat. Nyt aletaan juosta jonkin panimoteollisuuden perässä tai sanotaanko tilaviinituottajien perässä tai jonkin tällaisen pienryhmän perässä. Pitäisi kysyä, mihin sisäiseen tarpeeseen tätä muutosta ollaan tekemässä. Jos joku sanoo, että siihen tarpeeseen, että meille tulisi parempi viinikulttuuri, niin varmasti tämä ei siihen johda. Jos meillä hyvän viinikulttuurin perään pitäisi toivoa, niin nimenomaan Alkohan on se, joka tätä on pystynyt pitämään yllä. Se pystyy pitämään paljon monipuolisemman valikoiman kuin ne alennusmyynneistä tulevat jäte-erät tai halpamyyntierät, joita meille ollaan tuomassa marketteihin. Se ei ainakaan tuo viinikulttuuria. Se tuo alkoholin väärinkäyttöä.

Ed. T i i l i k a i n e n : Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietinnössä on kovasti kiinnitetty huomiota terveelliseen ravintoon. Monissa puheenvuoroissa on viitattu samaan asiaan. Mietinnössäkin todetaan, että kouluruokailu täyttää yhden kolmasosan koululaisten päivittäisestä ravinnontarpeesta. Samoin todetaan työpaikkaruokailusta, että se on kehittynyt ja viime aikoina laskenut.

Kuitenkin kiinnittäisin huomiota sellaiseen asiaan, että kyllä terveen ravinnon perusta on perusraaka-aineista tapahtuva ruoanlaitto. Se on meillä hälyttävästi vähentynyt. Ed. Takkula otti tämän asian myös esille ja esitti kouluopetusta sen suhteen. Mutta kouluopetus ei muokkaa suinkaan asenteita, niitä tuntimääriä ei voida sisällyttää kouluopetukseen niin kovin paljoa, että se voisi asenteita muuttaa. Koulu- ja työpaikkaruokailu ovat myös laitosruokaa, jotka tehdään isoissa laitoksissa. Usein se on myös osittain valmiiksi pakattua eikä suinkaan perusraaka-aineista tehtyä. Asenteet varmasti luodaan kotona, ja siinä on kyllä valistuksella sekä kouluopetuksella hyvin suuri osuus.

Terveen elämäntavan ihanteita täällä myös kaivattiin. Miten ne luodaan? Niitä tuskin luodaan käskyillä ja kielloilla. Olen itse tutkinut aina keskiajalle saakka erästä merenkulun teosta varten asiaa, ja aina kun on kieltoja, haitat alkoholista ovat lisääntyneet ja viinaa on tullut enemmän kuin normaalisti.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Haluan minäkin muutaman sanan sanoa päihteiden käytöstä. Meillä Suomessa, niin kuin mietinnöstä käy ilmi, juominen on varsin usein humalahakuista. Mistä syystä, sitä minä en tiedä. Mutta järjestettiinpä taiteiden yö tai regatta tai vietetään vappua, juhannusta, niin aina on sama meininki. Eli alkoholi kuuluu niihin juhliin ja annetaan ymmärtää, että pitääkin kuulua. En tiedä, onko loppujen lopuksi Ranskan ja Keski-Euroopan malli yhtään sen parempi. Siellä on alle kolmekymppisiä ihmisiä, joilla on maksakirroosi ilman, että olisivat kertaakaan olleet humalassa.

Se, mikä minua eniten huolestuttaa mietinnössä ja politiikassamme, on se, että ollaan tietoisia näistä ongelmista, puhutaan niistä, mutta ei ryhdytä toimenpiteisiin. Mietinnössä sanotaan, että huumehoitopaikkojen määrää on lisättävä, hoitoon saaminen on tärkeää. Nämä ovat itsestäänselviä asioita. Mutta en ole kyllä mistään budjetista nähnyt, että olisi enemmän hoitopaikkoja. En ole nähnyt esitystä pakkohoidosta, joka varsin monessa tapauksessa olisi välttämätön. En ole nähnyt, että olisi ryhdytty mihinkään toimenpiteisiin, vaikka tietoomme tuli viikko kaksi sit-

ten, miten kouluissa levitetään huumeita. Nämä ovat vakavia asioita, ja jos ei niihin puututa, jos vain puhutaan, tilanne karkaa käsistä ja olemme toivottoman tilanteen edessä. Tiedän ja olen sitä mieltä, että missään nimessä ei pitäisi kauhukuvia maalata. Pitää todeta, mikä on tilanne, ja ryhtyä toimenpiteisiin.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! En voinut olla vastaamatta ed. Kallikselle, kun aina puhutaan, että ihmiset juovat, käytitte sanaa humaltumistarkoituksessa. Totta kai, viina on niin pahaa, ettei sitä kukaan sen takia juo. Jos maun takia juotaisiin, niin juotaisiin limunaatia. Humaltumistarkoitushan siinä on, toisin sanoen hyvän olon saavuttaminen. Siinä on juuri se alkoholin käytön taito, en minä mikään opettaja ole, mutta se, että pystyy pitämään itsensä aallonharjalla, ettei lyö yli. Mutta kun aina vaan etsitään parempaa ja parempaa hyvän olon tunnetta, niin silloin se keikahtaa päälaelleen ja seurauksena on se, että ollaan mukkelismakkelis niin kuin Helsinki-juhlissa ja taiteitten yössä. Jos joku sanoo, että juo viinaa sen takia, että se on hyvän makuista, niin kyllä on silloin omituinen kieli.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Kyllä nämä, jotka vaativat liberaalimpaa alkoholipolitiikkaa, kiistävät, että sitä pitäisi juoda humaltumistarkoituksessa. He yrittävät väittää, että se kuuluu kulttuuriin. Yksi virhe minusta on ennen kaikkea yrittää väittää, että se on ravintoaine. Se nimenomaan ei ole kemiallisesti eikä muutenkaan ravintoaine, vaan se nimenomaan on humaltumisaine. Sen osoittaa juuri se, että kun altistuu tarpeeksi, saa maksakirroosin ja tällaista.

Jos meillä olisi jotain tällaista ulkopuolista altistusta, esimerkiksi säteilyä tai muuta tämän verran, niin siihen puututtaisiin erittäin nopeasti ja tiedettäisiin, että se on riskiaine, esimerkiksi asbesti tai vastaava. (Ed. Aittoniemi: Se ei tee hyvän olon tunnetta!) — Ei tee hyvän olon tunnetta, mutta senpä takia, kun se ei ole ravintoaine, vaan nimenomaan nautintoaine, jota käytetään tällaisessa tarkoituksessa, vaikka joku voi sitä kohtuullisesti käyttääkin. Meillä pitäisi säilyä se asenne, joka ei Keski-Euroopassa ole säilynyt, että sitä voi käyttää toki kohtuudella. Joskus olen itsekin sortunut vähän muuhunkin käyttöön, mutta meidän pitäisi muistaa, että se nimenomaan ei ole ravintoaine eikä sitä pidä rinnastaa ravintoaineeksi, koska ihminen ei käytä sitä muuten kuin maksansa kautta, ja kun se kyllästetään, maksa on loppu tai haima pamahtaa, ja silloin elämä on loppu.

Ed. Tiilikainen: Arvoisa puhemies! Vielä jatkaisin äskeistä ed. Kemppaisen asiaa, mistä hän puhui korokkeellakin. Ei EU-tuonti ainakaan tässä vaiheessa ole kovin vaarallinen. Ruotsissa alkoholi on lähes yhtä kallista kuin meillä ja lähteä sitä hakemaan Euroopan unionin muista maista maksaa jo sitä luokkaa, että se ei kovin iso vaara ole.

Sen sijaan itä- ja etelärajan tuonti on se, jota yritetään estää. Se varmasti muodostuu siksi helpoksi tieksi. Ei EU-maista suora tuonti kovin isoa vaaraa minusta edusta. Se, että sieltä tulee tänä päivänä rikollisin keinoin huomattavan paljon enemmän kuin mitä turistit edes tuovat alkoholia, pitäisi pystyä estämään, että päästäisiin tuloksiin.

Myös tässä on kodin esimerkki yksi valistustie. Sille, joka viinaa haluaa, aina se on hintansa väärti ja aina sitä on Suomessa saanut ja aina se on johtanut myös haittavaikutuksiin.

Ed. Kallis: Arvoisa rouva puhemies! Aivan lyhyesti: Minusta meidän poliitikkojen ja julkisuudessa esiintyvien henkilöiden pitäisi välttää sellaisia sanontatapoja, että aina on viina hintansa väärti, raskas työ vaatii raskaat huvit. (Ed. Aittoniemi: Se on kansanperinnettä!) — Ei se ole, mutta tämä antaa juuri väärän kuvan alkoholin käytöstä. Sanoisin, että kansanedustajan ennen kaikkea pitäisi välttää sellaisia. Kyllä jossakin suljetussa tilassa voi näin sanoa, mutta ei ainakaan salissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Tunisian tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Euro-Välimeri -sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 96/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 18/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 18. Ensin sallitaan asiasta yleiskes-

kustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys Kiinan kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 133/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 21/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1997

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 135/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 22/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—6 §, soveltamissäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan kanssa tulon ja omaisuuden kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 152/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 25/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 25. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laeiksi työntekijäin eläkelain 12 ja 15 §:n sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 143/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 18/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 18. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 12 ja 15 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 3 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

neljännen lakiehdotuksen 10 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laeiksi lääkelain ja apteekkimaksusta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 118/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 19/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 19. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 2, 12, 14, 17, 19, 40, 41, 47, 52, 54, 55, 57, 61, 62, 66, 66 a ja 76 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
toisen lakiehdotuksen 2, 6 ja 8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys laeiksi erikoissairaanhoitolain, kansanterveyslain 40 §:n ja Helsingin yliopistollisesta keskussairaalasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 142/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 20/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 20. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 47, 47 a ja 47 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
toisen lakiehdotuksen 40 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
kolmannen lakiehdotuksen 7 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys laiksi sotilasvammalain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 176/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 22/1996 vp
Lakialoite 50/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 22. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 5, 6, 9 ja 15 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys laiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 177/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 23/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 23. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. T. Pohjola: Arvoisa rouva puhemies! Veteraanien kuntoutuksen tarkoituksena on toi-

mintakyvyn edistäminen ja säilyttäminen niin, että he mahdollisimman pitkään selviytyvät itsenäisesti jokapäiväisistä toiminnoistaan, ja kuntoutus voidaan antaa joko avo- tai laitoskuntoutuksena. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään kiinnittänyt huomiota vain laitoskuntoutukseen ja verrannut sotainvalidien ja rintamaveteraanien eriarvoisuutta laitoskuntoutukseen pääsyssä, eli pääseekö kuntoutukseen kerran vuodessa vai kerran viidessä tai seitsemässä vuodessa.

Mielestäni laitoskuntoutus ei ole ratkaisu sotaveteraanien toimintakyvyn edistämiseksi ja säilyttämiseksi. Muistutan, että veteraanien keski-ikä on jo 77 vuotta. Jos todella kannamme aidosti huolta veteraaneista ja heidän kunnostaan ja selviytymisestään jokapäiväisistä askareista, välitämme heistä myös laitoskuntoutuksen välillä. Ratkaisu on muun muassa avokuntoutus ja säännöllinen liikunta, joka tapahtuu joka viikko. Mielestäni tähän päästään kuntoutusmäärärahojen oikealla kohdentamisella avokuntoutukseen, ja tämän olisin toivonut olevan merkittynä myös valiokunnan mietintöön.

Tässä vaiheessa voi kysyä, kun on 170 miljoonaa markkaa tähän kuntoutukseen, halutaanko sillä rahalla hoitaa veteraaneja vai halutaanko sillä auttaa kuntoutuslaitoksien taloutta.

Valiokunnan lausuma siitä, että kuntoutuksesta annettua asetusta tulisi muuttaa niin, että kuntoutukseen hyväksyminen voitaisiin tehdä veteraanien suostumuksella ja omaisten tai sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten esittämänä, on hyvä ja kannatettava ajatus.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys kansaneläkelain ja eräiden siihen liittyvien lakien sosiaalivakuutustoimikuntaa koskevien säännösten muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 168/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 24/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 24. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

1. lakiehdotuksen 35, 43 a, 65, 67, 69, 83 ja 84 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
2. lakiehdotuksen 37 ja 38 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
3. lakiehdotuksen 17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
4. lakiehdotuksen 14 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
5. lakiehdotuksen 8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
6. lakiehdotuksen 27, 28 b, 30, 30 b, 30 c, 31, 42, 48, 49, 51—53, 56, 57, 61, 62, 68, 70 ja 74 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
7. lakiehdotuksen 3, 6, 28, 29, 31, 36 a, 38, 40, 41, 43, 43 a—43 c ja 45 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
8. lakiehdotuksen 21 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
9. lakiehdotuksen 19 a ja 19 d §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
10. lakiehdotuksen 28 b ja 63 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
11. lakiehdotuksen 14 ja 17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
12. lakiehdotuksen 61 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Hallituksen esitys laiksi arvo-osuustileistä annetun lain 29 ja 30 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 102/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 16/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 29 ja 30 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Hallituksen esitys laiksi ydinenergialain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 117/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 40, 42, 43, 51 ja 52 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Hallituksen esitys laiksi työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 179/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 12/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 12. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 1 ja 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
toisen lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
kolmannen lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
neljännen lakiehdotuksen 7 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
viidennen lakiehdotuksen 14 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
kuudennen lakiehdotuksen 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
seitsemännen lakiehdotuksen 3 ja 46 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 99/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 13/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 13. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3, 5—7, 7 a, 8, 8 a, 11, 14 ja 15 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

17) Hallituksen esitys laiksi arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain muuttamisesta ja muuksi kansallisen arvopaperikeskuksen toteuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 192/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

18) Hallituksen esitys laiksi kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 195/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Esityksen tarkoituksena on muuttaa ensi vuoden alussa voimaan astuvaa kiinteistönmuodostamislakia, siis lakia, joka ei ole vielä päiväkään ollut voimassa. Maanmittauslaitoksessa erilaisia maanmittaustoimituksia tekevät diplomi-insinöörit, ammattikorkeakouluista valmistuvat insinöörit sekä teknikot. Laitoksen työvoiman järkevän ja taloudellisen käytön kannalta on välttämätöntä, että kullekin työntekijäryhmälle on riittävästi heidän koulutukseensa sopivia ja sitä vastaavia tehtäviä. Tällä hetkellä teknikot tekevät lohkomisista, siis maamme yleisimmistä maanmittaustoimituksista, yli 80 prosenttia eli noin 14 500 kappaletta. Vuoden alusta voimaan tuleva laki estäisi insinööreiltä ja teknikoilta sellaisten lohkomisten teon, joiden yhteydessä tehdään päätös lohkokiinteistön vapauttamisesta emokiinteistöä koskevista rasitteista, siis kiinnityksistä. Näitä toimituksia tekisivät vain diplomi-insinöörin koulutuksen saaneet. Tällöin näitä diplomi-insinöörejä tulisi palkata lisää samaan aikaan, kun teknikoita jouduttaisiin ehkä irtisanomaan vähentyvien lohkomistoimitusten seurauksena.

Lainmuutoksen 5 §:n tarkoituksena on sallia ammattikorkeakouluinsinöörien ja -teknikoiden tehdä kaikkia lohkomistoimituksia, niin kuin on tilanne nykyisenkin lain aikana. Olen käsittänyt asian niin, että diplomi-insinöörit ymmärtävät muutoksen tarkoituksen ja hyväksyvät sen, vaikkakin pitkin hampain.

Kiinteistönmuodostamislain muutoksen uudessa 61 a §:ssä puututaan perustuslain 12 §:n omaisuudensuojaa koskevaan säännökseen. Pykälän mukaan yksityistä maa-aluetta voidaan lunastaa toiselle yksityiselle, vaikkei yleinen tarve sitä vaadikaan. On luonnollista, että lainmuutos tältä osin on säädettävä perustuslainsäätämisjärjestyksessä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Aivan kuten ed. H. Koskinen totesi, tämä on sikäli harvinainen tapaus, että lakia, joka ei vielä ole tullut voimaankaan, muutetaan aika merkittävässä määrin jo ennen voimaantuloa. Tämähän on muistaakseni maa- ja metsätalousvaliokunnassa käsiteltävänä ollut ja oli lausunnolla lakivaliokunnassa. Muistan tämänkin kohdan koskien diplomi-insinöörien ja teknikoiden välistä työnjakoa, ja olin silloin sitä mieltä, että tässä mennään liian paljon titteliasteelle. Kokeneet teknikot pystyvät varmasti toimittamaan nämä asiat, joita tässä on mainittu.

Mutta en niinkään kiinnitä tähän huomiota kuin siihen, että kauhulla odottelen sitä, kun tämä laki tulee aikanaan voimaan vuonna 1997. Kun muistelen sen käsittelyä lakivaliokunnassa, täytyy sanoa, että vaikka me yritimme olla siellä viisaita, meistä eivät ketkään sen paremmin kuin ehkä lain valmistelijatkaan kaikilta osin hallinneet tämän lainsäädännön sisältöä ja tämä lausunto meni vähän niin kuin pystymetsään maa- ja metsätalousvaliokuntaan. Miten maa- ja metsätalousvaliokunta sitten tämän lain käsitteli asiantuntijoiden voimalla ja tuliko siitä hyvä ja joustava, epäilen, koska tämä on niin vahva spesiaalilaki, erittäin vaikeasisältöinen ja monimutkainen. Juuri tämä korjauksen tarve nyt jo osoittaa, että jollakin tavalla tässä lainsäädännössä olemme olleet pielessä.

Millä tavalla tällaista lainsäädäntöä sitten tehtäisiin paremmin, että sitä ei jouduttaisi korjaamaan, on vaikea sanoa, mutta jälleen kerran tulee katse kiinnittymään asianomaisen ministeriön lainsäädäntövalmistelun puolelle, jonka täytyy ehdottomasti olla asiantuntevaa, jotta eduskunnassa ei jouduttaisi sitä kovin paljoa korjailemaan.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Yritän olla lyhytsanainen, koska istunto on jo venynyt ja on muita asioita. Mutta haluaisin muutamalla sanalla puuttua tässä kansalaisnäkökulmaan. Tulen sellaiselta alueelta Oulun läänin eteläosasta, jossa on monen kunnan alueella meneillään ns. uusjakotoimituksia, joita nykyään säännellään tällä samalla lailla, niin kuin täältä lakiesityksestä voidaan havaita.

Ihmettelen tässä ensiksi sitä, että toisin kuin esimerkiksi tuo edellinen lakiesitys, tätä ei lähetetä perustuslakivaliokunnan tutkittavaksi, vaikka, niin kuin ed. H. Koskinen täällä totesi, täällä on ainakin yksi pykälä, josta hallituskin on todennut, että se täytyy säätää perustuslainsäätämisjärjestyksessä. Siltä osin nyt tämä 61 a § on tietysti kunnossa. Mutta kun, niin kuin ed. Aittoniemi totesi, tämä on erittäin laaja ja vaikeaselkoinen laki kaiken kaikkiaan eikä sitä ole edellisellä kerrallakaan, ainakaan tämän mietinnön mukaan, joka itselläni täällä on, tutkittu perustuslakivaliokunnassa, niin tuntuu ihmeelliseltä,

että missään vaiheessa ei ole tarvetta tällaista asiaa perustuslakivaliokunnassa tutkia.

Se kansalaisnäkökulma, jota tässä haluan painottaa, tulee ilmi tästäkin nyt säädettäväksi esitettävästä uudesta 61 a §:stä, jossa todetaan muun muassa, että saadaan palsta lunastaa sellaiseen palstaan rajoittuvaan kiinteistöön, jonka omistaja lunastamista vaatii. Tässä on sanottu lyhyesti se, että mikä on riitojen aihe käytännössä näissä tilanteissa.

Kun olen keskustellut perustuslakivaliokunnan jäsenten kanssa joskus tällaisten kansalaiskirjeitten vuoksi tästä asiasta, he vastaavat, että ei ole perustuslain ongelmaa siksi, että kun otetaan maata, annetaan myöskin tilalle maata. Tämä on ehkä semmoista insinööritiedettä ja teknikkotiedettä myöskin. Mutta eihän se näin mene käytännössä. Minulla on itselläni työhuoneessa nytkin paksu pino maanomistajien lähettämiä kirjeitä, joita olen koettanut hoitaa maanmittaushallitukseen. Perusteina näissä erimielisyyksissä ovat tunnesiteet. On joku 80-vuotias maanviljelijä, joka on itse kuokkinut ja raivannut peltoalueen johonkin toisten maanomistajien alueitten keskelle, ja näitten pykälien ja käytäntöjen mukaisesti nämä insinöörit ja teknikot sanovat, että tämä otetaan sinulta pois ja annetaan vastaava määrä maata muualta tilalle.

Tämä matemaattisesti, teknisesti ja insinööritieteen kannalta tietysti on ihan tällä tavalla yksinkertaista, mutta näistä on jatkuvasti vireillä monimutkaisia valitusprosesseja ja syntyy todella hankalia erimielisyyksiä ja kaikenlaisia ongelmia käytännössä, kun ihmiset eivät voi olla näihin tyytyväisiä. Siinä mielessä en pitäisi aivan järkevänä sitä, että pelkästään tätä insinöörien ja teknikoiden valtaa näissä lisätään. Ehkä sitä mielialaa, mikä ainakin siellä meillä päin on hyvin yleinen, kuvaa se, että nämä, jotka ovat tyytymättömiä toimituksiin, käyttävät tästä maaoikeudesta nimitystä "maavääryys". Se kuvastanee sitä, millaisista asioista siellä on kysymys.

Kun edellinen mietintö, maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö tätä asiaa käsitteli, muun muassa lakivaliokunta lausunnossaan on korostanut: "Valiokunta pitää välttämättömänä, että kiinteistönmuodostamislainsäädännön toimivuutta seurataan ainakin suhteessa maakaareen ja rakennuslainsäädäntöön. Oikeuskäytännön yhtenäisyyden saavuttamiseksi ja turvaamiseksi on tarpeen, että korkein oikeus myöntää alkuvaiheessa riittävästi valituslupia." Toivon, että näin tapahtuu. Tällä hetkellä tilanne on se, että läheskään kaikkiin tilanteisiin ei saada valituslupia. Se katkeruus jää sitten entistä voimakkaampana itämään, kun ihmiset, joilla on omasta mielestään oikeus omaisuuteensa ja omaisuudensuoja, niin kuin täällä sanotaan kauniisti, kokevat, että sitä ei käytännössä ole.

En tee tässä mitään poikkeavia esityksiä puhemiesneuvoston esitykseen, mutta toivon, että maa- ja metsätalousvaliokunnassa voitaisiin harkita, että jos ei nyt niin jossakin muussa vaiheessa asiaa tutkittaisiin perustuslakivaliokunnassa. Omaisuudensuojan asioista meillä on erilaisia käsityksiä. Toisten mielestä tässä tapahtuu vääryyttä ja toiset ovat sitä mieltä, että ei vääryyttä tapahdu. Mutta eduskunnassa olisi syytä poliittisten päättäjien tästä asiasta käydä periaatteellista keskustelua, toteutuuko omaisuudensuoja näissä uusjakotilanteissa.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Uusjako on sen tyyppinen maanomistuksen uudelleenjärjestely, että en tiedä oikeastaan yhtään uusjakoa, joka olisi mennyt valituksitta läpi. Varmasti siinä ihmiset, jotka kokevat tulleensa väärin ymmärretyiksi, eivät sitä maanjako-oikeuden käsittelynkään jälkeen tule hyväksymään.

Ed. Aittoniemi sanoi tästä laista, että tämä on oikeastaan kyllä tyypillinen laki siinä mielessä, että tämä osoittaa oikeaksi sen kritiikin, joka viime aikoina on varsin voimakasta ollut, että nämä lait valmistellaan määrätyllä tavalla heikohkosti, jos käytän pehmeätä sanontaa. Tällaisia erikoislakeja tehtäessä täytyy olla erittäin huolellinen. Tässäkin on erittäin paljon sellaisia korjauksia, teknisiä korjauksia, viitataan vääriin pykäliin, jotka olisi ilman muuta jo pitänyt huomata siinä oikolukuvaiheessa.

Vielä palaan tuohon, että tässä 61 a §:ssähän on kysymys ulkopalstoista. Siinä ei pelkästään ole kyse tilusvaihdoista vaan hyvin pitkälti myös lunastamispuolesta. Jos se tilusvaihdoilla käy, siinä ei tarvitakaan silloin perustuslain säätämisjärjestystä. Kun tulee kysymykseen lunastaminen, sen vuoksi se tarvitaan. Ilmeisesti tätä puhemiesneuvosto ei ole sen vuoksi ehdottanut perustuslakivaliokuntaan vietäväksi, koska tässä jo hallitus itse omassa ehdotuksessaan näkee, että se on perustuslain säätämisjärjestyksessä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

19) Hallituksen esitys laiksi vakuutusyhdistyslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 196/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

20) Lakialoite laiksi eläkeasiainvaltuutetusta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 48/1996 vp (Toimi Kankaanniemi /skl ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Eläkeasiainvaltuutetun viran perustamista koskeva lakialoitteeni on ollut lähetekeskustelussa aikaisemmin ja nyt uudelleen jatkokeskustelussa. Tämä on mielestäni paljon tärkeämpi asia kuin esimerkiksi tuo paljon paljon puhetta aiheuttanut viehekalastuslupakysymys. Tässä ei ole kysymys populismista vaan todella vakavasta asiasta, eläkeläisten ja erityisesti eläkkeelle pyrkivien ihmisten, joiden ongelmat ovat suuret, heidän asiansa ajamisesta. Eläkeasiat ovat sellaisia, että ne koskettavat valtavan suurta joukkoa kansalaisia. Toista miljoonaa, yli viidennes kansalaisista on siinä tilanteessa ja heidän oikeusturvastaan, asemastaan on tässä kysymys. Tämä on yksi osa siitä, että oikeusturvaa voitaisiin parantaa.

Eduskunnan oikeusasiamies on työllistetty näillä eläkkeenhakijoiden asioilla hyvin raskaasti tänä päivänä ja siellä asiat viipyvät. Siellä ei ole erityistä eläkeasiain asiantuntemusta, mikä voitaisiin tämän aloitteen mukaisella järjestelmällä korjata ja saada todella sellaiseen kuntoon, että erityisasiantuntemus olisi saatavissa näillä ihmisillä ja heidän oikeusturvansa tulisi tällä tavalla paremmaksi.

Toivon hyvin vakavasti, että tämä lakialoite menisi eteenpäin, tulisi valiokunnassa nopeasti käsittelyyn ja tulisi myös voimassa olevaksi lainsäädännöksi. Tämä asiamiesmenettelyhän on niin monessa muussa asiassa. Meillä on ulkomaalaisvaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu, tietosuojavaltuutettu jne. Saman tyyppinen järjestelmä voidaan tässä luoda ja se olisi erittäin terve askel parempaan suuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

21) Lakialoite laiksi todistajan suojelusta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 49/1996 vp (Markku Pohjola /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M. Pohjola: Arvoisa puhemies! Olen pahoillani, että näin myöhään joudun vielä käyttämään tästä hiukan pidemmän puheenvuoron, mutta mielestäni asia on sen verran tärkeä.

Kansainvälisen rikollisuuden piirissä pyörii rahaa saksalaisten arvioiden mukaan 600 miljardia dollaria. Ne keinot, joihin siellä turvaudutaan, ovat sellaisia, että kansalliset lainsäädännöt eivät tahdo pysyä mukana.

Yksi seikka, joka kansallisessa lainsäädännössä tulisi toteuttaa, on lakialoite todistajan suojelusta, josta tässä on kysymys. Ehdotuksen mukaan todistajaa, jolla on rikosasiassa toimivaltaisen viranomaisen tärkeänä pitämiä tietoja, voidaan suojella, mikäli toimivaltaiset viranomaiset pitävät sitä tärkeänä. Suojelua voidaan antaa ennen oikeudenkäyntiä, oikeudenkäynnin aikana ja oikeudenkäynnin jälkeen. Suojelun tarkoitus on välttää todistajaan kohdistuva suora tai epäsuora painostus.

Suojelu pitäisi sisällään lähinnä kolme seikkaa. Ensiksi todistajan osoite- ja tunnistustietojen salaamisen. Toiseksi todistajaa voitaisiin myös kuulla oikeudessa siten, että todistajan henkilöllisyys ei paljastuisi ja kolmanneksi erittäin vakavissa tapauksissa olisi myös mahdollista vaihtaa todistajan henkilötunnistetietoja.

Ammattimaisen ja kansainvälisen rikollisuuden organisoitunut toimintatapa voi saattaa tämän kaltaisesta rikollisuudesta tietojaan paljastavan todistajan uhkailun ja painostuksen kohteeksi. Uhkana on, että vaikka syytteessä oleva rikollinen tuomitaan, voivat rikollisen järjestön muut jäsenet ryhtyä kostotoimenpiteisiin. Rikollisia moottoripyöräjengejä, viimeaikaisia räjähdyksiä sekä huumausainerikollisuutta koskevissa tutkimuksissa on lisääntyvässä määrin jouduttu tilanteisiin, joissa rikollisen ryhmän jäsenet

ovat muun muassa todistajaa uhkaamalla pelotelleet todistajaa kuultavana ollessaan jättämään kertomatta asian oikean laidan. Tämän olen henkilökohtaisesti voinut todeta muun muassa Helsingin käräjäoikeudessa, jonne välillä on ollut vaikea saada todistajia haastetuksi sen johdosta, että he todella pelkäävät.

Rikosjärjestöjen selkeä kansainvälinen pyrkimys onkin luoda toimintansa turvaksi pelon ilmapiiri. Erityisesti Italian ja Venäjän mafian toimintatavat, mutta myös moottoripyöräjengien toiminta Suomessa ja Pohjolan pääkaupungeissa ovat osoittaneet, että laajamittainen todistajien pelottelu-uhkailu ja jopa todistajiin kohdistuneet kostotoimenpiteet ovat suuresti vaikeuttaneet viranomaisten rikollisuuden vastaista toimintaa.

Nyt tilanne meillä on se, että Suomesta puuttuvat säännökset, joiden nojalla todistamaan suostuneita voidaan suojata epäasianmukaiselta vaikuttamiselta ja kostotoimenpiteiltä. Euroopan yhteisöjen neuvostossa on annettu 23. marraskuuta 1995 päätöslauselma, jonka mukaan jäsenvaltioita kehotetaan varmistamaan todistajien asianmukainen suojelu. Tässä ehdotuksessa esitetyt toimet ovat jo suurelta osin käytössä muissa länsimaissa, kuten Yhdysvalloissa, Italiassa ja Isossa-Britanniassa ja esimerkiksi todistajan henkilötietojen vaihtamisen osalta myös Ruotsissa.

Todistajan henkilötietojen salaaminen loukkaa osin oikeudenkäynnin julkisuusperiaatetta. On kuitenkin huomattava, että monissa muissa tilanteissa koko oikeudenkäynti on saatettu saattaa salaiseksi lähinnä syytetyn tai asianomistajan perustellun edun turvaamiseksi. Kun vielä otetaan huomioon todistajan henkilötunnistetietojen julkisuuden vähäinen merkitys oikeudenkäytön julkisuuden kannalta sekä tietojen salaaminen vain vaaralliseen rikollisuuteen liittyvään todistamiseen, ei mielestäni periaatteellisesti merkittävää estettä edellä mainittujen tietojen salaamiseen ole.

Todistajan henkilötietoja salattaessa sekä annettaessa todistajalle oikeus antaa todistajanlausuntonsa muualla kuin siellä, missä syytetty on, on myös syytetyn oikeudet turvattava. Tällöin suojelu voidaan toteuttaa esimerkiksi audiovisuaalisin välinein muuttamalla todistajan ääntä siten, että todistajanlausunto sekä asiaan liittyvät kysymykset ja vastaukset välitetään kolmannen luotettavan henkilön välityksellä. Vaikka näin toimien syytetty ei voisi tunnistaa todistajan henkilöllisyyttä, voidaan kuitenkin syytetylle itselleen ja hänen avustajalleen taata toimivat keinot kuulustella todistajaa. Tällöin tämä niin sanottu kontradiktorinen periaate toteutuisi. Todistajan henkilöllisyys on aina paljastettava syyttäjälle ja tuomioistuimen tuomarille.

Vielä lopuksi tähän, arvoisa puhemies, henkilötunnistetietojen vaihtamisesta ei oikeuskulttuurissamme ole aiempaa kokemusta. Vaihtaminen onkin laissa tarkoitettu vain todistajan kannalta kaikkein vaarallisimpiin tilanteisiin. Todistajan henkilötietojen vaihtamisen tulee olla vasta aivan äärimmäinen keino. Oman ongelmansa muodostaa maamme väestön vähäisyys. Ollakseen tehokas henkilötunnistetietojen vaihtaminen saattaa edellyttää yhteistyötä muiden pohjoismaiden ja EU-maiden kanssa. Yhtenäistyvä kansallinen lainsäädäntö luo tällekin edellytyksiä.

Arvoisa puhemies! Jotta rikosprosessilainsäädännön, joka parhaillaan on valmisteilla lakivaliokunnassa, käsittely ja eteneminen eivät estyisi tai viivästyisi, esitän, että todistajan suojelua koskevat säännökset säädettäisiin erillisenä lakina, lakina, joka voidaan käsitellä tässä samassa yhteydessä.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! 25 vuotta sitten komisario Rautanen velvoitettiin oikeuden päätöksellä syytetyn asianajajan vaatimuksesta ilmaisemaan, mistä oli saanut kassakaappijutussa vihjeen kyseisen tekijän mukanaolosta ja näin oikeudessa sitten tapahtui, että tämä Rautanen joutui sen kertomaan, vaikka sillä henkilöllä ei ollut mitään tekemistä itse todistelun kanssa. Asia oli todistettu syylliseksi epäiltyä vastaan muuten. Jos vertaan tätä ed. M. Pohjolan ehdotusta, niin aika pitkä matka on silloin kuljettu toiseen suuntaan tavallaan tässä todistajan suojelussa.

Sellaisenaan tämä asia on perusteltu ja ed. Pohjola varmasti siviiliammatiltaan oikeusneuvosmiehenä tietää asian ongelmat, ja siinä mielessä keskustelun aiheena tämä on varmasti hyvä ottaa esille, mutta kyllä tässä aikamoiset vaikeudet tulee olemaan. Oikeudenkäynnin julkisuus, josta ed. Pohjola mainitsi, on yksi seikka, johon vedotaan. Toinen on se, että ammattimaiset rikolliset saavat yleensä selville tavalla tai toisella todistajan, koska siihen on olemassa tiettyjä yhtymäkohtia. Tämä ei silloin auta, tai sitten saattaa olla olla niinkin, että varmuuden vuoksi kostetaan useammalle tai vahingossa väärälle henkilölle. Tässä on monia sellaisia seikkoja alamaailman välienselvittelyssä, jotka saattavat muodostua ongelmaksi.

Pisimmälle tässä mennään tunnistetiedoissa, tarkoittaen nimen ja henkilötunnuksen muuttamista, ehkä kasvoleikkaustakin, joka saattaa joillekin olla tietysti eduksikin, yhteiskunnan kustannuksella, jos sellainen tehdään.

Aika lailla kaukaa haettu tämä ed. Pohjolan aloite on, mutta toki perusteltu. Varmasti tähän suuntaan tullaan menemään. Mutta niin kuin ed. Pohjola itsekin sanoi, on erinomaisen suuret vaikeudet toteuttaa asia käytännössä.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Lakivaliokunnassa on jo pitkään käsitelty lakia rikosprosessimenettelyn uudistamisesta. Siellä useitten asiantuntijoiden lausunnoissa on todettu, mikä on tänä päivänä todistajan asema ja että myös todistajat joutuvat entistä enemmän uhkailun kohteeksi.

Kuten ed. M. Pohjola siviilityöstään varsin hyvin tietää ja myös äsken puheenvuorossaan totesi, todistajan asema rikosprosessimenettelyssä ja rikosasioitten käsittelyssä on entistä enemmän myös uhanalainen. Salaaminen eli todistajan aseman ja nimen salaaminen ei todellakaan kuulu julkisuusperiaatteiden mukaiseen asioiden käsittelyyn. Mutta olen ihan varma, että tähän suuntaan ennen pitkää menemme joka tapauksessa.

Mikäli nyt rikosprosessimenettelyn uudistamislain yhteydessä ei voida tätä asiaa käsitellä, niin joka tapauksessa lakialoite on vietävä valiokuntaan ja ihan vakavasti otettava esille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

22) Lakialoite laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 13 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 50/1996 vp (Markku Pohjola /sd ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Aion tässä olla lyhytsanaisempi kuin edellisessä lakialoitteessani. Tämä koskee pedofiilin kemiallista kastraatiota.

Olen aloitteessani esittänyt, että Suomessa siirryttäisiin törkeisiin lapsiin kohdistuviin siveellisyysrikoksiin syyllistyneiden vapaaehtoiseen kemialliseen kastrointiin. Uudistus toteutettaisiin siten, että lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin tuomittu voitaisiin päästää ehdonalaiseen vapauteen vain, mikäli tuomittu suostuisi vapaaehtoiseen kastrointiin. Muussa tapauksessa tuomittu joutuisi istumaan vankeustuomionsa loppuun kokonaisuudessaan, päivästä päivään.

Viime aikoina maailmalla paljastuneiden törkeiden lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten yhteydessä on käynyt selväksi, että pedofiilin rikoksen uusimisriski kärsityn tuomion jälkeen on suuri. Saksassa jopa 80 prosenttia pedofiliasta tuomituista uusii rikoksen eli etsii uuden kohteen. Kun lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset ovat erityisesti rikoksen uhriksi joutuvan lapsen kannalta äärimmäisen tuhoisia, on lainsäädännöllä mielestäni pidettävä huoli siitä, että kyseisiin seksuaalirikoksiin syyllistyneet eivät pääse uusimaan tekojaan.

Saimme tänään kuulla oikeusministeriön järjestämässä tiedotustilaisuudessa siitä, että seksuaalirikoksiin syyllistyneille on ajateltu hoitoa vankilassa. Tämä on hyvä asia, mutta se ei ole aivan sama asia kuin se, mistä tässä on kysymys.

Lakialoitteessa lapsen etu on asetettu etusijalle. Se on ihmisoikeus, jonka edelle ei voi mennä pedofiilin taikka minkään muunkaan etu.

Useissa Euroopan maissa on jo pitkään ollut käytössä kemiallinen kastrointi seksuaalirikosten hoidossa. Kaliforniassa pedofiilit on pakotettu kastrointiin. Vapaaehtoisesti hoitoon suostuvien sukupuolivietti voidaan lamaannuttaa esimerkiksi cyproteronasetaattia sisältävillä lääkkeillä, jotka vähentävät kiveshormonin määrää veressä. Hoito voidaan antaa joko tabletteina tai ruiskeena.

Lakialoitteella pyritään toisaalta suojaamaan merkittävää julkista etua eväämällä törkeisiin lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin syyllistyneiltä pääsy ehdonalaiseen vapauteen. Toisaalta, arvoisa puhemies, on haluttu antaa rikoksesta tuomituille vapaaehtoinen mahdollisuus siirtyä kemialliseen kastrointiin ja näin päästä ehdonalaiseen vapauteen.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Täytyy ed. M. Pohjolalle vastata ihan kohteliaisuudestakin. Tämäkin on pitkälle tulevaisuuteen luotaava esitys. Tässä hän nyt kuitenkin ratsastaa tietyllä tavalla ajan hermolla pedofiili-käsitteellä.

Tilannehan on se, että seksuaalirikollisissa on hyvin paljon sellaisia henkilöitä, jotka kohdistavat tekonsa aikuisiin. Ovat hyvinkin raakoja tekonsa suorittamisessa, tekevät sen uudelleen ja uudelleen vapauduttuaan vankilasta. Tietysti voitaisiin ajatella sitä, että tämän tyyppistä vaihtoehtoa ja mahdollisuutta ei kohdistettaisi pelkästään lapsiin kohdistuviin tekoihin syyllisiin, vaan yleensä seksuaalirikollisiin.

Aloitteessa annetaan tietynlainen mahdollisuus päästä ehdolliseen vapauteen rikoksesta, mutta en tiedä, miten tämä purisi. Jos se olisi kuolemanrangaistuksen vaihtoehtona, silloin tämä vaihtoehto saattaisi helpostikin toteutua eli kaveri suostuisi välttyäkseen kuolemanrangaistukselta tietysti kastrointiin. Mutta onko lyhyt, vuoden tai puolentoista, rangaistuksen alentaminen sitten sellainen syy, joka houkuttelee tällaiseen vapaaehtoisuuteen, en tiedä. Saattaa hyvin olla.

En halua tällä mitenkään aloitetta aliarvostaa. Se on, niin kuin sanottu, kuten edellinenkin aloite, eriomaisen hyvin ajan hermolla, mutta hieman sitä täytyy kuitenkin ruotia ihan mallin vuoksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

23) Lakialoite laiksi sairausvakuutusmaksusta vuonna 1997

Lähetekeskustelu
Lakialoite 53/1996 vp (Bjarne Kallis /skl ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kallis: Arvoisa rouva puhemies! Lakialoite koskee korotettua sairausvakuutusmaksua ja osittain myös aikuisväestön hammashoitoa.

Viime kaudella, vuonna 1992, kun valtion kassa oli tyhjä ja lainaa otettiin valtavasti, piti menoja leikata. Silloin hallitus esitti, että poistetaan sairauskuluvähennys tuloverotuksesta vähennyskelpoisena menona. Sen merkitys oli 1,3 miljardia. Tilalle luvattiin aikuisväestön hammashuollon sisällyttäminen sairausvakuutuslakiin ja arvioitiin sen kustannuksien nousevan noin 550 miljoonaan markkaan. Sairausvakuutuslakia muutettiin, ja tarkoitus oli, että muutos olisi astunut voimaan puolen vuoden kuluttua.

Kun valtiontalouden tila oli edelleen huono, hallitus esitti, että tätä etua eli aikuisväestön hammashuollon korvaamista ei annettaisi, ja perusteltiin sillä, että kun erilaisia etuja leikataan, ei pidä mitään uutta etua antaa. Osittain tämä oli ymmärrettävää, vaikkakin veronmaksajia ja kansalaisia petettiin: Vietiin 1,3 miljardin markan etu, jota oli aiottu kompensoida hammashuollolla.

Nyt valtiontalouden tila on paljon muuttunut. Se ei ole vielä hyvä, mutta kuitenkin niin hyvä, että aiotaan alentaa korotettua sairausvakuutusmaksua 1 prosenttiyksiköllä ja näin ollen luopua 900 miljoonasta markasta. Siis 1 prosenttiyksikkö merkitsee 900:aa miljoonaa markkaa. Kun tätä etua, 900:aa miljoonaa markkaa, ei ole vielä annettu, mielestämme pitäisi antaa tämä aikuisväestön hammashuolto ja alentaa sairausvakuutusmaksua vain 0,6 prosenttiyksiköllä. Tällä 0,4 prosenttiyksiköllä valtio säästäisi 360 miljoonaa markkaa, ja rahasummalla voitaisiin rahoittaa aikuisväestön hammashuolto.

Ottaen huomioon, että tämän maksaisivat oikeastaan keski- ja hyvätuloiset — korotettu sairausvakuutusmaksuhan peritään ainoastaan yli 80 000 markkaa vuodessa ansaitsevilta — voidaan myöskin sanoa, että he rahoittaisivat aikuisväestön hammashuollon. Jos ajatellaan esimerkiksi 150 000 markkaa ansaitsevaa, hänen vakuutusmaksunsa tässä tapauksessa olisi noin 280 markkaa vuodessa, mutta hän saisi hammashuollon sairausvakuutuslain korvauksen piiriin.

Muutenkin sairausvakuutuslain muuttamisella tai hyväksymisellä siinä muodossa, kuin 92 sen voimaansaattaminen hyväksyttiin, olisi valtiontalouden kannalta paljon myönteisiä vaikutuksia. Uskallan olettaa, lähes väittää, että aika paljon harmaata taloutta esiintyy myös hammaslääkärialalla. Tänä päivänä, kun kustannuksia ei saa verotuksessa vähentää, siellä esiintyy harmaata taloutta. Tämä tulisi silloin tietenkin verotuksen piiriin, jos hoito kuuluisi korvattavien piiriin. Lisäksi vakavien suusairauksien määrä on huomattavasti lisääntynyt. Kun aikuisväestö ei saa minkäänlaista korvausta, käynnit hammaslääkärin luona ovat huomattavasti vähentyneet. Mikäli en aivan väärin muista, niin ennen vuotta 92 teho-osastotapauksia oli ainoastaan kourallinen, mutta viime vuonna jo 40 ja kustannukset tietenkin sen mukaiset.

Yhteenvetona totean, että jos halutaan saattaa aikuisväestön hammashoito korvattavien piiriin, nyt on oiva tilaisuus. Alennetaan korotettua sairausvakuutusmaksua vain 0,6 prosenttiyksiköllä eikä 1 prosenttiyksiköllä ja erotuksella rahoitetaan nämä kustannukset.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

24) Lakialoite laiksi pienyritysten jakamattoman tulon verotuksesta

Lakialoite 54/1996 vp (Olavi Ala-Nissilä /kesk ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

25) Lakialoite lääninhallituslaiksi

Lähetekeskustelu
Lakialoite 55/1996 vp (Eva Biaudet /r ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Wideroos: Värderade fru talman! Det är ganska underligt att varje regering måste syssla med någon form av ändring av byråkratiska gränser. Nuvarande regering har satt klorna i länsstyrelserna på ett obegripligt sätt. Det är sant att länsstyrelsernas uppgifter har förändrats. Underligt skulle det väl annars vara, eftersom vårt samhälle i övrigt förändras och utvecklas. Men om det finns ett behov av att göra något åt länsstyrelserna borde man i första hand gå in i deras uppgifter och verksamhet. Att någonting blir bättre av att ändra på antalet län och deras gränser tror jag inte på.

I svenska riksdagsgruppen tar vi så pass allvarligt på länsstyrelsernas uppgifter att vi inte bara utan vidare kan acceptera en minskning av antalet. Politikernas och tjänsteinnehavarnas uppgift skall vara att i sitt beslutsfattande utgå från kundens behov och situation. Det innebär att ingen kan nonchalera till exempel det faktum att länsstyrelsen i Vasa via sin trafikavdelning behandlar över 2 000 tillståndsärenden per år. Inte heller kan man bortse från länsstyrelsens övervakande uppgift. En kommuninvånare måste ha en instans att vända sig till om hon inte får den service hon har rätt till. Alltför långa geografiska avstånd innebär att tjänstemännens kännedom om regionen försämras, för att inte tala om den enskilda människans möjligheter att göra sin röst hörd.

Ett faktum är att det förslag som regeringen gett till riksdagen om fem län gör det omöjligt att erbjuda en tillräckligt god service på svenska.

Fru talman! Bland annat med hänvisning till det nyss sagda är svenska riksdagsgruppens målsättning klar. Regeringens förslag om fem län borde inte godkännas i riksdagen. Helst borde länens antal vara elva som nu. Om det inte lyckas borde vår lagmotion, som man kunde kalla en kompromiss, gå igenom. Då är konsekvenserna nämligen inte lika dramatiska.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Perustuslain 5 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. On mielenkiintoista kuulla, mitä valtiosääntöoppineet sanovat hallituksen lakiehdotuksesta viiteen lääniin siirtymisestä.

Itse olen sitä mieltä, että yhdentoista läänin mallilla parhaiten turvataan lääninhallitusten tai lääninhallinnon palvelut kansalaisille. Nyt kyseessä olevan lakialoitteen karttasivun seitsemän läänin mallissakin yhdenvertaisuus toteutuu viiden läänin mallia paremmin. Uudet läänit ovat kihlakuntaluvultaan, pinta-alaltaan ja väestöltään sellaisia, että palvelut kansalaisille turvataan varsin tasapuolisesti tässä seitsemän läänin mallissa, jonka ed. Wideroos äsken esitteli.

Ed. Karpio: Arvoisa puhemies! Ed. Biaudetin tekemä lakiesitys lääninhallituslaiksi on varsin seikkaperäinen. Todetaanhan siinä heti aluksi, että järkevin ratkaisu olisi olla puuttumatta koko tähän lääninhallitusasiaan. Tätä ovat monet muutkin esittäneet tarmokkaalle hallintoministerille kuitenkin tuloksetta. Jo lähetekeskustelussa pari viikkoa sitten kysyin useaan otteeseen ministeriltä, kuinka väitetyt säästöt, ensi vuonna 15 miljoonaa ja tulevina vuosina väitetyt säästöt 60 miljoonaa syntyvät. Mitkä olisivat säästötoimenpiteiden yksikköhinnat ja mihin kaikkiin hallinnonhaaroihin se lääninhallituksissa lukumääräisesti sitten kohdistuisi? Mitään vastausta hallintoministeriltä ei kuitenkaan tullut.

Mikäli tämä hullu esitys valtion aluehallintolaista menee läpi, se on eittämättä tuhoisa koko maalle ja ennen kaikkea maakunnille. Tässä lakialoitteessa todetaan asiantuntevasti, että painavimpina argumentteina läänien määrän vähentämistä vastaan on se, että se aluehallinnon kokoamisen sijasta itse asiassa lisää aluehallinnon kirjavuutta. Jo lähetekeskustelun yhteydessä oli havaittavissa jonkinlaista kaupantekoa hallituksen esityksen läpiviemiseksi, eli jos suunniteltujen elinkeinokeskusten lukumäärää tullaan lisäämään, saattavat jotkut mennä tähän täkyyn. Suurläänihankkeen ajajat ilmeisesti myös pyrkivät tähän lopputulokseen.

Kaikkia tosiasioita hallituksen esityksen huonoudesta, muun muassa kansalaisten palvelutason olennaisesta huononemisesta ei näköjään hallintoministerin enempää kuin hallituksen taholtakaan haluta ottaa huomioon. Sen vuoksi olisi hyvä, että hallintoministeri kiireiltään ennättäisi tutustua tähän hyvään lakialoitteeseen ja siinä esitettyihin asioihin.

Lakiesityksessä lähdetään nyt seitsemän läänin mallista, mikä sekin on huononnus nykyiseen verrattuna, mutta parempi kuin hallituksen esitys. Hallitusohjelmassahan puhutaan ylevästi tehtävien hajauttamisesta lääneihin, mutta nyt kuitenkin näyttää siltä, että hallituksen esitys ja toimenpiteet vievät aivan päinvastaiseen päämäärään.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan jäsenenä tiedän, että aloite otetaan siellä vakavasti ja pyritään siinä esitetyt tosiasiat huomioimaan. Asiantuntijoiden kuuleminen tulee olemaan laajaa, mikä saattaa olla joidenkin mielestä jo huolestuttava asia, koska aikataulullisesti asiaa viedään eteenpäin budjettilakina, mikä sekin on varsin erikoista, koska kerran tässä ei mitään taloudellisia säästöjä tule syntymään. Toivottavasti eduskunnan enemmistö sen toteaa aikanaan ja hylkää koko esityksen, jolloin tämäkin lakiesitys onneksi kävisi tarpeettomaksi.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Kyllä täytyy olla huomattava etu, jos aiotaan viedä jotakin läpi vastoin kansan voimakasta vastustusta. Kun ajattelee, miten kaikki kansanedustajat Pohjois-Karjalassa, Keski-Suomessa ja Vaasan läänissä ovat vastustaneet uutta läänijakoesitystä, niin tietenkin kysytään, mikä on se etu, joka saavutetaan läänijakouudistuksella.

Aivan kuten aikaisemmin on todettu, hallintoministeri on sanonut, että etu on pitkässä juoksussa 60 miljoonaa markkaa eivätkä palvelut huonone. Hallintoministeri on sanonut, että ne palvelut, mitkä menetetään, ovat maaherran virka, autonkuljettajan virka ja maaherran edustusrahat. Jos näin todella on, niin eikö olisi paljon yksinkertaisempaa lopettaa maaherran virka, lopettaa autonkuljettajan virka ja ne edustusrahat ja säilyttää nämä voimassa olevat 11 lääniä? (Ed. Kekkonen: Kuka johtaisi lääniä?) — Niitä johtajia löytyy kyllä. — Mutta kun tällaisella tasolla liikutaan, että väitetään, että se, mitä menetetään, on maaherra, hänen autonkuljettajansa ja edustusrahat, niin minä en ymmärrä, minkä takia pitää silloin supistaa läänien määrää 11:sta 5:een. Ei ole siis tätä huomattavaa etua.

Aivan niin kuin aikaisemmin edustajat ovat todenneet, nykyinen malli on toimiva, palveluja pitää parantaa, pitäisi keskustella vain palvelujen parantamisesta, ei siitä, että palvelut eivät huonone, kai meidän tehtävämme on parantaa niitä palveluja.

Minun mielestäni tämä ed. Biaudetin lakialoite ei ole toiseksi paras, se on kolmanneksi paras. Paras olisi nykyinen, toiseksi paras olisi kahdeksan lääniä. Minä en tiedä, minkä takia Pohjois-Karjala jätetään pois, kun siellä kansa yksimielisesti vastustaa. Kyllä meidän, jotka nyt vastustamme Keski-Suomen ja Vaasan läänin lopettamista, pitää antaa tukea myös Pohjois-Karjalalle. Mielestäni toiseksi paras malli on kahdeksan lääniä, ja tämä seitsemän läänin malli eli nyt esillä oleva lakialoite on kolmanneksi paras. Mutta toivon tietenkin, että kävisi niin kuin ed. Karpio tässä totesi, että hallituksen esitys kumottaisiin.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite on minusta selkeä osoitus siitä, että hallituksen esitys aluehallintoa koskien on alun perin huonosti valmisteltu. Hallitushan lähti jo valmistelutyössään liikkeelle siitä, että ennalta asetettiin läänien tavoitteellinen lukumäärä ja sen jälkeen haettiin perusteluja ja piirreltiin rajoja. Eli lähtökohta oli jo alun alkaen virheellinen.

Kun nyt ruotsalainen kansanpuolue omalla ryhmäaloitteellaan selkeästi irtaantuu hallituksen esityksestä, niin minusta tämä on selvä osoitus osaltaan myös siitä, että tämä hallituksen enemmistön omaksuma viiden läänin malli on epäonnistunut, ja totean ed. Kalliksen tavoin, että myös tämä esitys on epäonnistunut. Ehdottomasti paras vaihtoehto tässä tilanteessa, kun monella tapaa eletään vaikean työttömyyden, monenlaisen epävarmuuden oloissa, olisi nykyisen lääninjaon säilyttäminen.

On jotenkin outoa, että ensimmäisenä oltiin

aluehallintohankkeessa lakkauttamassa lääni sieltä, missä se on koettu kaikkein tärkeimpänä. Niinpä hallituksen rajat muotoutuivatkin monista muista syistä, eivät siitä, mikä olisi kansalaisia, heidän tasa-arvoista kohteluaan ja maan tasapuolista kehittämistä ajatellen paras.

Lakialoitteessa todetaan minusta aivan oikein, että järkevintä olisi olla kokonaan puuttumatta läänijakoon. On vaikea ymmärtää, minkä vuoksi tämä hanke on ylipäätänsä liitetty osaksi sitä aluehallintokokonaisuutta, jossa nyt ollaan paljolti maakuntapohjaisesti kokoamassa työvoima- ja elinkeinokeskuksia. Olen ymmärtänyt, että sen hankkeen takana on paljon laajempi, yksimielisempi tuki, kunhan vain siinäkin haetaan oikea lukumäärä. Hallitushan esitti näitä keskuksia perustettavaksi 13. Aluehallintohanke esitti 15:tä, ja voi olla, että sekin on tarvetta ajatellen liian pieni. Mehän olemme nyt siirtyneet aikaan, jossa maakuntien liitoilla on tällainen kokoonjuoksijan rooli. Liitot ovat aluekehitysvastuussa oman alueensa maakunnan osalta, mutta on samalla korostettava, että vastuu alueiden kehittämisestä on paitsi kunnilla ja kuntien muodostamalla maakuntien liitolla, niiden yhteistyöelimellä, kuntayhtymällä, samalla myös valtiolla.

Siitä syystä tuntuu oudolta, että hallitus lähtee tässä yhteydessä vähentämään läänien määrää. Perusteluksihan on esitetty säästöargumentit. Ne kiistetään myös tässä lakialoitteessa ja ne on voitu todeta jo aiemmassa lähetekeskustelussa paljolti paikkansa pitämättömiksi. Jos jotakin säästöä syntyy valtiolle, kustannukset kenties tätä suurempina lankeavat asiakkaille, kunnille, kuntayhtymille, yrityksille. Näin on käynyt monessa muussa hankkeessa, jossa aluejakoja on suurennettu. Muistutan vain mieliin, että hallitushan myös kihlakuntajaon osalta, ennen kuin koko järjestelmä on edes saatettu toimimaan, lähti suurentamaan aluejakoja tai alueiden kokoa, vähentämään kihlakuntien määrää. (Ed. Aittoniemi: Ei kai se ollut mikään yllätys?) — Voi olla, että ed. Aittoniemi, joka on tähän asiaan kiinnittänyt kiitettävästi huomiota aiemminkin, on oikeassa siinä, että hallituksen tavoitteena on tuntuvasti edelleen vähentää kihlakuntien määrää. Silloin joutuu kysymään, mikä on enää tällainen paikallishallinto, jos siinä vedetään kihlakuntien alueet hyvin suuriksi. Samoin joutuu kysymään, mikä on sellainen valtion aluehallinto, jos alueet ovat kovin suuret.

Arvoisa puhemies! On syytä korostaa, että hallinnon pitää olla läsnä. Minusta maaherra Kalevi Kivistön usein toteama näkökulma, että on tärkeää, että hallinto on läsnä, että se koetaan läsnä olevana, on hyvin tärkeä. Se on paljon tärkeämpi henkinen kysymys kuin kenties osataan arvatakaan. Ei varmasti kaikissa osissa maata näin koeta. Korostan edelleen: juuri siellä, missä lääni koetaan tärkeimpänä, missä se on alueen identiteetin kannalta tärkeä ja missä siihen liittyy vahva henkinen side, siellä se on tärkeä ja siellä sen läsnäolo on erityisen tärkeä.

Valitettavasti tässä aluehallinnon järjestelyssä, jota hallitus nyt väen väkisin vääntää eteenpäin, törmätään minusta ikävällä tavalla vastakkainasetteluun. Pidän erittäin huonona sellaista tulevaisuuden näkymää, että me tässä salissa hyväksymme jonkin mallin, nykyisestä poikkeavan läänijaon pienellä enemmistöllä esimerkiksi seitsemän läänin osalta tai viiden läänin osalta. Se synnyttää, niin kuin minusta ed. Mikkola elokuussa muistaakseni totesi jossakin eduskunnan ulkopuolella pitämässään puheenvuorossa, sellaisen ikävän jännitteen ja ristiriidan tulevaa ajatellen, että sitä pitäisi välttää.

Haluan, arvoisa puhemies, korostaa, että ylipäätänsä järjestettäessä valtion aluehallintoa tai hallintoa ylipäätänsä pitäisi hakea mahdollisimman laaja yhteisymmärrys ja yksituumaisuus. Kyllä päätösvaltaa pitäisi näissä asioissa olla aika lailla maakuntien ihmisillä, alueilla, joita ne asiat koskevat.

Jos taloudelliset säästöt ovat tässä olennaisin kysymys, niin kuin ministeri Backman on moneen kertaan täällä todennut, minun on vaikea nähdä, etteikö niitä saada aikaan muilla keinoin, niin kuin täällä edellä jo hyvin todettiinkin, voimavarojen uudelleenjärjestelyillä, yhteistoiminnalla, toimintoja muuten tehostamalla puuttumatta aluejakoon. On pelättävissä, että tähän soppaan tulee liittymään suuri joukko mitä erilaisinta kaupankäyntiä ja suhmurointia. Se pilaa edelleen tämän asian hyvää, hallittua, asiallista käsittelyä ja antaa siten ikävän kuvan tällaisen tärkeän alueellisen hallinnon kehittämisestä, palveluiden järjestämisestä ja tämän talon työskentelystä. Toistaiseksi kuitenkin jaksan edelleen uskoa, että tässä talossa läänijakoasia irrotetaan kokonaan muusta alueellisesta valtion hallinnon kehittämisestä ja pidetään läänien lukumäärä ennallaan.

Se on varmasti tässä tilanteessa, arvoisa puhemies, paras vaihtoehto.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Täällä eduskunnan piirissä on arveltu, että kun ruot-

salainen kansanpuolue lähtee hallituksen riveistä tässä lääniasiassa ja kun siihen liittyy suuret määrät kansanedustajia niin kokoomuksesta ed. Karpion johdolla kuin sitten sosialidemokraateista ja ehkä vasemmistoliitosta, niin läänihanke kaatuu täällä eduskunnassa tai sitten raukeaa, tekee sitten kumman hyvänsä. Nyt näyttää näin onnellisesti olevan käymässä, kun ruotsalaiset ovat lähteneet erilleen.

Aloitteella sellaisenaan on tarkoitus pelastaa Vaasan lääni, näin asia on, ruotsalaisille alueille. Olen kyllä siinä mielessä samaa mieltä, että kun aikaisemmin käytin täällä puheenvuoron läänikeskustelussa, niin totesin, että tässä on hyvin pitkälti kysymys historiallisesta alueellisesta identiteetistä erityisesti eräiden läänien osalta, ja Vaasa on ilman muuta yksi sellainen. Vaasan veri ei vapise; onhan se tunnettu asia. Mutta toinen on myös Häme, joka on hyvin syvästi identtinen alue. Tässä tulee Turun ja Porin lääni vielä ylimääräisenä. Siitä en ole niinkään varma, mutta ainakin Hämeen läänillä ja Vaasan läänillä on olemassa syvä identtinen pohja, niin kuin olisi Savon läänillä, jos sellainen olisi ja myös Karjalan läänillä puhtaasti. Kaikki ovat hyvin identtisiä alueita.

Tässä ehdotuksessa on vain nyt se paha virhe, että Hämeen lääni on jätetty huomioimatta ja tuollainen Keski-Suomen lääni, joka ei ole varmaan monta vuotta ollut olemassakaan, en ainakaan muista, on tuotu Hämeen läänin sijalle. Se närkästyttää meitä hämäläisiä ja siinä mielessä vaikea on tätä ehdotusta tällaisenaan hyväksyä. Häme olisi tullut ottaa mukaan tähän identtiseltä pohjalta eikä tällaista Keski-Suomen lääniä tähän, niin silloin tätä ajatusta olisi voinut kannattaakin.

Ed. K e k k o n e n : Rouva puhemies! Luen lakialoitteen tekstiä: "Ongelmat kärjistyisivät alueilla, joilla on ruotsinkielistä väestöä, jos merkittävä osa maan ruotsinkielistä väestöä muodostaisi aikaisempaa paljon pienemmän osan lääninsä väestöstä samanaikaisesti etäisyyksien kasvaessa voimakkaasti."

Puhemies! Tämä on aivan legitiimi kieliväkemmistön intressi. Aika huonoa panna hanttiin tätä oman kielen varjelemisen ajatusta.

Mutta tämä on nyt vähän hätäistä, koska hetken päästä sanotaan näin: "Useiden läänien säilyttämistä Länsi-Suomessa puoltaa myös ajatus maan suurimpien kaupunkien kuulumisesta edelleen eri lääneihin." En ymmärrä tätä logiikkaa.

Kysymys läänijakouudistuksesta on mitä syvimmin hallinnon rationointikysymys. Tässäkin lyhyessä keskustelussa ed. Kallis, joka valitettavasti lähti jo pois, pisti vaihtoehdot paremmuusjärjestykseen: paras olisi 11 lääniä, toiseksi paras kahdeksan lääniä, kolmanneksi paras seitsemän lääniä ja sitten neljänneksi paras viisi lääniä. Minusta se jo osoittaa läänijakokeskustelun tietynlaisen sattumanvaraisuuden. Kukin omista intresseistään poimii sopivaksi katsomansa määrän.

Näin ollen uudistuksen vastustaminen on enemmän tai vähemmän taikurin hatustavetämistemppua ja senpä takia en oikein jaksa uskoa kaikkien aivan vilpittömiin motiiveihin siltä kannalta, että katsottaisiin kokonaisuuden parasta. Se on aivan totta, että ne säästöt, mitä tässä ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Kekkonen. Jos haluatte jatkaa, niin siirtykää puhujakorokkeelle.

P u h u j a : Arvoisa rouva puhemies! Ehkä minun ei ole syytä jatkaa, kun on ilta jo näin pitkällä.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin mitä ed. Aittoniemen puheen alkuosassa oli, niin se oli parasta, mitä olen tämän puolentoista vuoden aikana kuullut, kun hän totesi, että tämä hanke tulee kaatumaan ennen pitkään, mutta sen jälkeen valitettavasti hän nyt sitten meni kevyemmälle tasolle, niin kuin joskus aikaisemminkin on tapahtunut, kun hän alkoi vertailla eri läänejä. Eihän tuommoinen keskustelu johda yhtään mihinkään. Tulevaisuudessa, kun tästä asiasta keskustellaan, toivoisin, että voitaisiin keskustella niistä tehtävistä, mitä lääninhallituksilla on, miten ihmiset siellä asioivat ja mitä tehtäviä voitaisiin esimerkiksi tänä päivänä Helsingistä siirtää maakuntiin. Koskaan ei näistä asioista uskalleta puhua eli se on tietysti aina kipeää, jos näin päin asioista puhutaan ja ajatellaan.

Ed. Kekkonen totesi, että vastustajat vetävät enemmän niin kuin taikurin hatusta asioita, niin mitä asiaperusteita suurläänien ajajat sitten ovat esittäneet? Minulla sattumalta on myös kokemusta valtionhallinnosta, vaikka en olekaan ollut lääninhallituksessa, mutta uskallan ihan kyllä keskustella tästä asiasta. Nämä säästökysymykset ovat aivan hatusta vedettyjä. Ei hallintoministeri ensimmäistäkään voinut perustella, miten säästöt muodostuvat. Sitä en ole nähnyt.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! On jotenkin harmillista, että tämä eduskunta alkaa muistuttaa huutokauppakamaria tai kirpputoria. Täällä käydään kilpalaulantaa läänien määrästä ja kaupitellaan, niin kuin kirpputorilla konsanaan, käytöstä poistettuja läänejä.

Minä olin mielenkiinnolla hallintovaliokunnan jäsenenä odottanut RKP:n eduskuntaryhmän lakialoitetta, ennen kuin se tänne pöydille jaettiin. Täytyy sanoa, että tämä on kyllä pettymys vähän, niin kuin ed. Kekkonen edellä totesi. Tämä on epälooginen perusteluiltaan, kun täällä todetaan, että pitäisi säilyttää nykyiset läänit, jos mennään viiteen, olisi parempi, että poistettaisiin sitten kaikki läänit, ja sitten loppujen lopuksi tullaan siihen tulokseen, että seitsemän.

Ed. Wideroos sanoi esittelypuheessaan, että emme voi hyväksyä läänien määrän vähentämistä. Kuitenkin teidän esityksenne on seitsemän lääniä. Se siis vähentää läänien määrää.

Taktisesti pidän tätä sillä tavalla huonona, että kun täällä on vain osa RKP:n eduskuntaryhmän jäsenistä allekirjoittajina, niin jos olisi johonkin todelliseen tavoitteeseen tällä aloitteella pyritty, niin olisi varmaan ollut viisasta koota eduskunnasta sellaisia nimiä, jotka eivät pidä hallituksen esitystä hyvänä. Sitten tätä voisi ehkä kutsua kompromissiksi. Nyt tämä värittyy kyllä vähän liikaa sinänsä minunkin mielestäni tärkeällä kielikysymyksellä, mutta tässä ei ole hallinnollista näkökulmaa nyt tarpeeksi terävästi tuotu esille. Mutta itselläni on avoin mieli tähän asiaan. Minä en ole vielä ratkaissut kantaani, miten hallintovaliokunnassa tulen tässä asiassa menettelemään.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen totesi, että tässä on kyse hallinnon rationoinnista. Voi sen kirjoituspöydän ääressä niinkin ehkä nähdä. On kuitenkin todettava, että tämä maa on hyvin paljon erilainen maakunnista katsottuna kuin täältä Helsingistä tai Kotkasta katsottuna. Eli haluan tuoda sen esille, että tämä hanke ei välttämättä kaikilta osin ainakaan ihmisten näkökulmasta katsottuna merkitse järkevää rationointia. Se voi merkitä joissakin tapauksissa säästöä, mutta ihmisten, yritysten ja kuntien kustannuksella ja mitä todennäköisimmin merkitsee lisää byrokratiaa, neljättä hallinnon tasoa, kun sinne jäävät vielä, niin kuin on tietysti välttämätöntäkin, entiset läänit palvelupisteiksi.

Arvoisa puhemies! Minustakin ed. Alarannan tavoin, häneen voin tässä yhtyä, tämä toiminta on muistuttamassa monin tavoin huonoa asioiden hoitoa. Kyllä meidän pitäisi täällä hakea tähän mahdollisimman hyvä yhteisymmärrys koko maata ajatellen, myös ruotsinkielistä aluetta ja niitä seutuja ajatellen. Silloin pitäisi kyllä nähdä kokonaisuus ja toimia mahdollisimman hyvässä yhteisymmärryksessä lopputuloksen aikaansaamiseksi.

Ed. T i i l i k a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen mainitsi, että tässä on kyse radikaalista hallinnon rationalisoinnista. Minusta tässä on kysymyksessä radikaali hallinnon de-rationalisointi, syystä että luodaan yksi porras lisää, superlääninhallitus, jonka alaisuudessa sitten ovat entisillä paikoilla olevat palvelulääninhallitukset ehkä, millä nimellä niiden johtaja onkaan, onko se varamaaherra vai onko se alempiarvoinen, mutta säästöt ainakaan eivät näytä ainakaan mitään superradikaalia rationalisointia olevan, pikemminkin päinvastoin.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Muistin virkistämiseksi: Tämä asiahan on hallitusohjelmassa. Mutta hallitusohjelma ei puhu läänien lukumäärästä absoluuttisesti mitään. Hallitusohjelmassa puhutaan siitä, että läänien lukumäärää täytyisi vähentää, mutta se ei määrittele, mikä läänien lukumäärän tulisi olla. Minuakin tässä esityksessä vaivaa se, niin kuin parissa aikaisemmassakin puheenvuorossa on tullut esille, että jos halutaan rakentaa vaihtoehtoa, niin jotta se voisi mennä läpi, sitä voimaa ei pitäisi hajoittaa niin, että aletaan käydä, käytän sanaa, huutokauppaa nyt tässä yhteydessä, tätä kahdeksaa tai seitsemää tai viittä lääniä, vaan täytyy olla selkeä vaihtoehto, joka voidaan osoittaa paremmaksi kuin hallituksen esittämä vaihtoehto.

Säästökysymyksestä. Eiväthän ne säästöt todellakaan kovin merkittäviä ole. Mutta sitä, tuleeko tässä lisää portaita vai ei, minusta pohdittiin paljon syvällisemmin ja fiksummin silloin, kun siirryttiin uuteen maakuntaliittojärjestelmään. Silloin, kun tehtiin hyvin merkittävä, raskas, iso järjestelmä ja järjestelmän muutos, siitä automaattisesti minun mielestäni seuraa, että jostain täytyy ruveta karsimaan. Ja kun se tehtiin silloin, sanottiin a, niin nyt kyllä täytyy sanoa b, ja sen b:n nimi on läänit.

Ed. H. K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni se, että tässä keskustelussa tulee mieleen kirpputori- tai huutokauppamentaliteet-

ti, osoittaa juuri sen, että hallituksen esitys on suurelta osalta edustajien mielestä huono ja heikosti perusteltu.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 26) ja 27) asia.

---

28) Hallituksen esitys Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin peruspääoman korottamista ja osakkeiden merkintää koskevan päätöslauselman nro 59 eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 130/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 19/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

29) Hallituksen esitys laeiksi onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain sekä merilain 18 luvun muuttamisesta

Hallituksen esitys 147/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 17/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

30) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain 5 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys 167/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 25/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

31) Hallituksen esitys laiksi työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 129/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 14/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan perjantaina 25 päivänä lokakuuta kello 0.08.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
